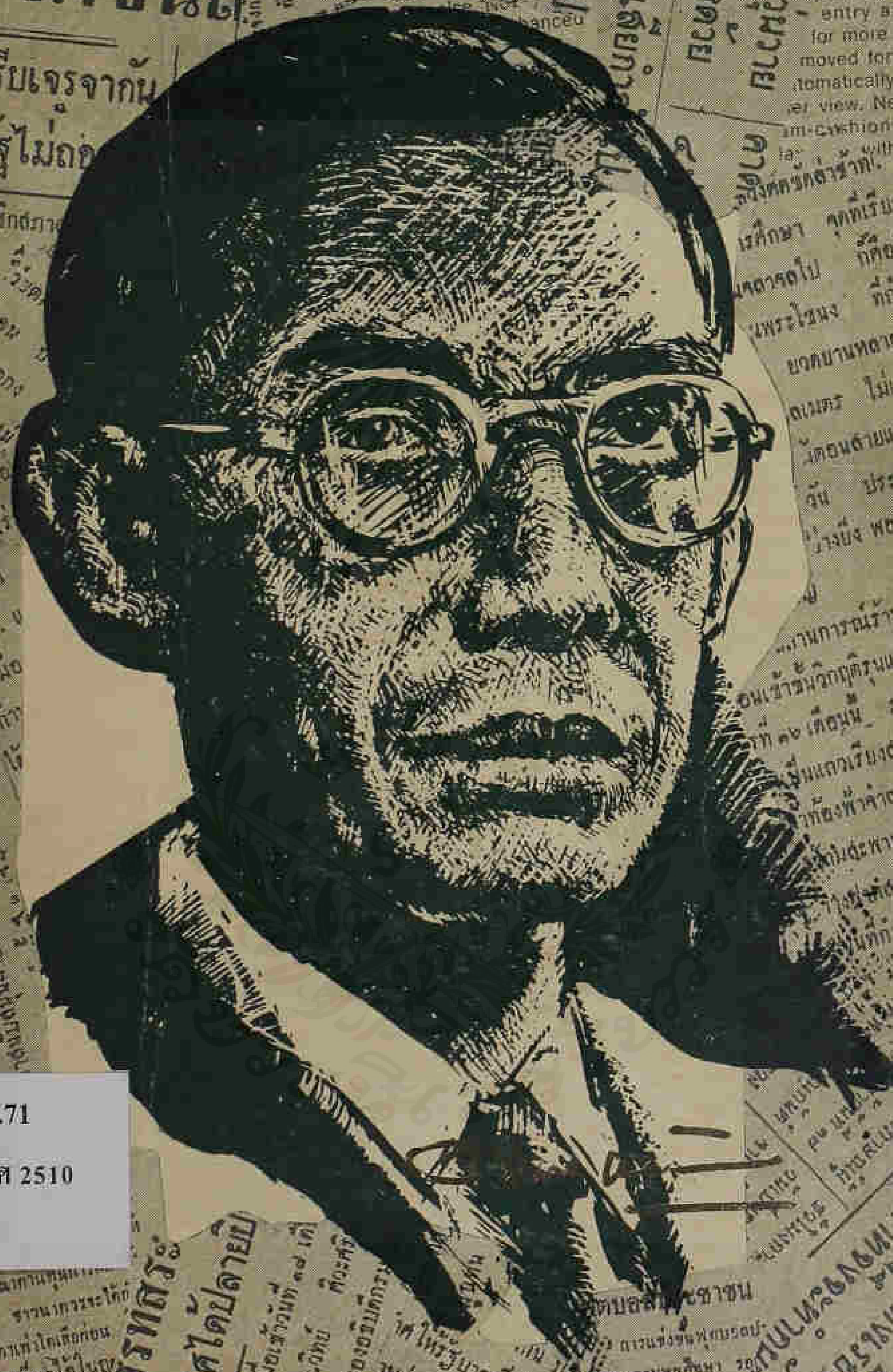

พวกจัน

ให้รีบเจอจากนั้น
หรือไม่รู้ก็ไม่ถก

920.71
ศ64ศ 2510
ฉ.1

นยดิตรหัส
อากาศได้ปลายปี

เมื่อเช้านี้ที่ ๑๘ เติ
ศวันต์ ๑๖
ของอิมบิตกร
ให้รีบเจอจากนั้น
หรือไม่รู้ก็ไม่ถก

ฉบับเล่ม ๑๖
ฉบับเล่ม ๑๖
ฉบับเล่ม ๑๖

ศาสตราจารย์ ดิเรก ชัยนาม
ในทรรศนะของหนังสือพิมพ์

จิตต์ แพร์หานิช
พิมพ์แจกขำรวย

ในงานพระราชทานเพลิงศพ
ศาสตราจารย์ ดิเรก ชัยนาม
ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์
วัดเทพศิรินทราวาส. พระนคร
อังคาร, ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๑๐

กรมศิลปากร
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
พระนคร

9.23.21
๑.๖
๑.๔

คำบอกกล่าว

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ตีแรก ชัยนาม น
ชาพเจ้าโตพิจารณาเห็นเป็นความเหมาะสมที่จะได้มีส่วนร่วมด้วย ในการ
แสดงกตเวทิตธรรม เพื่อเป็นการไว้อาลัย ต่อท่าน นักศึกษาผู้ยิ่งใหญ่ คนหนึ่ง
ของไทยยุคปัจจุบันผู้วายชนม์ หนังสือเล็ก ๆ เล่มนี้เอากาเนดชนมาจาก
ความปลงใจตั้งกล่าววนั้น

4623

ตัวของข้าพเจ้าเอง โดยอาชพักเป็นพ่อค้าหนังสือ ซึ่งกตด้วยเหตุนี้
เองเช่นเดียวกันทำให้ ได้มีโอกาสรู้จักกับบุคคลต่างๆ ผู้ ในวิชา
หน้าหลายตา ที่ ได้มีโอกาสได้ ทักทายแต่รู้จักเฉย ๆ ก็ไม่น้อย บุคคล
เหล่านั้นต่างก็เรียนนศึกษาจนไปจนถึงข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ นักการ
เมืองและรัฐบุรุษ เกือบจะทุกวงอุตสาหกรรม ท่านศาสตราจารย์ ดิเรก ๑ ผู้วางชนม
เป็นคนหนึ่งในจำนวนท่าน และทบทวนภาพเศษเห็นออกจากรูจักมกคุณราย
อื่น ๆ สักหน่อยก็อยู่ทว่าท่านได้ ให้โอกาสแก่ข้าพเจ้าได้มีความ สันท สนม ใน
ลักษณะซึ่งมี ไซเพียงระหว่างคนค้าขาย กับลูกค้าธรรมดา นับตั้งแต่ ท่านได้เริ่ม
มาติดต่อขอหนังสือและสั่งหนังสือ ศาสตราจารย์ ดิเรก ๑ ไม่ ไซนักอ่านชั้น
ปรกติธรรมดา ข้าพเจ้าใครจะชอกช้ำว่าท่านเป็นนักอ่านนักศึกษาชั้นกลาง
ฉกรรจ์ ท่านมีลักษณะเป็นปราชญ์ โดยแท้จริง

ความเคารพนับถือทนมต่อท่านนั้น ไซมีเบาแต่มาแต่เหตุที่ท่านเป็นลูก
ศิษย์ของอดิชนุกรกิจ แต่เป็นความเคารพนับถือ ในบุคลิกภาพและในลักษณะ
แห่งความเป็นปราชญ์ของท่าน ศาสตราจารย์ ดิเรก ๑ เป็นรัฐบุรุษทั้ง ในแง่
ความหมายโดยอักษร และในแง่ความหมายโดยนัยะ อย่างไม่เป็นที่สงสัย
บุคคลที่ทางฉลาดเฉลียว, สัตย์ซื่อ, ยึดมั่นในอุดมการณ์, ถือหลักการเป็น
ที่ตั้ง, มกน้อย, และแลวกมอุปนิสัยสันตทเป็นทรกชอบของทุก ๆ คนซึ่งได้
มีโอกาสรู้จัก อย่างเช่นศาสตราจารย์ ดิเรก ชัยนาม นนน ถ้าหากจะมีใคร
คนใดอนอยุ่อกกเห็นจะต้อง ไซคำพิงเพยไทย ๆ ทว่าใจว่างมเข้ม ในมหาสมุทร

เพื่อเป็นเครื่องยืนยันว่าข้าพเจ้ามได้กล่าว ถ้อยคำ เหล่านี้ด้วยอาการ
เพื่อเจ้อหรือยกยอปอมน ข้าพเจ้าจึงขอเสนอหนังสือเล็ก ๆ เล่มนี้ต่อท่าน

ทั้งหลาย ขอเขียนทงปวงบรรดาที่นำมารวมพิมพ์เขาไว้เป็นขอเขียนตลอดคิด
มาจากหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยของเราและของประเทศอื่น เป็น
ขอฝากขอร้องงานของท่านบ้าง, เป็นคำไว้อาลัยต่อท่านบ้าง, เป็น
คำสดุดีสรรเสริญงานของท่าน ในด้านต่าง ๆ บ้าง ข้าพเจ้าเองก็สมัครใจอยู่
เพียงเล็กน้อยและโดยจำกัด ความสามารถที่จะแสดงกตเวทิตะธรรมต่อท่านก็
มีอยู่อย่างต่ำ ๆ ดังนั้น จึงได้วินิจฉัยเห็นเป็นความเหมาะสมเพียงระดับนี้
โดยถือว่าการช่วยให้ท่านทั้งหลายได้มองและได้ระลึกถึงท่านศาสตราจารย์
ดีแรก ๆ ตามทรรศนะของหนังสือพิมพ์ทั้งหลาย ข้าพเจ้าและขอเขียนเท่าที่
ได้รวบรวมนำมาพิมพ์ขึ้นเขาใจว่าจะครบถ้วนสมบูรณ์ที่สุด เพราะเหตุ
เช่นว่ามานเองจึงได้ให้ชื่อหนังสือที่ระลึกเล่มนี้ไว้ว่า "ศาสตราจารย์ดีแรก ๆ
ในทรรศนะของหนังสือพิมพ์"

อนึ่ง ขอท่านทงปวงบรรดาที่ได้รับแจกหนังสือเล่มนี้ ไปโปรดอย่า
ได้เข้าใจว่าหนังสือ เล่มนี้สร้างทำ ขึ้นมา อย่าง ลวก ๆ หรือ อย่างไม่ เรียบร้อย
การไม่ตัดขอบกระดาษทั้งด้านบนและด้านข้างเป็นความจงใจที่จะปล่อยให้แบบ
นั้น เพื่อให้ท่านที่ประสงค์จะอ่านได้ ไซ้มีดหรือตัดกระดาษค่อย ๆ อ่านไป
ตัดไปเอาเอง ฉะนั้นอาจจะเป็นแบบใหม่สำหรับในประเทศไทยนี้ แต่ข้าพเจ้า
รู้สึกว่าจะเป็นฉันทมความหมายและจะรับ ใช้ความ หมาย ซึ่งได้ตั้งไว้นั้นได้ตั้ง
ปรารถนา.

จิตต์ แพร์พานิช

ห้างหุ้นส่วนจำกัด "แพร์พิทยา"

สารบัญ

หน้า	๘	Prof. Direck Dies at 62	: Bangkok Post
หน้า	๓๐	ศาสตราจารย์ ดิเรก ชัยนาม	: ชาวไทย
หน้า	๓๔	Prof. Direck of Highest Honours	: Bangkok Post
หน้า	๓๘	ดิเรกชัยนาม	: สยามสมัย
หน้า	๒๔	สุภาพบุรุษนักการเมือง	: เดลินิวส์
หน้า	๒๘	พระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา ฯ	: เดลินิวส์
หน้า	๒๘	พระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา ฯ	: สยามรัฐ และ สยามนิกร
หน้า	๓๐	นักการเมืองมือสะอาด ฯ	: เดลินิวส์
หน้า	๓๔	พระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา ฯ	: ประชาธิปไตย
หน้า	๓๕	Royal Honour for late Prof. Direk	: Bangkok World
หน้า	๓๖	ความคิด ความอ่าน	: สยามสมัย
หน้า	๔๓	ศาสตราจารย์ดิเรก ฯ ถึงแก่กรรม	: สยามรัฐ
หน้า	๔๒	ดิเรก ชัยนาม ถึงแก่กรรมแล้ว	: เดลินิวส์
หน้า	๔๕	นักการทูตชั้นนำ ฯ ถึงแก่กรรม	: หลักเมือง
หน้า	๔๖	สุภาพบุรุษ เซนต์ เจมส์	: บางกอก ไทม์
หน้า	๔๘	ดร. ดิเรก ฯ ถึงแก่กรรม	: ข่าวสยาม
หน้า	๕๐	Prof. Direck : OBITUARY	: Visakha Puja 2510
หน้า	๕๒	คนดีที่โลกต้องการ	: ประชาธิปไตย
หน้า	๕๗	ตงมุลนธิ ดิเรก ชัยนาม	: ชาวไทย
หน้า	๕๘	ทุน ดิเรก ชัยนาม เพื่อการศึกษา	: ชาวไทย

หน้า	๒๓	ดิเรก ชัยนาม ถึงแก่นิจกรรม	: ชาวไทย
หน้า	๒๒	ดิเรก ชัยนาม	: ไทยรัฐ
หน้า	๒๕	ดิเรก ชัยนาม ถึงแก่นิจกรรม	: ประชาธิปไตย
หน้า	๒๖	การเลี้ยงต้อนรับ ดิเรก ชัยนาม	: เอก วิสกุล
หน้า	๒๘	ดิเรก ชัยนาม ตงโรตารชนบท	: ไทยรัฐ
หน้า	๗๐	ดร. ดิเรก ๗ ถึงแก่นิจกรรม	: สยามนิกร
หน้า	๗๓	ดิเรก ชัยนาม เผยเบื้องหลัง ๗	: ประชาธิปไตย
หน้า	๘๓	ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒	: เดลินิวส์
หน้า	๘๖	ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒	: พิมพ์ไทย วันอาทิตย์
หน้า	๘๘	ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒	: สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์
หน้า	๘๓	ผสมผสาน	: ชาวไทย
หน้า	๘๗	๓๘ มกราคม	: ชาวไทย
หน้า	๓๐๓	บทวิจารณ์หนังสือ	: ประชาธิปไตย
หน้า	๓๐๔	ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒	: หลักเมือง
หน้า	๓๐๗	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	: สังคมศาสตร์ปริทัศน์
หน้า	๓๓๓	ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒	: สังคมศาสตร์ปริทัศน์
หน้า	๓๒๕	Milestone	: TIME newsmagazine
หน้า	๓๒๖	รวมปาฐกถาชุดใหม่	: สังคมศาสตร์ปริทัศน์
หน้า	๓๒๘	ดิเรก ชัยนาม กับหนังสือ	: สตรีสาร
หน้า	๓๓๓	การเมืองนอกเขต	: ประชาธิปไตย
หน้า	๓๓๗	ชีวิตและงานของ ดร. ดิเรก	: ไทยรัฐ
หน้า	๓๔๔	ของขวัญปีใหม่	: หลักเมือง
หน้า	๓๔๗	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	: ประชาธิปไตย

PROF. DIRECK DIES AT 62

A FORMER DEPUTY Prime Minister Prof. Direck Jayanama died of cancer at the age of 62 at Siriraj Hospital yesterday afternoon.

He is survived by his wife, Khunying Pui, four sons and four grandchildren.

Prof. Direck served in seven different occasions as minister of Foreign Affairs, Justice and Finance during 1938-1947. He was also Thai Ambassador to Japan, England, Germany and Finland before he retired in October 1965.

He fell ill early in 1966 and was admitted to Siriraj Hospital for the fourth and last time early in March. He died yesterday at 3.30 p.m. at Siriraj Hospital.

Bathing ceremony will take place at the That-thong Temple, Sukhumvit Road, at 3 p.m. today.

from : Bangkok *POST*

Tuesday, May 2, 1967.

ศาสตราจารย์ ดิเรก ชัยนาม

บทความพิเศษ จาก... "ชาวไทย" ๓ พฤษภาคม ๒๕๑๐

ข้างล่างนี้คือประวัติและงานโดยย่อของท่านศาสตราจารย์ ดิเรก
ชัยนาม อดีตนักการบริหาร นักการทูต นักกฎหมาย และคนดีหลายคนหนึ่ง
ของเมืองไทยผู้ถึงแก่อนิจกรรมลงเมื่อบ่ายวันที่ ๓ เดือนพฤษภาคม น

ศาสตราจารย์ดิเรก ชัยนาม เกิดเมื่อวันที่ ๓๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๗
ที่จังหวัดพิษณุโลก เป็นลูกของพระยาอภัยไพพากษา (เกลื่อน ชัยนาม) และ
คุณหญิง พี่ชายของคุณไพโรจน์ ชัยนาม ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ

มพนองอนทมนหาทสำคัญอยู่ในราชการแผ่นดิน อาทิ ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ พตอ. นรินทร์ ชัยนาม และ พล.อท. อูษา ชัยนาม เป็นต้น เข้าศึกษามัธยมศึกษาในโรงเรียนอัสสัมชัญ แล้วย้ายเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนราชวิทยาลัย เข้าศึกษาในโรงเรียนกฎหมายของกระทรวงยุติธรรม สอบได้เป็นเนติบัณฑิตในปี พ.ศ. ๒๕๗๓ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วรับราชการเป็นล่ามกฎหมายในกระทรวงยุติธรรม ได้ร่วมเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. ๒๕๗๕ เป็นเลขานุการคณะรัฐมนตรี และเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถึงสองประเภทอยู่เป็นเวลานาน

ปฏิบัติงานในด้านนิติบัญญัติและบริหารร่วมอยู่ในขณะเดียวกัน ได้เลื่อนขั้นเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการคลังและช่วยว่าการต่างประเทศ ช่วยว่าการยุติธรรมและเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงนั้น ๆ ถึงเป็นรองนายกรัฐมนตรีอยู่ในสมัยหนึ่ง และโดยที่ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการต่างประเทศอย่างยิ่ง จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ออกไปเป็นราชทูตประจำราชสำนักญี่ปุ่น ในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา และดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำราชสำนักอังกฤษ เอกอัครราชทูตประจำสาธารณรัฐเยอรมันตะวันตก และพื้นแผ่นดินเป็นครั้งสุดท้าย จนกระทั่งเกษียณอายุเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘

ศาสตราจารย์ ดิเรก ชัยนาม เป็นผู้ทรงวิद्याคุณอันเป็นหลักฐาน โดยเฉพาะวิทยาการทางการทูตและทางกฎหมาย ทั้งยังเป็นผู้เอาใจใส่อย่างขอดในพุทธธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า การปฏิบัติราชการทุกตำแหน่งของ

ท่านจึงเป็นไปโดยปราศจากความหมอง เพราะได้อาศัยพุทธธรรมนั้นเป็น
หลักประจำใจตามสายโลหิตของวงศ์ตระกูล

อนึ่ง โดยบุคลิกลักษณะซึ่งมีพุทธธรรมเป็นรากฐานแห่งจิตใจนั่นเอง
จึงส่งให้ฐานะและตำแหน่งที่ท่านได้รับมา ควรแก่การยกย่องนับถือของวง
วิชาการ และวงการทูตระหว่างชาติ ยากจะหาหนักการทูตและนักวิชาการ
ผู้ใดเทียบเคียงได้

สังเกตได้จากประวัติงานตอนหนึ่ง แม้เมื่อได้ออกมาอยู่ในตำแหน่ง
บริหารและวงการทูตก็ตาม ศาสตราจารย์คนแรก ๆ ยังคงได้รับการยกย่องให้
ปฏิบัติงานในด้านวิชาการอยู่ตลอดมา ได้เป็นผู้บรรยายในลักษณะวิชา
การทูตและการปกครองเป็นประจำอยู่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เคยรับ
ตำแหน่งเป็นคณะบดีคณะรัฐศาสตร์ ได้รับพระราชทานปริญญาดุษฎีบัณฑิต
กิตติมศักดิ์ทางการทูต อนึ่ง ยังดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการบริหารสภา
การศึกษาแห่งชาติด้วย และด้วยวิทยาคุณอันนี้เองจึงได้ทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯ พระราชทานเครื่องอิสริยาภรณ์สูงสุดเป็นอันมาก อาทิ ท.ช. ป.ม.
ป.ช. ท.ค. ม.ว. ม.ช. ท.ด.ว. มีเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยาเป็นชั้นสุดท้าย
และยังเครื่องราชอิสริยาภรณ์ต่างประเทศอีกแล้ว ท่านก็ได้รับจากประมุขแห่ง
ประเทศต่าง ๆ อีกหลายประเทศด้วยกัน

ระหว่างที่ท่านศาสตราจารย์คนแรก ๆ ดำรงตำแหน่งเป็นอธิการ
ทูตอยู่ ณ ประเทศต่าง ๆ กิตติระหว่างอยู่ในกรุงเทพฯ ทั้งขณะรับราช
การและนอกราชการกิตติ ท่านได้รับเชิญจากสถาบันและองค์การต่าง ๆ

๕
ทางรัฐบาลและเอกชนไปแสดงปาฐกถา เรื่องที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์
ระหว่างประเทศ การทูต การเศรษฐกิจ ศาสนา และวัฒนธรรม
๕๕
ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษไว้เป็นอันมาก ยังหนังสือทาง
๕๖
วิชาการหลายแขนงที่พิมพ์ออกเป็นเล่มก็ทำได้มากหลาย โดยเฉพาะ
หนังสือประวัติศาสตร์การเมืองชาติสุดท้าย ชื่อ “ไทยกับสงครามโลก
๕๗
ครั้งที่สอง” เหล่านี้คือพยานแห่งความเป็นผู้ทรงวิทยาคุณอย่างขงของ
๕๘
ท่านผู้นี้

๕๙
ชีวิตของมนุษย์ทุกรูปนามความแสดงว่ามี การเกิดของมนุษย์เป็นปฐม
๖๐
งานของมนุษย์เมื่อเกิดมาแล้วก่อนมตแสดงถึงค่าแห่งความเกิดนั้นอยู่มาก
๖๑
น้อยเพียงไร และผลของงานนั้นเองคือหลักจารึกต่อไปเป็นนิรันดร ให้เห็นค่า
๖๒
แห่งชีวิตนั้น แม้วาชีวิตนั้นจะสูญไปแล้วตามสภาวะธรรมอันมนุษย์หลีกเลี่ยง
๖๓
หาได้ไม่ก็ตาม

๖๔
ช่วงชีวิตของศาสตร์จารย์ยดแรก ชัยนาม มังงานและค่าของงาน
๖๕
แสดงความเป็นบุรุษอาชาไนยอันแผ่นดินพึงหาได้ โดยยาก ตามนัยยะ
๖๖
แห่งพุทธภาษิตว่า ทูลโลก ปุริสา ขณฺโณ ตถยวํบุรุษุณฺนํเป็นผู้มาสว่าง
๖๗
แล้วและไปสว่างด้วยดีแล้ว.

MAN IN THE NEWS

PROF. DIRECK OF HIGHEST HONOURS

by : **Thamnoon Mahapauraya**

City Editor of The Bangkok *POST*

May 2, 1967.

Direck Jayanama, 62, scholar, seven times over a Cabinet Minister and a master of international relations, was born January 18, 1905, in Pitsanuloke, northern Thailand.

He died at 3.30 p.m. yesterday, at Siriraj Hospital, Bangkok, of cancer of the stomach.

There probably is not a nation in the world in which someone is not in mourning today.

Psychologists list as the three great goals of man, fame, fortune and power. But when His Majesty the King bestowed the Dusdi Mala Medal, one of the kingdom's highest general-service awards, upon Prof. Direck who lay on his death bed, it was in recognition of none of these.

It was in recognition of a combination of service and knowledge.

The cultivation of knowledge for Direck Jayanama began in 1914 at Assumption College, the first stage ending in 1923 when he graduated from King's College in Bangkok.

He entered Bangkok Law School in 1925 and was called to the bar in 1928.

His early years were much occupied with his family:

-Parents, both deceased, Judge Phya Uphai Pipaksha (Kluen Jayanama) and Khunying Uphai Pipaksha (Chan Jayanama).

-Brothers and sisters, Foreign Affairs Under-Secretary Phairot Jayanama; Chiangmai Governor Col. Nirandon Jayanama; Air Force General Staff College Commandant Air Vice-Marshal Usa Jayanama; Foreign Ministry Second Secretary Ophas Jayanama; and wife of the Governor of Udorn, Mrs Supang Ungkanaraks.

Although in those days French was the diplomatic tongue, Direck had concentrated on English in his electives, and by 1924, while he was only 19 years of age and little more than a junior college graduate, he was hired by the Justice Ministry as an interpreter, a job he kept during his first year in law school.

He was an interpreter to the Law professor of Bangkok Law School from 1926 to 1932.

In 1932 at age 27 Direck became (1) Chief of the Legal Section of the Foreign Ministry and (2) a Government-appointed Member of Parliament, a position he held until the end of World War II.

The young Direck was literally a man who had started at the top and went up:

- Secretary to the Foreign Minister, 1933-34.
- Assistant to the Secretary-General to the Cabinet, 1935.
- Secretary-General to the Cabinet, 1936-40
- Acting Director-General of Public Relations and Acting Secretary-General of the Legislative Reduction Department, 1938.
- Minister of State, and Assistant Minister of Finance and Foreign Affairs, 1938.
- Deputy Minister of Foreign Affairs, 1939.
- Minister of Foreign Affairs, 1941.
- Ambassador to Tokyo, 1942-43.
- Minister of Foreign Affairs, 1943 to September 1944.

Students of international intrigue would do well to study the career of Direck during the Japanese occupation of Thailand.

The man who once represented his nation in Tokyo also led a secret mission to confer with high authorities of the Southeast Asia Allied Command at Kandy, Ceylon.

After World War II, Direck was presented with the US medal of Freedom (Silver Palm) in a special ceremony at the Pentagon.

In 1945 he was elected to the Senate and made Minister of Justice. The next year he was elected as a MP from Bangkok and made Minister of Finance.

Later that year, 1946, amid the political confusion in the capital, he reached his political apex, holding the posts of Deputy Prime Minister and Minister of Foreign Affairs concurrently.

Suddenly the Government began being passed back and forth between cliques formed around strong personalities, and Direck, an empiricist scholar who followed reason rather than powerful individuals, began being pushed out of the way.

Former Prime Minister Sarit Thanarat lost a lot of friends when the truth was known following his death of how he got as rich as he did, but in his favour was the fact that when he came into power in

1957-58 he saw the need for qualified men and was willing to bring them out no matter how deeply his political predecessors may have buried them.

Prime Minister Thanom Kittikachorn also made use of Professor Direck's vast pool of international knowledge, appointing him concurrently as Thai Ambassador to Germany and Ambassador to Finland.

In September 1965, Direck was, by Royal Command, appointed member of the Civil Service Commission, and a month later retired from the Diplomatic Service upon reaching age 60.

Nevertheless in January 1966 he was appointed member of the Executive Committee of the National Education Council.

In August 1966 he was admitted to hospital, returning three times more and finally dying there.

His decorations are too numerous to list, taking a full page in his official biography. His publications and public lectures take two pages.

His social history includes Past President of the People's Party Club, Past President of the Royal Dusit Golf Club, Honorary President of the Old Japan Students Association, Honorary Member of the Assumption College Old students Association, Life Member of Old England Students Association, Member of the Royal Bangkok Sports Club Past President of the Bangkok Rotary Club and Past Vice-President of the UN Association of Thailand.

He leaves a wife, four sons and four grandchildren.

บุ๊ค ก.ส.

ดีเรก ชัยนาม

โดย... สาราณี เขียว (สุลักษณ์ ศิวรักษ์)

จาก... "สยามสมัย" จันทร์, ๘ พฤษภาคม ๒๕๑๐

การที่พระราชทาน เหรียญคุณูปมาลา เข็มศิลปวิทยา แก่นาย
ดีเรก ชัยนาม ก่อนวันพระราชพิธีฉัตรมงคลนั้นนับว่าเหมาะสมยิ่งนัก หาก
ไม่ไหนเลยที่ท่านจะรับทราบว่า รัฐบาลปัจจุบันก็สังเกตเห็นคุณงามความดีของ
ท่าน โดยที่การเสนอขอเหรียญนั้นได้ผ่านชนมาทางกระทรวงการต่างประเทศ
เลขที่ ทง ๓๖๖ ทเหรียญดังกล่าวขอยื่นเกียรติคุณของท่านในด้าน การทูตและ
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และท่านเองก็นับได้ว่าเป็นลูกหม้อกระทรวง
มาโดยตลอด จำเพาะเป็นรัฐมนตรีว่าการกถึงสามครั้ง

ในสมัยที่ใคร ๆ ก็ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์กันง่าย ๆ ตามชั้น
แห่งเงินเดือน (ยกเว้นตราจุลจอมเกล้าในสมัยนี้ สมัยก่อนแม่เหรียญทอง
มาลาภพระราชทานแก่ภรรยา นายกรัฐมนตรี) ได้ปริญญาทัศนศึกษาศึกษา
ตามตำแหน่งหน้าที่ ฯลฯ ตลอดจนตายแล้วก็ได้เข้าโกศกันตามชั้นของสาย
สะพายที่ได้รับ ขนาดนายพลซึ่งครั้งหนึ่งเคยได้ชื่อว่าเป็นคนขายชาติยังถึงกับ
ได้รับพระราชทานเพลิงจากปากแคทโทรงตนเอง

เมื่อมาคำนึงถึงสภาพของสังคมที่เป็นอยู่เช่นนี้ จึงไม่น่าแปลก
ประหลาดอะไรกับเกียรติยศเกียรติศักดิ์ ที่นายตแรก ชัยนามได้รับมาทางเมื่อ
ยังมชวตอยู่และเมื่อหาชีวิตไม่แล้ว แต่ถ้าวเฝ้าพิจารณาดูว่านายตแรก ๆ
ได้รับการยกย่องอย่างไรในแต่ละกรณี ๆ แล้ว จะเห็นว่าความดี ความชอบ
ทุกชนทุกอนุนายตแรก ๆ ได้รับนั้นได้รับเป็นค่าสมนาคุณ น้อยกว่าที่ทำการ
ให้รัฐทุกประการ

จริงอยู่ นายตแรก ชัยนามได้ตำแหน่งหน้าที่ที่สำคัญ เร็วกว่าอายุ
แถมไม่ได้เดินความทาง (คิดจากพระราชหัตถเลขารัชกาลที่ ๕ มั่งเจ้าพระยา
พระเสด็จ ๆ แต่รายนั้นเพราะพระราชฯ ทรงเชื่อในตัวเจ้า หากรายนั้นเข้ามา
เพราะได้รวมถือการเปลี่ยนแปลงการปกครอง) ทั้งยังเป็นทเชอถือไว้วางใจ
อันสนิทของนายปรต พนมยงค์ แม่กระรอนนกลายตแรก ๆ กับได้เสด็จหาผล
ประโยชน์ในทางส่วนต่อจากบุคคลผู้นั้น กลับทำงานด้วยความระมัดระวัง
ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นตง ความ
ชอบเราต้องเข้าใจไว้ด้วยว่านายตแรก ๆ ไม่ใช่เป็นคนมั่งมี และทุกททม

ตำแหน่งหน้าททางการเมือง นายตแรก ๆ จะต้องลงไปทุกครั้ง แม่ไปเป็น
ทูตอยู่ต่างประเทศนายตแรก ๆ ก็ ใช้เงินส่วนตัวเกินกว่าเงินที่ได้รับพระราชทาน
หากนายตแรก ๆ จะเป็นคนมักใหญ่ใฝ่สูงแล้ว ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก็จะ
หนีไม่พ้นเออ่มือ หากจะทุจริตคิดมิชอบ แม่เพียงเด็กน้อย สถานะทาง
ทรัพย์สินก็ถูกจารกจะคงมั่งคั่งชนบางเป็นแน่ และถ้าจะละหลักการลงบ้าง โดย
ยอมหันเหยนเข้ากับบุคคลชุดใหม่คณะใหม่ นายตแรก ๆ ก็ยอมจะคงไว้ซึ่ง
อำนาจวาสนาและบารมีอื่น ๆ ทั้งคณินิยมชมชอบทุกประการ แต่นาย
ตแรก ๆ กลับเชื่อตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอย่างมั่นคง มิได้
คิดในลาภยศสุขสรรเสริญอันจอมปลอม ยอมออกมาทำงานอยู่นาน ๆ โดย
ยินดีสละตำแหน่งหน้าทเพื่อหลักการ แม่รู้บาลสมัยหลัง ๆ ต้องการตัว
เขาไปดำรงตำแหน่งอันสูงส่งก็มิได้ โยติ อย่างตักยอมรับเป็นเพียงข้าราชการ
สถานลูกจ้าง ยอมเป็นเพียงอาจารย์ธรรมดา ๆ ไม่ประสงค์จะไปแย่งตำแหน่ง
คนบดจากใคร แม่สมัยเมื่อเจ็บหนักครั้งหลังนุกยงรู้ สักเกรงใจรัฐบาลที่
ตนได้รับเงินเดือนบางประเภท โดยที่มิได้ทำอะไรตอบแทน แต่การทตน
เองมิได้รับเงินบำเหน็จบำนาญจากรัฐ ทั้ง ๆ ที่เสียสละทำงานให้ยิ่งใหญ่
หลวงนุนนายตแรก ชัยนามกลับไม่คำนึงถึง

พวกก่อการ ๆ ได้คนหนุ่มเขาไปบริหารประเทศคราวนั้นคงนับว่า
เป็นโชคอยู่ส่วนหนึ่ง ขอตนาเสียตายก็ตรงที่คนหนุ่มชุดนั้น ที่ไม่เป็นนัก
ฉวยโอกาส ที่เป็นคนรักหลักการอุดมการณ์และทำการอย่างเสียสละเช่นนาย
ตแรก ชัยนาม มีน้อยนัก พวกก่อการ ๆ จึงประสบบความล้มเหลว พวก
ก่อการ ๆ หลายต่อหลายคนเปลี่ยนยห้อมาเป็นนักปฏิวัติกรรัฐประหาร แต่

ก็คงทำการโดยผลแก่ตนเองยิ่งกว่าแก่ส่วนรวมอยู่นั่นเอง ส่วนนาย ตีแรก
ชยันนามนายนตทจักรวิชัยบุตรชอบกับการกระทำของตน แต่เมื่อต้น พ.ศ. ๒๔๗๕
และตลอดมา ไม่ยอมแปรพักตร์ ไม่ยอมเข้าบริหารประเทศกับบุคคลคณะ
อื่น และคงความภักดีกับนายปรีดี พนมยงค์ในทางส่วนตัว แม้จะไม่มีการ
ติดต่อกันในระยะหลังเลยก็ตาม แต่ความภักดีความมหัศจรรย์อุทิศตนเช่น
นายตีแรก ฯ รักษาไว้ได้ โดยไม่ต้องสูญเสียลาภยศและอามิสอื่น ๆ ไปมีใช้น้อย
ทนายตีแรก ฯ ไม่ถูกกล่าวหาให้หมิ่นหมองด้วย ในกรณีคดีสวรรคตนั้นตองนับว่า
เป็นเพราะกุศลกกรรมโดยแท้ และใครที่รู้จักนายตีแรก ฯ ก็ต้องยอมรับเป็น
หนึ่งเดียวกันว่าท่านผู้นั้นประกอบด้วยแต่กุศล พูดก็เป็นกุศล ทำก็เป็นกุศล ทั้งยัง
คิดเป็นกุศลอีกด้วย ท่านไม่กล่าวคำหยาบ ไม่อวดอ้างว่าดีวิเศษ ไม่ดูถูก
สติปัญญาคนอื่น ทั้งยังไม่หาตราแฉ่งใคร ทั้ง ๆ ที่บางครั้งมีคนมาขู่มาบอก
ว่าคน ๆ นั้นเป็นศัตรู แต่พร้อม ๆ กันนั้นก็ต้องยอมรับว่านายตีแรก ฯ มีศัตรู
หมื่นรายทำลายล้างในทางการเมืองอยู่เสมอ ๆ ทอมิตรทำอะไรไม่ได้ก็เพราะ
กุศลกกรรมและกุศลเจตนาตั้งกล่าวแล้ว ประกอบกับความสิ้นโทษของท่านที่
พอใจอยู่ว่าง ๆ นอกวงการเมืองในระยะหลัง ๆ

นายตีแรก ชยันนาม เป็นบุตรคนโตของพระยาอุภัยพิพากษา (เกลื่อน)
คุณหญิงจัน เป็นมารดา เกิดเมื่อวันท ๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๘ เขาเรียน
ในโรงเรียนอัสสัมชัญแต่เยาว์วัย และได้อิทธิพลทางจริยธรรมจากอาจารย์
ในสำนักนั้นเป็นอย่างดี ทั้ง ๆ ที่เป็นผู้ที่ศาสนิกชนที่ขยันในกฎแห่ง
กรรม แต่ก็เคารพนับถือครูอาจารย์ที่นับว่าทูลดองมาก ยกย่องภรรยา
ชื่อเบ็รต ภรรยาชื่อแลร์ ยิงนัถ ทางโรงเรียนก็สรวลเสีรวิเศษขยันขันแข็งกับบิด

รูปได้ ในห้องรับแขกเป็นพิเศษเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่นักเรียนรุ่นหลัง เมื่อ
นายติเรกฯ ออกจากอัสสัมชัญแล้วได้ ไปเข้าเรียนมหาวิทยาลัย และ
โรงเรียนกฎหมาย จนไปเป็นลูกศิษย์หลวงประดิษฐมนูธรรม ไปก่อการ
เปลี่ยนแปลงการปกครอง และมอดชีวิตทางการเมืองโดยเฉพาะ ในด้านการ
ต่างประเทศอยู่ โดยตลอด จนลาออกจากราชการ รายละเอียดต่าง ๆ ทาง
ด้านบริหารประเทศนั้นเขาตรวจได้เขียนเอาไว้ในเรื่อง “ไทยกับสงครามโลก
ครั้งที่ ๒” เมื่อออกจากราชการเมืองแล้วได้หันมาทำงานด้านสอน
เป็นคณบดีคนแรกของคณะรัฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ เปิดแผนกวิชาการศึกษา
ชั้น ครั้นจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ลมรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามสำเร็จ
ได้ส่งคนมาทาบทามให้เป็นสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ นายติเรกฯ ต้อง
จำใจรับ ครั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ไปเป็นเอกอัครราชทูตประจำ
สหพันธ์รัฐเยอรมันตะวันตกก็เลยรับลาออกจากร่างฯ ตั้งจะเป็นคนแรก
และคนเดียวที่ทำการเช่นนั้น นอกจากนั้นนายติเรกฯ ยังเป็นบุคคลตัวอย่าง
อีกอย่างหนึ่งที่เขียนหนังสือเป็นวิทยาทานอยู่เกือบตลอดเวลา ในทาง
วิชาการ กรม “การทูต” ซึ่งต่อมาได้ดัดแปลงแก้ไขมอบให้สำนักพิมพ์สยาม
สังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทยจัดพิมพ์เป็นเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่าง
ประเทศ” (๒ เล่ม) นอกจากนี้ เวลาที่ท่านไปแสดงปาฐกถาตามต่าง ๆ
ท่านยังเขียนเตรียมต้นฉบับไว้ทุกครั้ง ดังได้รวบรวมตีพิมพ์เป็นเล่มไว้แล้ว
๒ เล่มด้วยกัน ข้อเขียนของท่านก็ดูคำพูดนั้นเอง คือไม่เป็นพิษเป็นภัย
แก่ใคร ยกย่องสรรเสริญทุกคนที่ควรแก่การชม แต่ไม่ยอมชมใครให้
ปรากฏ

ทว่าสำนักงานการเขียนยอมสละให้รู้ว่าคุณคลุณนเป็นคนเช่นไร ความ
ขอนจะเห็นได้ชัดจากบุคลิกของนาย ดิเรก ชัยนาม ท่านพยายามมองคนใน
แง่ดีเสมอ เคยปรารภถึงนักการเมืองที่ไม่สุจริตว่าเขาต้องมิดอะไรบางอย่างเป็น
แน่ หากไม่ไหนเลยจะมีคนยอมเป็นสมัครพรรคพวกถึงเพียงนั้น

นายดิเรก ชัยนาม สมรสกับ ม.ล. บัญ วิชาพระยารามราชเดช
ม.ล. บัญเป็นภรรยาผู้ทุกขทุกสหัสตลอดมา เข้าใจสามเป็นทั้ง และเป็น
กำลังใจในทุกสถาน ท่านทั้งสองมีชวตศรอบครอบครัวครบถ้วน มบุตรชาย ๔ คน
นายดิเรก ๑ ตามปกติมีนามยศ ธรรมเนียมสูงส่งภาพในเรื่องการนอนการ
บริโภค เล่นกอล์ฟบ่ารุงกำลังอยู่เสมอ เพลงมาลมแจบลงเมือกก่อนวันคล้าย
วันเกิดไม่เท่าไรนัก ต้องเขาศรัราชพยาบาลถึงสามครั้ง นายแพทย์ได้
พยายามเยียวยาอย่างสามารถ แต่อาการก็มแต่ทรงและทรุดเรื่อยมา ใน
ที่สุดก็ได้ถึงแก่อนิจกรรมลงเมือวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๓๐ สิริรวมอายุได้

๖๒ ปีเศษ

บุคคลการเมืองซุกซ่อนการเมือง

สุภาพบุรุษนักการเมือง

โดย... เกียรติ

จาก... "เกณีนวส์"

อาทิตย์, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐

เขาเป็นนักการเมืองพลเรือนที่สุภาพ เป็นนักการเมืองที่ควรยึดเป็น
แบบอย่าง งานของเขาจนกระทั่งเขียนเอกสารทางการเมืองที่มคดียังสำหรับ
ประเทศไทย และนักการเมืองไทย

ในวงการเมืองของเมืองไทยเรา บุคคลบางคนก็กระโดดโลดเต้นอยู่
ในเวทีทางการเมืองนั้น น้อยคนนักที่หาที่จะประสพโชคทางการเมืองทุกสิ่งทุก
อย่างที่นักการเมืองพึงจะเห็นไปได้ บางคนดำเนินงานของเขาไปได้ครึ่ง ๆ
กลาง ๆ บางคนล้มเหลวหาย ตายเสียชื่อเสียงก่อน และบางคนแม้จะพบ

ความสำเร็จอย่างสุดยอด แต่ความขัดแย้งตามมาโดยที่เขาไม่คาดฝันว่ามัน
จะเป็นไปได้ นักการเมืองประเภทนมมากต่อมาก เฉพาะอย่างยิ่งในเมือง
ไทยเรา

แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ในวงการการเมืองของไทยเราก็มียุขบ้าง และ
คนที่จะเขียนถึงคือไปในอาจจะเป็น นักการเมืองตัวอย่างสักคนหนึ่ง ที่ควรจะได้
ทุนใจเป็นแบบอย่างที่ดี

เขาเป็นพลเรือนแต่กรวม ในคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลง การปกครอง
นั้นเป็นจุดเริ่มต้น ในฉนวนทางการเมืองของเขา ต่อจากนั้นเขาเป็นสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรประเภท ๒ เป็นรัฐมนตรี เป็นสมาชิกสภาผู้แทนประเภท
ที่ ๓ ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมา เป็นทูตหลายประเทศ และครั้งหนึ่ง
เขาเกือบจะได้เป็นนายกรัฐมนตรีของเมืองไทย แม้สุดท้ายรัฐมนตรีเกษ
เพราะเขาเคยถูกประกาศชื่อจากพวกกบฏ หากแต่อาศัยชื่อเสียงและเกียรติ
คุณงามความดีแต่ก่อนของเขาที่มอญ จึงไม่มีใครเชื่อว่าเขาจะเห็นเป็นใจ
ในแผนการของพวกกบฏ ชื่อเสียงของเขาดี และเป็นที่รักใคร่เคารพนับถือ
ในบรรดานักการเมืองทั่วไปทางอดีตและปัจจุบัน

นักการเมืองผู้กำลังกลางขงกบฏนี้ คือ นายตึก ชัยนาม

ด้วยชีวิตของข้าราชการพลเรือน เขาพลัดเข้าไปเป็นนักการเมือง
โดยติดกลุ่มคณะปฏิวัติ พ.ศ. ๒๕๑๕ ในนามของคณะราษฎร และต่อจากนั้น
ความสามารถในทางการเมืองก็เป็นแรงส่งนายตึกให้เขาเด่นขึ้นมาทุกยุคทุก

สมัย
สงคราม ก่อนหน้านั้นเขาเป็นคนหนึ่ง ในคณะ ไปกราบบังคมทูลพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลชนครองราชย์ เนื่องจากการสละราชสมบัติ
ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

เขาเป็นสุภาพบุรุษนักการเมืองซึ่งหาได้ยากที่สุดในเมืองไทย เมื่อ
มหาสงครามอาเซียอุบัติขึ้น ตำแหน่งของนายตึก ๆ คือรัฐมนตรีช่วย
ว่าการกระทรวงต่างประเทศ และทั้ง ๆ ที่กองทัพญี่ปุ่นไม่พอใจต่อตำแหน่ง
ของเขา แต่แล้วเขาก็ต้องเดินทางไปเผชิญหน้ากับชาวญี่ปุ่นทางชาติ ด้วย
การประสานรอยร้าวระหว่างไทยกับญี่ปุ่น นั่นคือตำแหน่งเอกอัครราชทูต
ไทยประจำกรุงโตเกียว เขาทำงานทุก ๆ อย่างเพื่อรัฐบาลไทยในสมัยนั้น
จนกระทั่งได้ผลเป็นที่เรียบร้อย

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบแล้วเขาก็กลับเข้ามาสู่สังเวียนการเมือง
อีกครั้งหนึ่งในตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศและรองนายกรัฐมนตรี ในสมัยที่
วงการเมืองในเมืองไทยกำลังยุ่งเหยิงด้วยการแบ่งพรรคแบ่งพวก เขาสัมผัส
เขารับเลือกตั้งในจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งได้รับเลือกให้เป็นผู้แทนราษฎร
ในจังหวัดนั้น และหลังจากที่เข้าร่วมคณะรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูล
สงครามมาแล้ว ต่อมาเมื่อพ้นตำแหน่งไปในระหว่างที่กำลังเลือกบุคคลที่จะ
มาเป็นนายกรัฐมนตรีหลังสงครามภายหลังจาก ม.ร.ว. เส็นย์ ปราโมชซึ่ง
นายตึก ๆ ได้ร่วมคณะด้วยกราบถวายบังคมลาออกไปเพราะยุบสภา ผู้
แทนราษฎรเลือกตั้งใหม่ เขาถูกพรรคแนวรัฐธรรมนูญเสนอให้เป็นนายก

รัฐมนตรีของเมืองไทยอันดับต่อไป แต่เพราะยังไม่ได้จังหวะทางการเมือง
เขาจึงต้องถอนตัว ปล่อยให้นายทอง ออกยวงค์พาพรรคพวกประชาธิปไตย
เข้ามาเป็นรัฐบาล และต่อจากนั้นเมื่อนายปรีดี ฯ เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรี
เขาได้รวม ในคณะ จนกระทั่งนายปรีดี ฯ ลาออกไปเพราะเหตุผลทางการเมือง
หลายอย่างหลายประการ นายดิเรก ฯ ก็พ้นตำแหน่งไปด้วย และพอดี
ในขณะนั้นมีการฟ้องร้องเรื่องการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งของเขา
โดยหาว่าไม่สุจริต ซึ่งพรรคประชาธิปัตย์ โดยสมาชิกซึ่งพ่ายการเลือกตั้งยื่น
ฟ้องต่อศาล เขาตัดปัญหาด้วยการพ้นจากตำแหน่งไปเป็นเอกอัครราชทูต
ไทยประจำกรุงลอนดอน ซึ่งดูเหมือนจะเป็นเอกอัครราชทูตไทยที่ท่าเกียรติด
ประวัตได้ ในต่างประเทศมาก

เขาลา ออกจาก ตำแหน่งเอกอัครราชทูต ทันทีที่ เกิดการ รัฐประหาร
และเปลี่ยนแปลงรัฐบาล เพราะถือว่าเป็นสิทธิ์ของนักการเมือง เมื่อรูป
ของฝ่ายบริหาร ได้เปลี่ยนแปลงพรรคเข้ามาบริหารแล้ว นโยบายการเมืองอาจจะ
เปลี่ยนไปด้วย นายดิเรก ฯ ไม่ยอมรับตำแหน่งเอกอัครราชทูตต่อไปอีก
เพราะถือว่าการเป็นทูตจะต้องสิ้นสุดไปกับคณะรัฐบาลที่แต่งตั้งเข้ามา

จากนั้นเขาส่งบอยุ่ปกครองการเมืองมา และแล้วต่อมากได้รับพระ
บรมราชโองการ ไปรดเกล้าโปรด กระทบอ้อมแต่งตั้ง ให้เป็นเอกอัครราชทูตประจำ
กรุงบอนน์ เยอรมัน อีกครั้งหนึ่ง และพ้นตำแหน่งมาเป็นครูบาอาจารย์
ในฐานศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยมาจนตราบเท่าทุกวันนี้

ครึ่งหนึ่งเมื่อเกิดกบฏในเมืองไทย พวกกบฏหวังชัยชนะจาก

รัฐบาลและชนะใจจากประชาชนจึงได้ประกาศแต่งตั้ง นายตี่แรก ชัยนาม
เป็นนายกรัฐมนตรีของฝ่ายกบฏทันที ทั้งๆ ที่เขาไม่รู้เรื่องและไม่ได้
ยินเสียงวิทยุกระจายเสียงประกาศชื่อของเขาเสียด้วยซ้ำไป แต่ทางฝ่าย
รัฐบาลเข้าใจ ในความเป็นสุภาพบุรุษของเขาได้ดี ว่าการประกาศนั้นเป็น
การประกาศเพื่อหลอกลวงเอาเขามาใช้เพื่อเอาใจประชาชนในยามคับขัน
นั้นเป็นกลลวงทางการเมืองทำให้ประวัติของนักการเมืองสุภาพบุรุษผู้นี้
แปดเปื้อน แต่เขาก็ใช้เวลาไม่นานนักในการที่จะล้างสิ่งโสโครกทาง
การเมืองที่เกิดจากสิ่งนั้น

ปัจจุบันนี้ นอกจากอาชีพครูบาอาจารย์แล้ว นายตี่แรกฯ เขียน
เอกสารทางการเมืองเผยแพร่ เป็นเอกสารทมค่างสำหรับชาติไทย และ
นักการเมืองไทย.

□ ขอแสดงความยินดีต่อ ศาสตราจารย์
ตี่แรก ชัยนาม ที่ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระ
หม่อมพระราชทานเหรียญคุณวุฒิมาลา เข็มศิลปวิทยา
ให้ โดย ทูต เหน่าสุนทร รองเลขาธิการคณะ
รัฐมนตรีฝ่ายบริหาร เป็นผู้นำไปมอบ ณ ศิริราช
พยานาถ.

จาก... เกล็นิวส์ ๑๕ มพ. ๕๐

พระราชทานคุณฐึมาลา เข้มศิลปวิทยา

แก่ ดิเรก ชัยนาม

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานเหรียญคุณ
ฐึมาลา เข้มศิลปวิทยา แก่ศาสตราจารย์ ดิเรก ชัยนาม

ศาสตราจารย์ดิเรก ชัยนาม เป็นผู้ได้รับปริญญาคุณฐึบัณฑิตกิตติม
ศักดิ์ทางการทูต และเป็นศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประกอบ
กับเป็นผู้ที่มีความสามารถและทรงคุณวุฒิในศิลปวิทยา เคยดำรงตำแหน่ง
สำคัญๆ ในราชการมามาก อาทิ เลขาธิการคณะรัฐมนตรี คณะบดีคณะ
รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่าง
ประเทศ และครั้งสุดท้ายเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงบอนน์ ตลอด
เวลาราชการได้แสดงความรู้และปฏิบัติหน้าที่อันววยประโยชน์ใหญ่ยิ่งให้แก่
ประเทศชาติ ได้เขียนหนังสือและตำราหลายเล่ม แสดงความสามารถเป็น
พิเศษจนปรากฏชื่อเสียงดีเด่นในวงการทูต สัมควรได้รับพระราชทานเหรียญ
คุณฐึมาลา เข้มศิลปวิทยา

ในการนี้ นายต๋วย เหล่าสุนทร รองเลขาธิการคณะรัฐมนตรีฝ่าย
บริหารพร้อมด้วยผู้ช่วยการกองปลาคัด และผู้ช่วยผู้ช่วยการกองนิติ
กรรม ได้นำเหรียญคุณฐึมาลา เข้มศิลปวิทยา ไปมอบให้แก่ศาสตราจารย์
ดิเรก ชัยนาม ซึ่งป่วยอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช ตามที่ใต้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทาน เรียบร้อยแล้ว.

จาก...“สยามรัฐ” และ “สยามนิกร”

๑๕ เมษายน ๒๕๑๐

ช้างหลังชีวิต

นักการเมืองมือสะอาด

มารยาทงาม

ผู้ชอบบันทึกและสอนหนังสือ

โดย... จันทิมา เสาวนีย์

จาก... "เกตินิเวศน์" พุศ. ๒๔๖๓

ณ ซอยสันติสุข สุขุมวิท หรือ บัด โกเตสเบิร์ก กรุงเทพมหานคร นักการเมืองสำคัญในยุคนั้น และนักการทูตชั้นยอดในสมัยต่อมาจนกระทั่งครบเกษียณ นอชคนนักทประชาชนงะยกย่องว่าเป็นนักการเมือง "มือสะอาด" และชนตด้วยมรรยาทงาม เมื่อท่านนั่งเก้าอี้ทูตครั้งแรกก็ โชคดีเป็นเอกอัครราชทูตประจำกรุงโตเกียว และต่อมาเอกอัครราชทูตไทยคนแรกประจำราชสำนักแซนด์เจมส์ กรุงลอนดอน

ไม่ว่าจะนั่งเก้าอนกการเมืองหรือนักการทูต ยอมรับนับถือกันอย่าง
ยิ่งว่าท่านเป็นตัวของตนเอง ท่านมีได้เป็นนักเรียนนอก แต่เชี่ยวชาญ
ภาษาอังกฤษ อาชีพแรกเป็นล่าม ท่านเก่งภาษาไทยและอังกฤษตั้งแต่เรียน
ทอส์ลิมซันและราชวิทยาลัย เมืองบม. ๘ เป็นนักเรียนล่ามกระทรวง
ยุติธรรม และเข้าเรียนวิชากฎหมาย จนได้เนติบัณฑิตเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓,
เป็นเลขานุการ ร.ม.ต. กระทรวงการต่างประเทศ พ.ศ. ๒๔๗๖ และเลขา-
รการคณะรัฐมนตรีเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗, ปรากฏแรกทีเป็นนักการเมืองนั่งเก้าอ
รัฐมนตรีช่วยว่าการต่างประเทศ พ.ศ. ๒๔๗๒

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นเอกอัครราชทูตประจำกรุงโตเกียว
พ.ศ. ๒๔๘๐, ช่วงเวลาที่ยุ่นมื่อทชพลอยู่ในเมืองไทยท่านได้ปฏิบัติหน้าที่
เป็นคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติ คือร่วมขบวนการ "เสรีไทย" ซึ่งนาย
ปรัด พนมยงค์ เป็นหัวหน้า ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ไตนั่งเก้าอ
หลายกระทรวง คือ กระทรวงยุติธรรม, การคลัง, การต่างประเทศ และ
รองนายกรัฐมนตรี มี พ.ศ. ๒๔๘๐ ได้ไปเป็นเอกอัครราชทูตประจำกรุง
ลอนดอน และเป็นผู้แทนไทยประจำยูโนด้วย

ช่วงเวลาทมไตเป็นนักการเมืองและนักการทูต ท่านไตเป็นอาจารย์
ประจำมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นคนบตคณรัฐศาสตร์คนแรกของ
มหาวิทยาลัยนี้ จากการศึกษาช่องทางกาสรสอนและเขียนตำราหลายเล่ม ท่าน
ไตรับพระราชทานปริญญาเอกทางการทูต (กิตติมศักดิ์) ของมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๔๘๕

๑๔ เมษายน ๒๕๐๒ พระราชสารตราตั้งให้เป็นเอกอัครราชทูต
วิสามัญมอานาจนาคเต็ม ประจำสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี สืบแทนหลวง
ชำนาญนิติเกษมศรี ช่วงเวลา ๕ - ๖ ปีที่กรุงบอนนทานได้บันทึกเรื่องราวที่
เกี่ยวข้องกับกาทูตและกิจกรรมระหว่างประเทศ เพื่อสร้างสรรคเอกสารแขนง
นี้ไว้ให้เป็นประโยชน์แก่ชนรุ่นหลัง และเมื่อครบเกษมณอายุราชการก็ได้
จัดการยกตนถนอมบอนเป็นเอกสารสำคัญขงชาติชื่อ "ไทยกับสงคราม
โลกครั้งที่ ๒" มีความยาวถึง ๓,๑๔๒ หน้า

จากเอกสารสำคัญนี้ "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒" ได้ให้
สารประโยชน์ต่อผู้อ่าน และโดยเฉพาะนักการเมืองกับนักศึกษเป็นเอก
ประการ บันทึกสำคัญที่เพิ่งเปิดเผยในชบฉน "เสรีไทย" จากปลายปากกา
ของ ทวี บุณยเกตุ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และพระพิศาลสุโขมวิท เราได้
ความรู้อันแท้จริงของมุกุชาติทมหวงผลคอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น ผู้เขียนหนังสือ
เล่มนี้ ได้เน้นว่า

"อันที่จริง บรรดาผู้ร่วมงานเสรีไทยส่วนมากหรือเกือบทั้งหมดมิได้
ปฏิบัติงานเพื่อนายปรีดี พนมยงค์ หรือเพื่อบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ
หากแต่เพื่อชาติเป็นส่วนรวม .. ทุกคนกระทำเพื่อประเทศชาติ มิได้หวังผล
คอบแทนอย่างใด"

หนังสือเล่มนี้พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ แพรวพิทยา จากบันทึกส่วนตัว
ที่แสดงให้ผู้อ่านแลเห็นว่า มีอิสระอาด และเป็นตัวของตัวเองตลอดเวลา

เมื่อจำต้องลาออก. รัฐบาลก็ให้คำมั่นไว้ว่าจะคอยดูแลทุกข์สุข
ราษฎรในเขตน้อย่างดีที่สุดเหมือนข้าพเจ้าอยู่ในกรุงเทพ ฯ... เพื่อเป็นหลักฐาน
ว่าข้าพเจ้าไม่ได้วิ่งเต้นขอตำแหน่งนี้ ได้ตกลงแลกเปลี่ยนหนังสือกันระหว่าง
นายกรัฐมนตรีกับข้าพเจ้า... ขอให้ข้าพเจ้าไปช่วยชาติบ้านเมือง”

เอกสารที่เป็นจรรณกรรมทางรัฐศาสตร์การทูต เรื่อง “ความ
สัมพันธ์ระหว่างประเทศ” รวม ๒ เล่ม หนาถึง ๘๘๔ หน้า จัดพิมพ์โดย
สำนักพิมพ์สมาคมสังคมนักศาสตร์ ด้วยความร่วมมืออย่างจริงจังของ ผู้ลัทธิ
ศักรักษ์ การพิมพ์ประเด็นสัมพันธ์กับเป็นตำราเทียบเท่าเทียบไหล่ของสำนักพิมพ์
ต่างประเทศ ผู้ต้องการแสวงหาหรือรอกอย “การทูต” ฉบับสมบูรณ์
มตองชกษาทงระขอ “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ”

นอกจากเป็นนักการเมือง, นักการทูต และศาสตราจารย์ ท่านยัง
เป็นนักพูด นักเขียน และนักกอล์ฟ ผู้มีชื่อเสียงดังในวงสังคมเมืองไทย
และนานาชาติ อดทนที่จะพูดถกเถียงได้ ในฐานะที่เราเป็นคนไทยนับถือ
พระพุทธศาสนาเป็นหลักประจำชาติ ท่านได้แสดงปาฐกถาเกี่ยวกับพุทธธรรม
ในต่างประเทศ และจัดพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ เผยแพร่ให้ฝรั่งรู้รสพุทธธรรม
มาแล้วอย่างน่าสรรเสริญ จากการไปพูดในที่ชุมนุมชนทั้งในเมืองไทยและ
ต่างประเทศปรากฏเป็นหนังสือ “ชุมนุมปาฐกถา” มาแล้วหลายเล่ม คาด
คะเนว่า “ชีวิตในเยอรมนี” จะเป็นหนังสือสำคัญเล่มต่อไป

โดยเกียรติประวัติและผลงานอันงดงามของท่าน ผู้คนเคยต่างรำลึก
ถึงวันที่ ๓๘ มกราคม อันคล้ายวันเกิดของท่าน โดยไม่ลืมตวงว่าความสุข
ขวัญใจ, พลังสำคัญในการเขียนหนังสือหลายเล่ม และในราชการงาน
เมือง คือ ม.ล. ป๋วย (สกุลเดิม “นพวงศ์”)

นักการเมือง, นักการทูตผู้มหารยาทางมา, สักภาพบุรุษอาวุโสใน
วงการศึกษาระดับสูงนี้ คือ ศาสตราจารย์ ตีเรก ชัยนาม.

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
เหรียญกษัตริย์มาลา เข็มศิลปวิทยาแก่ศาสตราจารย์
ตีเรก ชัยนาม ในกรณีนี้นายท้อย เหล่าสุนทร รอง
เลขาธิการคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหารได้นำเหรียญกษัตริย์
มาลา เข็มศิลปวิทยาไปมอบแก่ศาสตราจารย์ ตีเรก
ชัยนาม ซึ่งป่วยอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช เรียบร้อย
แล้ว.

จาก... ประชาธิปไตย ๑๖/มษย/๕๐

ROYAL HONOUR FOR LATE PROF. DIREK

Prof. Direk Jayanam, outstanding statesman and diplomat, died Monday at 3:30 p.m. of cancer in Siriraj Hospital at the age of 62 and bathing rites were held for him yesterday at Wat Thart Thong.

Prime Minister Thanom Kittikachorn hurried to the wat immediately after the cabinet meeting yesterday to perform the last customary ceremony of combing the hair of the deceased and bathing his remains.

His Majesty the King graciously commanded that the remains of Prof. Direk be placed in an octagonal golden urn, the urn of the highest rank that can be used for the funeral rites of a commoner, and that traditional conches and trumpets be blown during the ceremony of placing the remains in the urn. The conches and trumpets were blown once every three hours until midnight.

Prof. Direk was formerly a Deputy Prime Minister and has several times held cabinet positions as Minister of Foreign Affairs, Justice and Finance. He has also represented Thailand abroad as Ambassador to Japan, England, Germany and Finland.

At yesterday's bathing ceremonies were Foreign Minister Thanat, National Development Minister Pote Sarasin, Justice Minister Phya Arthakari Niphon, members of the diplomatic corps for countries where Prof. Direk had been ambassador, high government officials, a large number of his former students, friends and relatives.

Prof. Direk was born in the provincial town of Pitsanuloke in North Thailand on Jan. 18, 1905. After graduating in law he entered government service in the Ministry of Justice where he worked until 1932.

He was appointed lecturer in electoral law at Thammasat and he went on to become the Dean of the Faculty of Political Science in the university in 1949. In 1954 he was appointed special professor on international relations and an honorary doctorate in diplomatic science was conferred on him the following year.

During World War II, Prof. Direk was a leader of the Free Thai delegations which went secretly to hold consultations with high officials in the allied headquarters, South-east Asia Command, in Kandy, Ceylon.

He retired in 1966. Prof. Direk is bereaved by his wife, four sons and four grandchildren.

from : Bangkok WORLD. May 3, 1967.

ความคิด ความอ่าน

โดย ... ส. สิวรักษ์

จาก "สยามสมัย" จันทร์, ๘ พฤษภาคม ๒๕๑๐

ข้าพเจ้าเป็นคนชอบปฏิรูปและปฏิวัติตัวเองในทางจิตใจ ไม่เห็นด้วยกับการปฏิวัติรัฐประหาร เพราะไม่เห็นว่าการกระทำดังกล่าวจะได้ผลจริง ยิ่งยงอะไร นอกไปจากมีบุคคลก๊อใหม่มาอ่านางชนแทนทคนเก่า ด้วยเหตุฉะฉน จึงพลอยรังเกียจพวกทกถือการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปด้วยโดยปริยาย ในชนคนข้าพเจ้าหาว่าพวกนเป็นนักฉวยโอกาส ครั้นต่อมาได้รู้จักนักถือการบางคน จนข้าพเจ้ารู้แนแก่ใจว่าท่านผู้นั้นเป็นคนดี มีอุดมคติ แต่กยังคงเห็นว่าหลักการของท่านผู้นั้นกษของข้าพเจ้าผดแผกแตกต่างกัน

ความขอน คุณติแรก ชัยนาม ท่านรู่อยู่ตลอดเวลา แต่ท่านก็ให้
ความกรุณาปรานแก่ข้าพเจ้าคงที่ท่านไซ้ความตุงเป็นลูกเป็นหลาน ข้าพเจ้า
เองก็เคารพนับถือท่านเสมือนเป็นญาติผู้ใหญ่ ท่านเป็นปฐนียบบุคคลที่ข้าพเจ้า
กราบไหว้ได้ในทุกสถาน นแสดงว่าแม่เราจะมีความคิดความอ่านผิดกันเป็น
ข้อผิดจริง แต่เราก็กยกย่องความคิดของกันและกัน และมีวสาส์นซึ่งกันและ
กันก่อนข้างสันทิเป็นพิเศษ ท่านเป็นคนหัวสมัยใหม่ ชอบผูกเนกไทใส่
เสื้อนอก ข้าพเจ้าเป็นคนหัวสมัยเก่า ชอบนุ่งผ้าจุงกระเบน แต่ท่านก็ไม่
เคยก่อนว่าข้าพเจ้าตอหนา และข้าพเจ้าก็เชื่อว่าท่านไม่ก่อนคนลับหลัง
ข้าพเจ้าเองก็เห็นว่าท่านแต่งตัวเรียบร้อย เป็นสิ่งน่าชมอยู่เสมอ

ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นเด็กข้าพเจ้ายอมตองระมัดระวังตัว ยิ่งรู้ว่าท่าน
กับข้าพเจ้ามีความคิดขัดแย้งกันบางประการก็ขงตองเดียงปัญหาเช่นนั้น แม่
ข้าพเจ้าจะเอยากรู ในบางเรื่องบางตอนทเกยของมาลงช้พูดท่านก็ไม่กล้าออก
ปากถามท่านโดยตรง เป็นแต่ถามในเรองที่รู้แน่แก่ใจว่าท่านยินดีจะเล่าให้
ฟัง และท่านก็เล่าให้ฟังอย่างเบ็ดเตลย ตรงไปตรงมา ถ้าสั่งสยข้าพเจ้า
ก็ช้กใช้จนกระทั่งจ้งชัดเป็นที่พอใจยิ่งนัก

ต่อมาเมื่อท่านเจ็บหนักครั้งแรก หลังจากกลับมาประเทศไทยคราวนี้
ครนออกจากโรงพยาบาลแล้วข้าพเจ้าไปเยี่ยมท่านที่บ้าน ท่านพูดชวนมาเอง
ว่าถ้าท่านหายตจนจ้งแรงพอท่านจะชวนข้าพเจ้ามาพูดคุยด้วย จ้ช้กใช้
ได้เลียงเรองอะไร ในตอนไหนล่อนไหนของชีวิตท่าน ท่านยินดีจะเล่าให้ฟัง
ท่านว่าการเมืองมเลหหลายมมาก มลบลมคมในหลายต้อ ข้าพเจ้าเป็นคน

เขียนหนังสือควรจะรู้หลาย ๆ แห่งหลาย ๆ มุม จะได้มีคน ขำเฟี้ยว ลึกซึ้ง
ที่ไต่ฟังความชอบจากปากท่าน หนาเสียดายเป็นทงกตรงทขาพเจาม เดิม
โอกาสไต่รบความรูดอนเสียแล้ว ประวัติศาสตร์ชาติเราในอนาคต นั้บจ่าชาติ
ข้อมูลที่สำคัญไปอย่างนอยกจากท่านหนึ่งซึ่งมบทบาทอยู่มากพอสมควร

ขาพเจาไม่อยากจะพูดถึงความสำคัญของคุณติเรก ฯ ในฐานะที่เป็น
นักการทูตและในฐานะเป็นนักการเมือง เพราะขาพเจาอยู่นอกวงการทงสอง
นุน ขาพเจาเชื่อว่าทงทสามารถก่าคุณติเรก ฯ มี แต่ไม่ใช่เวลานี้ และ
รัฐมนตรีต่างประเทศทผลลิตเฉลยดก่าคุณติเรก ฯ ก็มี แต่ทงใช้วิธีการอื่น
สุภาพนุ้มนวล และอย่างถ่อมคน เป็นกันเองกับคนทงชั้น ก็ไม่มีในเวลา
เช่นกัน พวกเรามักจะมองกันไปในแง่ทง่าคุณติเรก ฯ ท่านเป็นสุภาพบุรุษ
อย่างฝรั่งจนเราตมกันเสียสันทว่าคุณติเรก ฯ ท่านเป็นนักเรียนจบในเมืองไทย
นเอง เรียนภาษาอังกฤษกับนักพรตฝรั่งเศสและกับครูอังกฤษในกรุงเทพ ฯ
นแหละ แต่แล้วท่านก็พูดจาเตนแต่มีคู้ทางการทูตไต่ทงฝรั่งและญี่ปุ่น พร้อม
กันนั้ ทูตอเมริกันคนแรกหลังสงครามกลับมอเห็นทง่าคุณติเรก ฯ เป็นชาว
ตะวันออกอย่างขง แททจริง ความมมารยาทดี ความไม่องดไต่ว่าดีวิเศษ
ก่าคนอื่น การไม่พูดขัดคอคนให้เขาโกรธ นันแลคก็คุณสมบัติของมุ้ดไทย
ของชาวตะวันออก

ทูตอังกฤษก่อนสงครามก็เขียนพรรณนาคูณวิเศษของคุณติเรก ฯ เป็น
เอนกประการ ทง ๆ ทเวลาทแกเขียนนองอังกฤษกับเราเป็นคั้ดรุกัน ซื่อเสีย
ของคุณติเรกนประการใด แก่ไม่เขียนไว้ในหนังสือทแกแต่ง หากไปปรากฏ

ในรายงานราชการลับ ซึ่งข้าพเจ้ามี โอกาสไปอ่านที่มหาวิทยาลัยลอนดอน
เมื่อตอนเขาเปิดเผยแล้ว ในหน้าที่ทูตหาว่าขอเสียของคุณตแรกๆ อยู่ตรงที่
มีบุคลิกลักษณะเป็นคนอ่อนไปหน่อย ความชอบข้าพเจ้าก็ออกจะเห็นด้วย
แต่ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นคนแก่ท่านยิ่งกว่าเป็นโทษ ถ้าท่านเป็นคนแข็ง พุดจา
โผงผางอย่างบางคน คัดรูคงได้ใจ คงเอาท่านไปเก็บไว้เสียทีไหนแล้ว แต่
นี่เขาทำอะไรท่านไม่ได้ และท่านก็ไม่หย่อนหลักการลงไปหาเขา อย่างนี้
จะว่าท่านเป็นคนอ่อนหรือเป็นคนแข็ง ก็ขอได้ โปรดพิจารณาดูกันเอาเองก็
แล้วกัน

ที่ข้าพเจ้าเขียนมาทั้งหมดนั้นดูจะเป็นคำชมเสียแทบทั้งสิ้น ใครๆ เขา
มักหาว่าข้าพเจ้าชมคนไม่เป็น ที่จริงข้าพเจ้าชอบชมคน แต่มักหาคนให้ชม
ไม่ค่อยได้ตรงหาก คนที่เขายังมีอำนาจวาสนาก็ยังไม่อยากไปชมเขาเท่าไรนัก
เดี๋ยวจะเป็นประจบประแจงไป ในท่านหมดบุญไปแล้ว และถึงอยู่ต่อไปก็
ไม่มอำนาจราชศักดิ์อีกแล้ว คนที่เขาเคยจะมาเป็นข้าพวงพระเดชเดชาให้ ไซ้
สอยในสมัยโน้นๆ ก็ล้มท่านกันเป็นส่วนมากแล้ว พวกที่เขาเคยเป็นลูกน้อง
มาเขาก็มักจะถือว่าเขาไต่เต้าเพราะลำแข้งของเขาเองมากกว่า แม้มหาชนก็คง
จะรู้จักแต่ชื่อว่าไต่ชื่อว่าสุภาพเท่านั้นเอง

ถึงข้าพเจ้าจะไม่เคยฟัง โบบุญท่าน แต่ท่านก็คบคบตามาแต่หนหลัง
แม่มารูจักกับข้าพเจ้าเมื่อบดาตายไปแล้วท่านก็เอ็นดูอย่างเด็ก เรียกไปไซ้
อย่างผู้ใหญ่ ข้าพเจ้าจะขอร้องให้ท่านทำอะไรท่านก็ทำให้ เมื่อจะออก
สยามสมัย ก็นคราวันไปขอคำขวัญท่านที่โรงพยาบาล ท่านก็ยังกรุณาให้มา

ตั้งได้ตพมพใจ ในฉบับแรกนั้นแล้ว เห็นทีจะเป็นขอเขียนชนสุดท้ายที่ท่าน
อนุญาตให้ลงพมพ หนังสือเล่มหนาของข้าพเจ้าที่กาลงเรียงพมพอยู่นั้นก็
กรุณาเขียนคำนำให้ นับว่าเป็นเกียรติยศอย่างสูงสำหรับข้าพเจ้า นอกจาก
นั้นท่านยังสังเสียดใจกับข้าพเจ้าถึงเรื่องงานนพนธ์ของท่าน คำสั่งนั้นเป็นวาระ
สุดท้ายที่ท่านได้พูดกับข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็กลัวแล้วกลัวแต่แล้วกลัวความ
เศร้าได้ โดยคิดเสียดใจว่าคนตายสิ่งเรื่อง หนังสือ แต่นักการเมืองอื่น ๆ
ตายสิ่งเรื่อง สมบัติ สมบัติของคุณตแรก ๆ ที่ทงใจ ให้แก่เรานั้นนอกจาก
หนังสือที่เขียนไว้และที่ยังไม่ได้เขียนแล้ว ก็คือ ตัวอย่างของคารดำรงชีวิต
ใครที่คิดจะเขียนประวัติท่านผู้นั้นน่าจะเอาความคิด การกระทำ คำพูด ตลอดจน
จนความเป็นอยู่ของท่านออกมาให้มหาชนรู้จักได้ จะชื่อว่าทำงานได้สำเร็จ
แต่ถึงใครจะเก่งอย่างไรก็ยากที่จะเขียนชีวประวัติของคุณตแรก ๆ ให้คนรู้จักท่าน
จริง ๆ ได้ พวกเราที่มีโอกาสรู้จักท่านอย่างใกล้ชิดจึงนับว่าโชคที่ได้เห็น
ตัวอย่างของคุณงามความดีที่ท่านอยู่ในชีวิตของคนไทย ๆ อย่างเรา.

ศาสตราจารย์ ดิเรก ชัยนาม ถึงแก่กรรม

ได้ทราบข่าวด้วยความสลดใจว่าศาสตราจารย์ ดิเรก ชัยนาม อดีต
รองนายกรัฐมนตรีว่าการทูตคนสำคัญ ผู้เคยประกอบคุณงามความดีแก่ประ
เทศชาติได้ถึงแก่กรรมเสียแล้ว ด้วยโรคมะเร็ง ณ โรงพยาบาลศิริราช เมื่อ
วันที่ ๓ เดือนนี้ เวลา ๑๕.๓๐ น.

ศาสตราจารย์ดิเรก ชัยนาม เข้ารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาล
ศิริราชเมื่อกลางปีก่อน รวมอายุได้ ๖๕ ปี ศาสตราจารย์ดิเรก ๑ มีประวัติ
การรับราชการฝ่ายประจำฝ่ายการเมืองและราชการพิเศษด้วย เคยเป็นรัฐ
มนตรีจากการต่างประเทศเมื่อปี ๒๔๗๗ ระหว่างสงครามเอเชียบูรพาเป็น
หัวหน้าผู้แทนเสรีไทยไปหารือกับฝ่ายสัมพันธมิตรที่เมืองแคนดิงกา ระ
หว่างนั้นได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการคลัง และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
ยุติธรรม ปี พ.ศ. ๒๔๗๘-๒๔๘๐ ได้เป็นรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่า
การกระทรวงต่างประเทศ ตำแหน่งครั้งสุดท้ายของศาสตราจารย์ดิเรก ๑
ก่อนปลดเกษียณอายุในปี ๒๕๐๗ ก็คือเอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มอานาจเต็ม
ประจำสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งได้รับพระบรมราชโองการโปรด
เกล้าฯ แต่งตั้งเมื่อปี ๒๕๐๒

ศาสตราจารย์ ดิเรก ชัยนาม ได้เขียนหนังสือทางวิชาการไว้กว่า
๓๓ เล่ม ศาสตราจารย์ ดิเรก ๑ ล้มป่วยด้วยโรคมะเร็งเมื่อปีก่อน เข้า
รับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลศิริราชหลายครั้ง ครั้งสุดท้ายเมื่อเดือน
มกราคมที่ผ่าน เจาภาพกำหนดอาบนาศัพ ณ วัดธาตุทอง ฉะนั้น ๑๕.๐๐ น.

จาก... "สยามรัฐ" ๒ พฤษภาคม ๒๕๑๐

ข่าวก่อนขึ้นแท่น

ดิเรก ชัยนาม ถึงแก่กรรมแล้ว

จาก... "เดลินิวส์" อังคาร, ๒ พฤษภาคม ๒๕๓๐

ศาสตราจารย์ ดร. ดิเรก ชัยนาม รัฐบุรุษและนักการทูตคนสำคัญของไทย ได้ถึงแก่กรรมแล้วเมื่อวานนี้ ที่โรงพยาบาลศิริราช

ศาสตราจารย์ ดร. ดิเรก ได้ล้มป่วยด้วยโรคมะเร็ง และเข้าไปรับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลศิริราชมาเป็นเวลาแรมเดือน อาการทรุดหนักลงทุกที จนกระทั่งในที่สุดก็ได้ถึงแก่กรรมเมื่อเวลา ๓๕.๓๐ น. ของวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๓๐

ศาสตราจารย์ ดร. ตีแรก ไตรัยไชยประเทศชาติในงานที่สำคัญมา
แล้วอย่างมากมาย ท่านเคยดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงการคลัง กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงต่างประเทศหลาย
สมัย และดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำหลายประเทศ รวมทั้งตำแหน่ง
เอกอัครราชทูตประจำราชสำนักเช่นต์เจมส์ ในระหว่างเวลาวิกฤตตอน
ปลายสงครามโลกครั้งที่สองท่านก็เป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนช่วยประเทศไทยให้รอดพ้น
จากการบงกชบังคับของมหาอำนาจผู้ชนะสงครามด้วย โดยได้เป็นหัวหน้าคณะ
ผู้แทน (เสรีไทย) เดินทางเป็นการลับที่สุด ไปพบปรึกษาหารือกับเจ้าหนาท
ชั้นสูงของกองบัญชาการฝ่ายสัมพันธมิตร ประจำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่
เมืองแคนดี ประเทศลังกา

ครั้งหลังสุด ศาสตราจารย์ ดร. ตีแรก ได้ดำรงตำแหน่งเอกอัคร
ราชทูตไทย ประจำกรุงบอนน์ เยอรมันตะวันตก และเป็นเอกอัครราชทูตไทย
ประจำฟินแลนด์ ในขณะเดียวกันด้วย จนกระทั่งครบเกษียณอายุท่านจึงเดินทาง
กลับประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ก่อนที่จะล้มเจ็บและถึงแก่กรรม

สำหรับงานทางด้านมหาวิทยาลัย และการบรรยายในสถาบันต่างๆ
ท่านผู้นี้ก็เต็มใจจนอยู่เป็นอย่างมาก หลังจากที่ท่านจบเนติบัณฑิตเมื่อปี
พ.ศ. ๒๔๗๓ ท่านก็ได้เข้าทำงานในกระทรวงยุติธรรม เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๗
ศาสตราจารย์ ดร. ตีแรก ก็ได้เริ่มเข้าไปเป็นผู้บรรยายลักษณะวิชากฎหมาย
เลือกตั้ง ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่อมาก็ได้บรรยายในลักษณะวิชา
อื่น ๆ อีก พอปี พ.ศ. ๒๔๘๒ ก็ได้เป็นคณบดีคณะรัฐศาสตร์ และในปี

พ.ศ. ๒๔๘๗ ก็ได้รับแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์พิเศษ ในด้านความสัมพันธ์
ระหว่างประเทศ ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ท่านก็ได้รับปริญญาคุณวุฒบัณฑิตกิตติมศักดิ์
ทางการทูตของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นอกจากงานทางด้านมหาวิทยาลัยแล้ว ท่านยังได้รับเชิญเป็นประจำ
ทุกปีให้ไปเป็นผู้บรรยายพิเศษตามสถาบันที่สำคัญต่าง ๆ อาทิ วิทยาลัยป้องกัน
ราชอาณาจักร วิทยาลัยที่พมก และศูนย์รักษาความปลอดภัย เป็นต้น

แม่กระทั่งก่อนที่จะถึงแก่กรรม หลังจากที่ได้ครบเกษียณและกลับ
ประเทศไทยแล้ว ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ท่านยังได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการ
พิจารณาสิ่งพระธรรมทูตไปเผยแพร่พุทธศาสนาในต่างประเทศ และได้รับแต่งตั้ง
เป็นกรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติจนจวนวาระสุดท้ายแห่งชีวิต

งานชิ้นสุดท้ายของท่านคือหนังสือสองเล่ม ซึ่งท่านเขียนได้จบ ก่อนที่
จะสิ้นอายุขัย หนังสือสองเล่มนั้นนับว่ามีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของประ
เทศไทยและทางวิชาการยิ่งนัก คือ “ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง” และ
“ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ”

ศาสตราจารย์ ดร. ตีแรกฯ เกิดที่จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ ๑๘
มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๘ เมื่อถึงแก่กรรมท่านมีอายุ ๖๒ ปี

ศพของศาสตราจารย์ ดร. ตีแรกฯ จะตั้งบำเพ็ญกุศลทวดธาตุทอง
พระโขนง และมีกำหนดรดน้ำศพในวันนี้ (ที่ ๒ พฤษภาคม) เวลา ๑๕.๐๐ น.

นักการทูตชั้นนำของไทยถึงแก่กรรมเสียแล้ว

ศาสตราจารย์ตแรก ชัยนาม นักการทูตคนสำคัญของประเทศไทยได้ถึงแก่กรรมด้วยโรคมรเรงท โรงพยาบาลศิริราช เมื่อวันที่ ๓ เดือนนี้ เวลา ๑๕.๐๐ น.

เจ้าภาพกำหนดรดน้ำศพในวันที่ ๒ เดือนนี้ เวลา ๑๕.๐๐ น. ที่วัดธาตุทอง ถนนสุขุมวิท และตั้งศพบำเพ็ญกุศล ณ ศาลา ศอวษ วิเศษสุภวัตร

ศาสตราจารย์ตแรก ชัยนาม เกิดที่จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๔๘ เข้าศึกษาชั้นแรกที่โรงเรียนอัสสัมชัญ สำเร็จมัธยม ๖ แล้วย้ายเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนราชวิทยาลัย เมื่อสำเร็จมัธยม ๘ แล้วย้ายเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนกฎหมายของกระทรวงยุติธรรม และสอบได้เป็นเนติบัณฑิตในปี พ.ศ. ๒๔๗๓

ศาสตราจารย์ตแรก ชัยนาม รับราชการทำประโยชน์ต่อประเทศชาติมาตลอดชีวิต ตั้งแต่หนุ่มจนถึงแก่กรรมด้วยสงบ เคยดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีหลายกระทรวงหลายสมัย เป็นนักการทูตชั้นนำของไทย

ระหว่างในสงครามในเอเชีย (สงครามโลกครั้งที่สอง) ได้เป็นหัวหน้าคณะผู้แทน (เสรีไทย) เดินทางเป็นทางการลับที่สุด ไปพบปะปรึกษาหารือ กับเจ้าหน้าที่ชั้นสูง ของกองบัญชาการ ฝ่ายสัมพันธมิตร ประจำ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่เมืองแคนตัน ประเทศลังกา.

จาก... "หัดักเมือง" ๓ พฤษภาคม ๒๕๑๐

ทะเลสาบเมือง

สุภาพบุรุษ เซนต์ เจมส์

โดย... จริญญา กุวานนท์

จาก... "บางกอก ไทม์"

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๓๐

เมื่อปลายวันที่ ๓ เดือนตนเอง คนตทหายากในวงการเมืองไทยได้สูญ
สิ้นไปอีกหนึ่งท่าน แลระทททชาวดึงแก่นิจกรรมของนายดิเรก ชัยนาม
ได้แพร่ ไปยังผู้ ทเคยรู้จักมกคุ่น พลันความเศร้าสลดก พงบังเกิดชนแกผู้รบฟัง
ทุกคนเกิดความเสียดายแลระกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า... "คนดี ๆ อนามัย ไม่น่า
จะด่วนจากไปเลย..."

สำหรับบทบาทในทางการเมืองของนายติเรก ชัยนาม นั้น แม้จะ
ไม่มีเวลาคลุกคลีกับเกมการเมืองนานเช่นนักการเมืองบางท่าน แต่การอยู่
และเป็นนักการเมืองของนายติเรก ๑ ก็ไม่ใช่อยู่เพื่อเล่นการเมืองแบบฉวย
โอกาสหรือหวังอำนาจแก่ชนบุคคลที่คุยโวบางจำพวก

ในช่วงเวลาที่นายติเรก ๑ ได้คลุกคลีกับเกมการเมืองในระยะที่ประเทศ
กำลังเผชิญกับการคุกคามและกระเหี้ยนกระหือรือ ที่จะยึดครองไทยให้เป็นชวา
ของมหาอำนาจบางชาตินั้น นายติเรก ๑ ได้ใช้สติปัญญาอันล้ำลึกคมกริภาพ
ของท่านช่วยแก้ปัญหานักใหม่อันเบาโตมหาศาล อันนับได้ว่าผลงานของ
นายติเรก ๑ ในขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศยุคนั้น ควรที่ประวัติ
การเมืองไทยจะต้องจารึกไว้

ในระยะเวลาแห่งการคลุกคลีในวงการเมือง นายติเรก ๑ นับว่าเป็น
บุคคลที่สำคัญยิ่งคนหนึ่งแห่งยุคนั้น แต่ที่ว่านายติเรก ๑ ก็ประพุดตนที่ผิดแผก
จากนักการเมืองบางประเภท นายติเรก ๑ ไม่เคยเสาะแสวงหาอำนาจแสวง
มรดกไว้เพื่อครอบครองและบุตรหลาน ตรงข้ามกลับกลายเป็นว่ายิ่งนาย
ติเรก ๑ คลุกคลีการเมืองนานเท่าใดก็ ยิ่งยากจนลง

และหากแผนการเมืองในครั้งหนึ่ง มิได้พลิกโฉมอย่างไม่คาดฝันขึ้น
บ้านนี้ โฉมหน้าการเมืองอาจจะแปรสภาพไปในทางใดทางหนึ่ง ที่เราไม่อาจ
คิดได้ แต่ที่เชื่อว่าจะต้อง “สุกกายสบายใจ” สำหรับประชาชนไม่มากนัก

น้อย หากว่านายดิเรก ชัยนาม ได้เป็นนายกรัฐมนตรีสักครั้ง (ความล้มเหลวในการพลาดตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของนาย ดิเรก ชัยนามนั้นผู้เขียนได้เคยเล่ามาแล้ว ในคอลัมน์เมื่อไม่นานมานี้)

นายดิเรก ชัยนาม ในทางการเมืองนั้น ท่านผู้นี้ได้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ คือเคยเป็นรองนายกรัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีว่าการคลัง รัฐมนตรีว่าการยุติธรรม และรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ ส่วนในด้านการศึกษา นายดิเรก ๑ เคยดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตมาหลายประเทศ อาทิ ประจำราชสำนักเชคนด์เจมส์ ประจำฟินแลนด์และประจำกรุงบอนน์เยอรมนีตะวันตก สำหรับในด้านมหาวิทยาลัยนั้น นายดิเรก ชัยนาม ได้รับแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และได้บรรยายวิชาต่าง ๆ

นายดิเรก ชัยนาม เกิดที่จังหวัดพิษณุโลก วันที่ ๓๘ มกราคม ๒๔๕๗ ถึงแก่กรรมวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๓๐ ณ โรงพยาบาลศิริราช ด้วยโรคมะเร็ง และนานที่ปีหนจะไต่ ยืนคนต ๆ เช่นนตายสักครั้ง ตะลุงนตันจงขอใจอาลัย และขอให้ดวงวิญญาณของนักรการเมืองผู้ มเกียรติประเวศอันชาว สะอาดทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้ นจงสู่สุคติภพเทอญ.

ดร. ดิเรก ชัยนาม ถึงแก่กรรมเมื่อวานนี้

ดร. ดิเรก ชัยนาม อดีตเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศญี่ปุ่น และประจำประเทศอังกฤษ ตำแหน่งสุดท้ายคือเอกอัครราชทูตไทยประจำเยอรมนีตะวันตกและฟินแลนด์ ได้ถึงแก่กรรมเสียแล้วที่โรงพยาบาลศิริราช ด้วยโรคมะเร็งในลำไส้ เมื่อเวลา ๓๕.๐๕ น. วันที่ ๓ พฤษภาคม ค.ศ. ๒๕๖๐

ภายหลังจากเกษียณอายุแล้ว ดร. ดิเรก ชัยนามได้ใช้ชีวิตอยู่ในเมืองไทยด้วยการเป็นศาสตราจารย์สอนอยู่ที่มหาวิทยาลัยต่างๆ และได้เริ่มป่วยกระเสาะกระแสะด้วยโรคมะเร็งในลำไส้ เมื่อประมาณ ๕ เดือนที่ผ่านมา ได้เข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลศิริราชเมื่อประมาณสองเดือนเศษ

ดร. ดิเรก ชัยนาม เป็นทั้งนักการทูตและนักเขียน เขาได้รับแต่งตั้งเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศญี่ปุ่นเป็นครั้งแรก จากนั้นก็ถูกส่งไปประจำกรุงอังกฤษ ตำแหน่งสุดท้ายคือเอกอัครราชทูตไทยประจำเยอรมนีตะวันตก และเอกอัครราชทูตไทยมุมนานาชาติประจำฟินแลนด์ ออกตำแหน่งหนึ่งด้วย จนกระทั่งครบเกษียณอายุเมื่อประมาณปีเศษที่ผ่านมา

ภรรยาของ ดร. ดิเรก ชัยนาม คือ มล. ปุ้ย ชัยนาม มีบุตรชายทั้งหมดสี่คนด้วยกัน ปัจจุบันได้เติบโตกันหมดแล้ว งานเขียนครั้งหลังสุดที่พิมพ์เป็นเล่มจำหน่ายอย่างแพร่หลายขณะนั้นคือ “ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒” ซึ่ง ดร. ดิเรกฯ ได้เขียนขึ้นจากประสบการณ์ต่างๆ ของท่านตลอดจนเอกสารทางหลายที่ท่านรวบรวมไว้

จาก... “ข่าวสยาม” ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐

O B I T U A R Y

from : VISAKHA PUJA 2510

The Buddhist Association of Thailand

We regret to record that on the first of this month H.E. Nai Direck Jayanama passed away at the age of 62. His Excellency served on an Advisory Board of the Buddhist Association for many years, and he was a regular contributor to Visakha Puja. He was also an advisor to the World Fellowship of Buddhists News Bulletin. At the 5th WFB conference in Bangkok, he took a leading role and was to represent Siam against the last conference held in Chiangmai but ill health prevented him from participating.

Nai Direck Jayanama was born on 18th January 1905, being the eldest son of Phya Upaipipaksa, a leading judge of the Supreme Court. Nai Direck himself was called to the Bar in 1928 and joined the Ministry of Justice. After the 1932 coup d'etat, he served in many government posts: clerk to the Cabinet, Deputy Foreign Minister, Foreign Minister (three times), Minister of Finance, and Deputy Prime Minister. As a diplomat, he was appointed Ambassador to Japan, the Court of St James's, the Federal Republic of Germany and Finland. In the academic field,

he was the first Dean of the Faculty of Political Science at Thammasat University, where he received his honorary doctorate. He also held the chair of Diplomacy at that university.

Nai Direck Jayanama was a devoted Buddhist. In his public lectures, his books, and indeed his life, one can notice the influence of the Buddha's teaching all through. He was always a gentleman: generous and honest. He was kind to all and bore no ill will against anyone.

Whichever position he held, he always found time to help fellow human beings. And if he could assist in any way to promote the better understanding of the Buddha Dhamma, he would do so. He was perhaps the only Siamese Ambassador who was elected Vice-President of the London Buddhist Society. During his tour in Japan, he tried hard and successfully to bring the two Schools of Buddhism into closer contact. And while serving his last post in Bonn, he travelled far and wide to propagate Dhamma to the German people. His observations of Buddhist activities abroad were always reported to his fellow countrymen at home through his speeches and writings for which he was well known.

Although his understanding of the Dhamma was not deep, he practised what he knew and what he preached. During his last illness he submitted himself entirely to the Triple Gem and meditated regularly. As he did a lot of good to his country and people and always tried to purify his heart, he could indeed be said a true son of the Buddhasasana. May he one day reach the other shore.

คนดีที่โลกต้องการ

โดย... พวงหยก

จาก... "ประชาธิปไตย" จันทร์, ๘ พฤษภาคม ๒๕๑๐

ข้าพเจ้าทราบข่าวด้วยความตะลึงงันว่า ศาสตราจารย์ ดิเรก ชัยนาม
ได้ถูกแกมรณกรรมเสียแล้วเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคมนี้ ก่อนหน้านั้นเอง
ข้าพเจ้ายังได้ไปเยี่ยมที่โรงพยาบาล แต่บังเอิญศาสตราจารย์ ดิเรก ๑ หลับ
ไปตั้งใจว่าอีก ๒-๓ วันจึงจะไปเยี่ยมใหม่ แต่โอกาสนั้นได้หมดไปเสียแล้ว

ข้าพเจ้าได้ทราบจากแพทย์ผู้ใกล้ชิดตั้งแต่หลังการผ่าตัดครั้งแรก เมื่อ
ประมาณ ๖ เดือนมาแล้วว่า เชื่อมะเร็งได้ลุกลามจากลำไส้ไปถึงตับแล้ว
และว่าศาสตราจารย์ ดิเรก ๑ คงจะมีอายุต่อไปได้อีกประมาณ ๖ เดือนเท่านั้น

เมื่อไปเยี่ยมครั้งแรกก็น่าสงสัยอยู่มาก ยังคงจำรูป "ไทยกับสงคราม
โลกครั้งที่ ๒" งานชิ้นสุดท้ายอยู่อย่างสนใจ โดยหารู้ไม่ว่าอีกประมาณ
๖ เดือนก็จะต้องอำลาโลกนี้ไป

ก่อนหน้ามาตัดครั้งที่ ๒ ซึ่งเป็นการผ่าตัดเพื่อเปลี่ยนทางเดินของ
เส้นเลือดใหญ่ไม่ให้เขาไปเลี้ยงตับเพื่อให้ตับที่ซาร์ตได้พักผ่อนนั้น ข้าพเจ้า
สังเกตเห็นว่าอาการของศาสตราจารย์แรก ๆ ได้ทรุดลงเป็นอันมาก จนเห็นได้
ชัด เมื่อได้คุยกันเพียงเล็กน้อยของแอนดรูว์ลงนอนแล้วไม่พูดอะไรหมดแรง
จากความอ่อนเพลีย ซึ่งก่อนหน้านี้ไม่เป็นเช่นนั้นเลย จนบัดนี้เราไม่ทราบ
ว่าศาสตราจารย์แรก ๆ จะรู้ตัวหรือเปล่านั้นได้ ลุกลามาไป ถึงตับแล้ว
และวันสุดท้ายได้ ใกล้เข้ามาทุกขณะ นายแพทย์ใหญ่ผู้ ซึ่งเป็นผู้ขอให้
ศาสตราจารย์แรก ๆ ไปรับการตรวจร่างกายที่ศิริราช จนทำให้ทราบว่า เป็น
มะเร็งในลำไส้ เล่าให้ฟังว่าหลังจากการมาตัดครั้งที่ ๒ ศาสตราจารย์แรก ๆ
ได้ถามว่าเหตุใดตับจึงโตขึ้น ซึ่งนายแพทย์ผู้นั้นออกนอก เพราะไม่ทราบ
ว่าจะตอบว่าอย่างไร แต่ศาสตราจารย์แรก ๆ ได้ตามต่อไปว่า ตับโตนั้น
ตกว่าตับแข็ง ใช่หรือไม่ นายแพทย์ผู้นั้นจึงรีบรับทันที แสดงว่าคงจะทราบ
แล้วว่ามันจะได้ลุกลามไปที่ตับแล้ว แต่โดยที่กำลังใจดีมาก จึงไม่แสดง
ความท้อใจให้ปรากฏ หลังจากมาตัดครั้งที่ ๒ แล้วยุติเชยชราญโรค
ทางตับบอกข้าพเจ้าว่าศาสตราจารย์แรก ๆ อาจอยู่ได้อีกประมาณ ๓ หรือ
๒ เดือนเท่านั้น แต่ก็ก็เป็นความจริง ในที่สุดเราก็สูญเสียคนดีของเมืองไทย
ไปอีกคนหนึ่งอย่างน่าเสียดาย

ชีวิตของศาสตราจารย์ตแรก ชัยนามเป็นชีวิตทนายการศึกษา เป็นชีวิตที่
รุ่งโรจน์และปราศจากรอยต่างพร้อย ขาพเจ้ายังไม่เคยได้ยินใครตำหนิหรือ
กล่าวร้ายศาสตราจารย์ตแรกเลย ๑ ไม่ว่าจะเป็นในทางชีวิตส่วนตัวหรือชีวิต
ทางราชการ หรือชีวิตทางการเมือง เกิดทพษณโลกเมื่อ ๑๘ มกราคม
๒๔๔๘ เขาเรียนมัธยมศึกษาที่โรงเรียนอัสสัมชัญ แล้วย้ายไปศึกษาต่อที่
โรงเรียนราชวิทยาลัยจนจบมัธยมปีที่ ๘ และเข้าศึกษาวิชากฎหมาย สอบได้
โตเป็นเนติบัณฑิตในปี ๒๔๗๓

ในระหว่างศึกษาต่อมาจนถึงมีเปลี่ยนแปลงการปกครอง ศาสตราจารย์
ตแรก ๑ เป็นล่ามกฎหมายในกระทรวงยุติธรรมและโรงเรียนกฎหมาย
ขาพเจารูจักตแรกศาสตราจารย์ตแรก ๑ ตอนเรียนกฎหมาย

ใน พ.ศ. ๒๔๗๕ ชะตาชีวิตได้ทำให้เขาไปมีส่วนพัวพันในการเปลี่ยนแปลง
การปกครอง ทำให้ชวคหันไปสู่การเมือง ในขั้นแรกก็เป็นเลขานุการ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นผู้ช่วยเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
เป็นเลขานุการคณะรัฐมนตรี และเป็นรัฐมนตรีช่วยราชการกระทรวงการ
คลังและกระทรวงการต่างประเทศ ในปี ๒๔๗๗ ในขณะที่มีอายุ ๓๓ ปี ซึ่ง
นับว่าเป็นรัฐมนตรีที่หนุ่มที่สุดคนหนึ่งในสมัยนั้น ต่อมาได้เป็นรัฐมนตรี
ช่วยว่าการต่างประเทศ และก่อนหน้าสงครามมหาเอเชียบูรพาเกิดชนกได้
ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเมื่ออายุได้ ๓๖ ปี

พอสงครามเกิดขึ้น ศาสตราจารย์ตแรก ๑ ไปเป็นเอกอัครราชทูต
ประจำกรุงโตเกียว ประจำอยู่ทนนเกือบ ๖ ปี ก็กลับมาเป็นรัฐมนตรีต่าง

ประเทศอื่น จนกระทั่งรัฐบาลชุดจอมพล ป. พิบูลสงครามลาออกตามวิถทาง
ของการเมือง

ก่อนสงครามจะสิ้นสุดลง ได้เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนเสรีไทย เดินทาง
ไปปฏิบัติงานของเสรีไทยที่กองบัญชาการพันธมิตรประจำเอเชียอาคเนย์
ที่แคนาดา ประเทศสิงคโปร์ และเมื่อสงครามสิ้นสุดลงก็ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี
ว่าการคลังและยุติธรรมในรัฐบาลชั่วคราวชุด นายทิว บุญยเกต และเป็น
รัฐมนตรีว่าการคลังชุด ม.ร.ว. เส็นขี้ ปรามโฆส หลังจากการเลือกตั้งได้เป็น
รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศในรัฐบาลชุด นายปรีดี พนมยงค์
และลาออกไปดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำราชสำนักเซนต์เจมส์ กรุง
ลอนดอน

หลังจากรัฐประหารปี ๒๔๗๐ ไม่นานก็ลาออกจากตำแหน่ง ด้วย
เหตุผลที่ว่า เมื่อเปลี่ยนรัฐบาลใหม่แล้วก็ควรจะต้องถอนตัวออกไป หลังจาก
เมื่อกลับมาจาก อังกฤษ แล้วไม่นานก็ได้เข้ารับตำแหน่งเป็นคณบดีคณะรัฐ
ศาสตร์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อยู่จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ ต่อจากนั้นก็
ใช้ชีวิตส่วนต่องจนถึงปี ๒๕๐๒ จึงได้รับตำแหน่งเป็นเอกอัครราชทูตประจำ
สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จนกระทั่งครบเกษียณอายุในปี ๒๕๐๘

เมื่อกลับเข้ามาได้รับตำแหน่งเป็นกรรมการ ก.พ. และศาสตราจารย์
ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จนถึงวันมรณกรรม

ศาสตราจารย์ ดิเรก ชัยนาม ได้เขียนหนังสือชนิดที่เป็นตำราได้
หลายเล่ม เช่น การทูต, รัฐธรรมนูญบริติช, ประวัติศาสตร์การปกครอง,

กฎหมายเลือกตั้ง, ประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล, ประวัติความ
สัมพันธ์ระหว่างประเทศ, รัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ หนังสือที่สำคัญ
ที่สุดคือ “ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒” ซึ่งเป็นงานชั้นเอกและชั้นสุดท้าย
ของท่าน

โดยที่ท่านได้แสดงความสามารถให้เห็นเด่นชัด ทั้งในทางการ
ต่างประเทศและการทูตตลอดจนในทางวิชาการ เมื่อเดือนเมษายนที่แล้ว
นี้เอง รัฐบาลจึงได้กราบทูลขอพระราชทาน เหยี่ยญ ดุษฎีมาลา เข็มศิลป
วิทยาให้ ซึ่งนับว่าสมควรอย่างยิ่ง

ข้าพเจ้ารู้จักกับศาสตราจารย์ ดร. ก. เมื่อเข้าไปมีส่วนร่วม พัวพันอยู่ใน
วงการเมืองหลังจากเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้สิ้นสุดลง รู้สึกว่าศาสตราจารย์
ดร. ก. เป็นผู้ที่น่านับถือจริง ๆ เป็นสุภาพบุรุษที่ไม่มีความต่างปรอຍ
และมีความเต็มอกเต็มใจปลายอยู่เสมอ ไม่ว่าจะพบกันในขณะที่ตามตำแหน่ง
หรือไม่มีตำแหน่งในต่างประเทศ พูดกันสั้น ๆ ศาสตราจารย์ ดร. ก. เป็น
คนดีของเมืองไทยคนหนึ่ง ถึงแม้จะหาชีวิตไม่แล้ว ชีวิตนั้นก็มิสูญเปล่า
โดยคน ๆ หนึ่งปรารถนากับข้าพเจ้าว่า ทำไมคนดี ๆ อย่างศาสตราจารย์ ดร. ก.
ชยนาม ต้องมาตายเร็วฉนั้น ถ้ายังอยู่จะทำประโยชน์ให้แก่คนอื่นได้ ออกมาก
คนไม่เต็มดวงมากมายทำไมจึงไม่ตาย ข้าพเจ้าตอบไปว่า คนไม่เต็มดวง
ชาติยังต้องการให้ทนทุกข์ทรมานเพราะความไม่เต็มใจของเราอยู่จึงยังไม่ตายง่าย ๆ
เขาควางออกมาว่า “น่าคิด!”

อะตงมูลนิตี ดิเรก ชัยนาม เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา

ทราบจากบรรดาญาติสนิทของศาสตราจารย์ดิเรก ชัยนาม ซึ่งถึง
อนิจกรรม ภารุ สักขาบชง ในพระกรุณาของพระราชวงศ์ชั้นสูง คณะรัฐมนตรี
และข้าราชการ ตลอดจนผู้เคารพนับถือทงปวง ที่ได้แสดงไมตรีจิตในงานศพ
ศาสตราจารย์ดิเรก นับแต่พชพระราชทานนาอาบศพงานสวดพระอภิธรรม
ทุกคืนอย่างค้ำคอง และโดยที่ปรากฏว่ามผู้ปรารถนาจะขอเป็นเจ้าภาพ
สำหรับจัดงานสวดพระอภิธรรมเป็นจำนวนมากราย จนสิ้นรายการที่กำหนด
ไว้ คณะญาติและมิตรสนิทของศาสตราจารย์ดิเรก ชัยนามจึงเห็นพร้อม
กันว่าสมควรก่อตงมูลนิตีส่งเสริมการศึกษาชน เพื่อเปิดโอกาสให้บรรดาผู้
ปรารถนาดีได้ร่วมสมทบทุนนี้ ให้เกิดประโยชน์ถาวร ซึ่งตรงกับแนวดำเนิน
ชีวิตของท่านผู้ถึงอนิจกรรมต่อไป.

จาก... "ชาวไทย" ๗ พฤษภาคม ๒๕๑๐

ทุน ดีเรก ชัยนาม เพื่อการศึกษ

จาก... "ชาวไทย"

อาทิตย์, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๑๐

โดยที่ญาติมิตรสนิท และมูทชอบพอรักใคร่ ศาสตร์ราชารยตแรก
ชัยนาม ซึ่งถึงอนิจกรรมไปแล้วเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ศกนี้ ได้พิจารณา
เห็นว่า มีผู้ปรารถนาต่อศาสตร์ราชารยตแรก ๆ อยุ่ทั่วไปซึ่งแสดงออกเบ็ด
เผย เช่นทางหนังสือพิมพ์และทางอื่น ๆ แลวก็ม ที่ได้แสดงความจำนงมา
เพื่อจะช่วยเหลือ ในการงานศัพทม และที่ยังไม่มี โอกาสเหมาะหรือทาง
สะดวกในการแสดงความปรารถนาต ออกมา ก็คงมอยู่ ออกเป็น จำนวนไม่น้อย
ทั้งนรวมถึงมอยู่ ในต่างจังหวัดและนักศึกษาใน สถาบัน ซึ่งศาสตร์ราชารยตแรก
ชัยนาม เคยทำการสอนมา และหรือนักศึกษาทั่วไปที่มหน้าใจไมตรีต่อ
ศาสตร์ราชารยตแรก ชัยนาม นนด้วย

ณนั้น เพื่อเป็นลู่ทางให้บรรดาท่านหม่อมโต จดตั้งกล่าวข้างต้น ได้
แสดงออกซึ่งความปรารถนาดี โดยสะดวก และตามฐานานุรูป ญาตมิตร์
สนิทและผู้ที่ชอบพอรักใคร่เจ้าศรัทธาจารย์ยติเรก ชัยนาม จึงเห็นพร้อมกันว่า
สมควรจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริม การศึกษา และการค้นคว้าวิจัยของนักศึกษา
เป็นอนุสรณ์แก่เจ้าศรัทธาจารย์ยติเรก ชัยนาม ผู้ซึ่งใส่ใจในเรื่องการศึกษา
และทรงเป็นนักศึกษาคนควาตลอดมาในชาติของท่าน โดยเชื่อว่าการจัดตั้ง
กองทุนเพื่อส่งเสริมการศึกษาเช่นนี้ นอกจากจะเป็นคุณประโยชน์ เกื้อกูล
ต่อการดำเนินนโยบายการศึกษาแห่งชาติ อันเป็นเรื่องสำคัญยิ่งต่อการ
พัฒนาประเทศไทยแล้ว ยังจะเป็นการสอดคล้องกับเจตจำนงของเจ้าศรัทธา
จารย์ยติเรก ชัยนาม ผู้ล่วงลับไปแล้วอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ เมื่อได้หารือกันในวงกว้างออกไปแล้ว คณะญาตมิตร์
สนิทและผู้ที่ชอบพอรักใคร่เจ้าศรัทธาจารย์ยติเรก ชัยนาม จึงได้ตกลงเชื้อเชิญ
ผู้มชอดังต่อไปนี้ เป็นคณะผู้เริ่มการก่อตั้ง “ทุนยติเรก ชัยนาม เพื่อการ
ศึกษา” คือ

๑. นายพจน์ สารสิน.
๒. นายสัญญา ชรรณศักดิ์
๓. นายท้วม บณยเกตุ
๔. นายบ๋วย องภากรณ์
๕. หลวงนรกิจบริหาร
๖. นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์

๗. นายเฉลิม วุฒิโมสิต

๘. นายไพโรจน์ ชัยนาม

ท่านผู้ทชอบพอรักใคร่ หรือทมหความระลกลองค้ำสตราจายตแรก
ชัยนาม ทประสงค์จะติดต่อและให้ความช่วยเหลือแก่การตั้งทุนนี้ แม้จะเล็กน้อยเพียงไร คณะผู้เริ่มการกยหนดตอกรับ เพราะถือเรื่องน่าใจเป็นสำคัญ
ขอได้โปรดติดต่อกับ

๑. นายสัญญา ชรรณศักดิ์ ค้ำฉฐิกา (โทรศัพท์ ๒๒๗๘๓)

๒. นายป๋วย อึ๊งภากรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ (โทรศัพท์ ๒๓๒๕๘ ต่อ ๔๖) ธนาคารแห่งประเทศไทย
(โทรศัพท์ ๒๔๒๗๖)

๓. นายสมทบ สุวรรณสุทธิ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (โทรศัพท์
๒๓๖๕๔)

๔. นายวิจิตร ลุติตานนท์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (โทรศัพท์
๒๓๒๕๘ ต่อ ๖๔)

๕. หม่อมเจ้าลักษณะเลิศ ชยางกูร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
(โทรศัพท์ ๒๓๒๕๘ ต่อ ๖๖)

๖. นางสาวไพโรจน์ ลำเดียงพล คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ (โทรศัพท์ ๒๓๒๕๘ ต่อ ๓๒)

๗. หลวงนรกิจบริหาร สำนักงาน ก.ค.ค. (โทรศัพท์ ๒๓๖๓๕)

๘. นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (สำนักงานใหญ่พลับพลาไชย โทรศัพท ๒๐๗๒๒)

๙. นายไพโรจน์ ชัยนาม กระทรวงการต่างประเทศ (โทรศัพท ๒๒๘๐๓)

๑๐. นายวงศ์ พลนิกร กระทรวงการต่างประเทศ (โทรศัพท ๒๘๐๓๐ ถึง ๒๘๐๓๘ ต่อ ๒๓ และ ๒๓๘๗๘)

อนึ่ง, ต่อไปเมื่อพิจารณาเห็นว่า สมควรจะก่อตั้งชนเป็นมูลนิธิได้ คณะกรรมการก็จะได้ขอจดทะเบียนเป็น "มูลนิธิ ดิเรก ชัยนาม เพื่อการศึกษา"

ดิเรก ชัยนาม ถึงแก่อนิจกรรม

ศาสตราจารย์ดิเรก ชัยนาม อธิการบดีของมหาวิทยาลัยและรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ ได้ถึงแก่อนิจกรรม เมื่อเวลา ๑๕.๓๐ น. วันที่ ๑ พฤษภาคม ค.ศ. ๒๕๐๓ "ชาวไทย" ขอแสดงความเสียใจและอาลัยอย่างยิ่ง เพราะท่านผู้นี้เป็นบุคคลสำคัญในวงการเมือง และการทูตของเมืองไทย (อ่านประวัติในหน้า ๓)

เจ้าภาพตั้งศพหลวง พระอภิธรรม ที่วัดธาตุทอง ถนนสุขุมวิท ๗ วัน ๓ วันแรกเป็นของหลวง จาก... ชาวไทย ๓ พ.ค. ๕๐

ดีเรก ชัยนาม

โดย... ไก่อ่อน

จาก "ไทยรัฐ"

๔ พฤษภาคม ๒๕๑๐

“ในบรรดานักการทูตของไทยทั้งอดีตและปัจจุบันที่วงการทูตให้ความยกย่องและรู้จักกันทั่วโลกนั้น ในจำนวนนั้นมี ดร. ดีเรก ชัยนาม รวมอยู่ด้วยท่านหนึ่ง ดร. ดีเรก ชัยนาม เคยเป็นทั้ง นักกฎหมาย, รองนายกรัฐมนตรี, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ, ส.ส., นักการเมืองคนสำคัญมาหลายรัฐบาล แม้ในขณะที่ไทยเราอยู่ในหน้าส่วหน้าขวาน ท่านผู้นี้ก็ได้ใช้การทูตของท่านนำประเทศชาติผ่านพ้นวิกฤตกาลนั้นมาได้อย่างตลอดรอดฝั่ง ที่เราลืมไม่ได้คือ “สัญญาสมบูรณแบบ” ซึ่งเป็นความเป็นความตายของประเทศชาติ ท่านก็เป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนร่วมให้ไทยมีเอกราชอย่างสมบูรณ...” (จากสารคดี ชีวิตและงาน ดร. ดีเรก ชัยนาม

อดีตนักการทูต เขียนโดย สมบูรณ์ วรพงษ์ ลงพิมพ์หน้า ๓ นสพ.
"ไทยรัฐ" วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐)

จากข้อความข้างบนเราท่านจะเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้หนึ่งที่ มุ่งจรรยา
ทางการทูต ท่านเป็นประหนึ่งสื่อสัมพันธ์เชื่อม โยงการอยู่รอดของแผ่นดินไทย
ให้พ้นจากการบงกชบังคับทางกฎหมายของต่างชาติที่เคยแต่จะเอาเราเปรียบ
เราอยู่ตลอดเวลา

แต่ท่านเป็นทนายเสียตาย เพราะตงแต่วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๑๐ เวลา
๑๕.๐๕ น. เป็นต้นไปเราจะไม่ได้เห็นรอยยิ้ม ใบหน้าอันอ่อนหวาน และ
คำพูดของท่านอีกต่อไป ท่านจากพวกเราไป ท่านไปจนไกลลิบ อีกเมื่อไหร่
ท่านจะกลับมาหาเราอีกเล่า? คงไม่มีอีกแล้ว ท่านกำลังพักผ่อน ท่านนอน
หลับอย่างสบาย แต่ที่เถอะเราคงได้พบแต่อนุสรณ์ที่ท่านทิ้งไว้ ให้เราดูต่าง
หน้าท่าน ถูกทเดียว เรากำลังพูดว่าท่านได้ถึงแก่ความตายและทิ้งสมบัติอัน
เป็นอนุสรณ์ซึ่งเราหมาย ถึงหนังสือต่าง ๆ เป็น จำนวนมากมาย ที่ท่านได้แต่ง
มันขึ้นมาจาก ประสบการณ์ และ ความรู้ สักนึกคิด ทมมนุษย์ธรรมดา มั่งแน่นอยู่
ภายในดวงจิตของท่าน

ดร. ดีเรกฯ ท่านได้มละออกจากวงการทูตในระยะหลังแห่งชีวิต
เพราะสุขภาพของท่านไม่อำนวยด้วยความแก่ชราตามอายุขัย ท่านเคยเป็น
อาจารย์สอนวิชาการกฎหมาย แต่เรารู้ สักว่าบุญจะไม่ถึงจึงไม่ได้ศึกษาจาก
ท่าน แต่เรายังคงเคารพบูชาท่าน เพราะท่านเป็นอัจฉริยะบุคคลที่น้อยคน
จะพึงเป็นเช่นท่าน

บนปลายชีวิตของท่าน ท่านเคยตั้งปณิธานไว้ว่าจะขอเขียนหนังสือ
เพื่อเป็นอนุสรณ์ของชีวิตและประโยชน์แก่อนุชนของไทย ดังนั้น ในระยะ
หลังท่านจึงตั้งหน้าตั้งตาเขียนเรื่องไว้มากมายเรื่อง อาทิ “ประวัติการปก
ครอง” “การทูต” “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ” และ “ไทยกับ
สงครามโลกครั้งที่ ๒” เป็นต้น ซึ่งเรื่องราวทั้งหมดที่ท่านเขียนขึ้นมา
จะเป็นบันทึกเหตุการณ์ก่อนสงครามและหลังสงคราม หนังสือเหล่านั้น
เป็นที่น่าสนใจแก่นักการเมือง, นักการศึกษา, นักการทูต และล้วนแต่จะ
เป็นเอกสารสำคัญในวงการทูตด้วย เพราะมีเอกสารหลายชิ้นที่หาไม่ได้ตอน
ปรากฏอยู่

ท่านถือกำเนิดเมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๔๔๗ ที่จังหวัดพิษณุโลก
สอบได้เนติบัณฑิตเมื่อปี ๒๔๗๓ จากนั้นก็เข้ารับราชการในกระทรวงยุติ
ธรรมเรื่อยมา จนกระทั่งเข้ามาพัวพันทางการเมืองจนได้เป็นรองนายกรัฐมนตรี
มนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวง และตำแหน่งอื่น ๆ อีกหลายตำแหน่ง

ด้วยผลงานและความมั่งคั่งแล้ว ทำให้ท่านได้รับเครื่องราช
อิสริยาภรณ์ต่าง ๆ มากมายถึง ๓๐ อย่าง ครึ่งหลังสุดก่อนจลาจลสุดท้ายจะ
เขียนมาถึงขณะท่านนอนพักอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช ด้วยพระมหากรุณา
ธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรด
กระหม่อม พระราชทานเหรียญคุณวุฒิมาลา เข็มศิลปวิทยา โดยได้โปรด
ให้นำไปมอบถึงเตียง ณ โรงพยาบาล

เราเกือบจะล้มไปทีเดียวว่า ท่านได้รับ พระราชทาน ปริญญาคุณวุฒิ
บัณฑิตกิตติมศักดิ์ ทางการทูต จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้วย

ณ มदनทานได้จากไปแล้ว เราขออาลัยต่อการทูต, การเมือง,
การศึกษ และอื่น ๆ ออกมาก แต่จะไห้เขียนถึงท่านกันจริง ๆ เราคิด
ว่าสักเดือนเรากงเขียนไม่จบ.

กิตติ เรก ชัยนาม ถึง แก้วกรรม

ได้ทราบข่าวด้วยความสนใจว่า นายกิตติเรก
ชัยนาม อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
และนักการทูตสำคัญคนหนึ่งของไทยได้
ถึงแก่กรรมเสียแล้ว ที่โรงพยาบาลศิริราชด้วยโรค
มะเร็ง เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคมนี้ เจ้าภาพได้รดน้ำศพ
เมื่อวันที่ ๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. และได้ตั้งศพบำเพ็ญกุศล
ณ ศาลาสงฆ์ วิเศษสุภวัตร วัดธาตุทอง

จาก... ประชาธิปไตย ๓ พ.ค. ๕๐

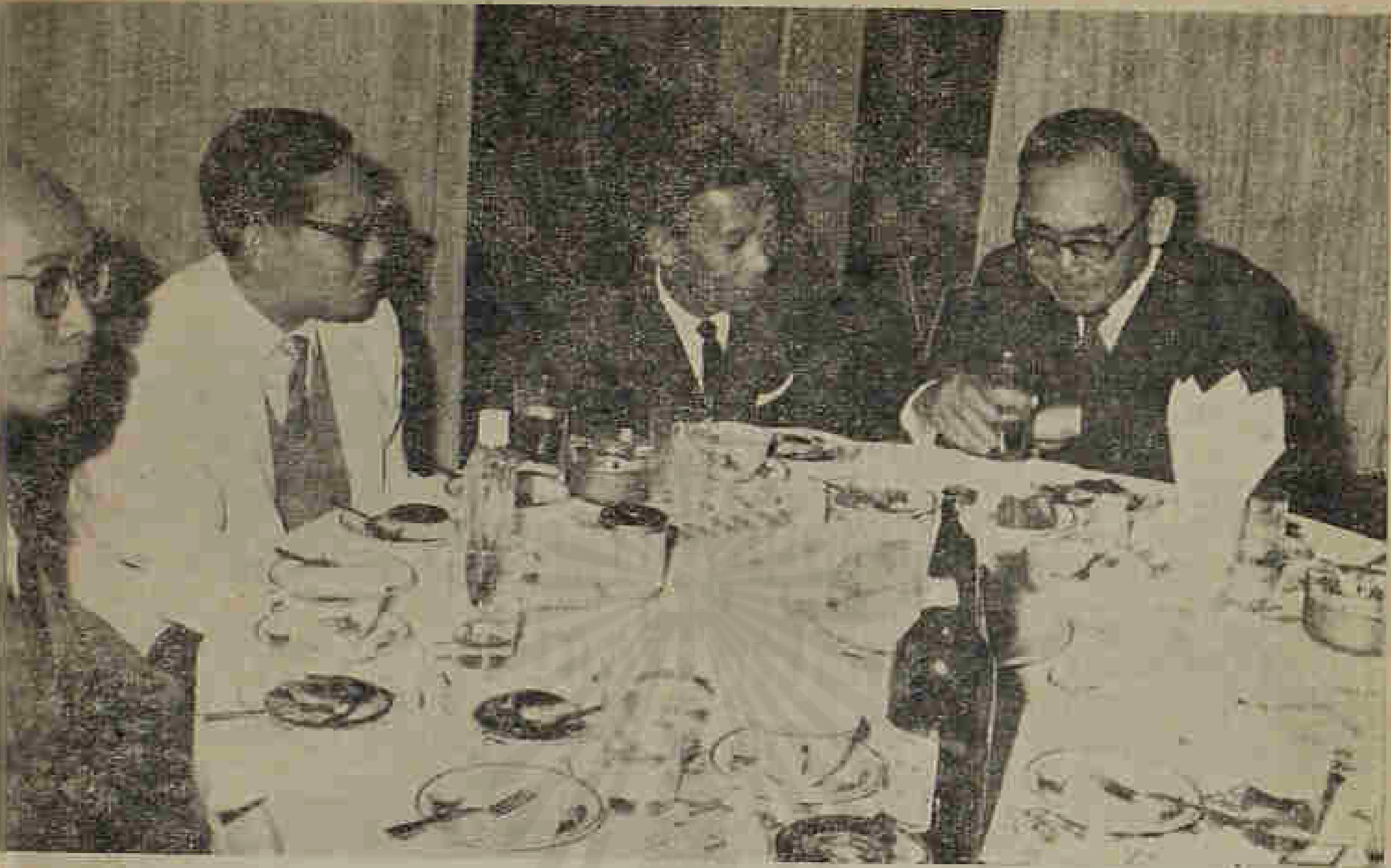
บ้านเอกมัย ซอยประสานมิตร
วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๐๕

เรียน คุณติเรก ชัยนามและคุณหญิง ทีวีกและนับดีอย่างสูง

เนื่องด้วยนักหนังสือพิมพ์รุ่นผู้ใหญ่ ซึ่งกำลังมีตำแหน่งงานรับผิดชอบอยู่ในวงการหนังสือพิมพ์ปัจจุบัน ได้ปรารภว่า คุณได้ปฏิบัติงานในตำแหน่งเอก อัครราชทูตประจำกรุงบอนน์ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม เป็นผลให้สัมพันธ์ภาพระหว่างไทยกับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันสนิทแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และเป็นคุณประโยชน์แก่ประชาชาติทั้งประเทศในคราวที่ประธานาธิบดี ไฮน์ริช ลีบเค่ และคณะมาเยือนประเทศเราเมื่อปลายเดือนนี้ ๖ คณะนักหนังสือพิมพ์ตามบัญชีชื่อที่ผมแนบมาพร้อมหนังสือนี้จึงปรารถนาจะขอโอกาสจัดงานเลี้ยงอาหารเพื่อเป็นเกียรติแก่คุณและคุณหญิง และได้มอบหมายให้ผมเป็นผู้แทน เรียนเชิญคุณและคุณหญิง ไปร่วมรับประทานอาหารในฐานแขกผู้มีเกียรติ ณ สมบูรณ์ภัตตาคาร ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ (ใกล้สะพานเอกมัย) ในวันเสาร์ที่ ๙ ธันวาคม ศกนี้ เวลา ๑๙.๐๐ น.

ผมจึงรับมอบความปรารถนาดีของคณะนักหนังสือพิมพ์ดังกล่าว เรียนเชิญมาโดยหนังสือนี้ และหวังว่าถ้าไม่มีอุปสรรคใด ๆ คุณกับคุณหญิงจะไปทรมันค่าเชิญนี้

ขอได้โปรดรับความรักและนับดีอย่างสูง
นายเอก วิสกุล

ภาพทั้งสามนี้ได้ถ่ายไว้ในคราวที่ นักหนังสือพิมพ์ จำนวนหนึ่ง เคย
รับรองศาสตราจารย์ ดิเรก ชัยนาม กับคุณหญิง ณ ถัดตาการ
สมบูรณ์, ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๕
ในโอกาสที่ ท่านทั้งสอง เดินทาง มาราชการ ชั่วคราว จาก กรุงเทพฯ,
เขอรมนตะวันตก ตามหนังสือเชิญ ที่นำมา พิมพ์ ไว้ ด้วย แล้ว

ดิเรก ชัยนาม คนสำคัญในการก่อตั้ง สโมสรโรตารีธนบุรี

โดย... ฤทธิ มุสขอังกูร

จาก... "ไทยรัฐ" เสาร์, ๑๓ พกค. ๒๕๑๐

ถาม สืบตาหน้เป็นสืบตาหน้วันเกิดสโมสรโรตารีธนบุรี ใช้ไหมครับ ?

นายกตอบ ใช้ครับ ทจริงเป็นวันที่ ๓๕ พฤษภาคม คือว่าวันนั้นเป็น
วันเกิดสโมสรโรตารีธนบุรี ก็เพราะว่าเมื่อเก้าปีมาแล้ว นั่นคือ พ.ศ. ๒๕๐๓
มีนักธุรกิจและผู้ประกอบอาชีพในสาขาต่าง ๆ กันรวม ๕๐ คน ได้มาประชุม
กันที่ โรงแรมรัตนโกสินทร์และพร้อมใจกันก่อตั้งสโมสรโรตารีธนบุรีขึ้น ตั้ง
นั้นเราจึงถือเอาวันนั้นเป็นวันเกิดของสโมสรโรตารีธนบุรี

ถาม สโมสรโรตารี่ชนบุรีเกิดขึ้นมาได้ยังไงครับ?

ตอบ โรตารี่ไม่ใช่ของใหม่สำหรับประเทศไทยนะครับ สโมสรโรตารี่
กรุงเทพฯ ได้ตั้งขึ้นเป็นแห่งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็น
ภาษาทางการ เมื่อ ๓๐ ปีต่อมากิจการของโรตารี่ยังไม่เป็นที่รู้จักมาก
มากนักในหมู่ของประชาชนชาวไทย ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า การใช้ภาษา
อังกฤษทำให้คนไทยไม่ค่อยสนใจในกิจการของโรตารี่ โดยการเข้ามาเป็นสมา
ชิกของสโมสร ดังนั้นบุคคลหลายคนจึงคิดจะตั้งสโมสรโรตารี่ใหม่ขึ้นมาอีก
แห่งหนึ่ง และใช้ภาษาไทยเป็นภาษาทางการ นั่นก็คือ สโมสรโรตารี่
ชนบุรี

ถาม ใครบ้างครับที่เป็นผู้ก่อตั้งสโมสรโรตารี่ชนบุรี?

ตอบ ผู้ที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการก่อตั้งสโมสรนั่นก็คือ คุณดีเรก
ชัยนาม ซึ่งได้ตั้งแก่กรรมไปเมื่อเร็ว ๆ นี้ ในขณะที่ท่านเป็นนายกสโมสร
โรตารี่กรุงเทพฯ อยู่ และท่านเจ้าคุณศรีวงศ์ศาลวาจาซึ่งเป็นอดีตผู้ว่าการภาค
๓๓๐ ทั้งสองท่านได้นำเรื่องขึ้นมาปรึกษาหารือกับเจ้าคุณมไหศวรรย์ซึ่งเป็น
สมาชิกก่อตั้งสโมสรโรตารี่กรุงเทพฯ คนหนึ่ง เจ้าคุณมไหศวรรย์ก็รับเรื่อง
มาดำเนินการ รวบรวมนักธุรกิจและผู้ประกอบวิชาชีพสาขาต่าง ๆ จัดตั้ง
สโมสรโรตารี่ชนบุรีขึ้น.

ดร. ตีрек ชัยนาม ถึงแก่นนิจกรรม

จาก... “สยามนิกร”

๓ พฤษภาคม ๒๕๓๐

ศาสตราจารย์และนักการทูตคนสำคัญของไทย ถึงอนิจกรรม เสียแล้ว
หลังจากล้มป่วยด้วยโรคมะเร็ง เข้ารับการรักษาพยาบาลที่ โรงพยาบาลศิริราช
มาเป็นเวลาแรมเดือน

ศาสตราจารย์ ดร. ตีрек ชัยนาม ที่ได้ป่วยด้วยโรคมะเร็งและไปเข้า
รับการักษาพยาบาลที่ โรงพยาบาลศิริราชมาเป็นเวลาหลายเดือน และอา
การทรุดหนักลงทุกที จนกระทั่งได้ถึงแก่กรรม เมื่อเวลา ๑๕.๐๕ น. ของ
วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๓๐

ศาสตราจารย์ ดร. ตีเรก ชัยนาม เกิดเมื่อวันที่ ๓๘ มค. ๒๔๔๘ ที่
จังหวัดพิษณุโลก สำเร็จการศึกษา ณ ปี ๒๔๖๕ เข้าศึกษาใน ร.ร. กุหลาบ
ปี ๒๔๖๗ สอบได้เป็นเนติบัณฑิตปี ๒๔๗๓

งานของชาติ

ศาสตราจารย์ ดร. ตีเรก ชัยนาม ได้รับใช้ประเทศชาติในงานสำคัญ
มาแล้วมากมาย ท่านเคยดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงการคลัง กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงการต่างประเทศมา
หลายสมัย และดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำหลายประเทศ รวมทั้ง
ตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำราชสำนักเชินคังเจมส์

ท่านเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนช่วยประเทศไทยให้รอดพ้นจากฐานะผู้แพ้
สงคราม และพ้นจากการบงกชบังคับของมหาอำนาจผู้ชนะสงครามด้วย โดยได้
เป็นหัวหน้าคณะผู้แทน (เสรีไทย) เดินทางเป็นการลับที่สุดไปพบปรึกษา
หารือกับเจ้าหน้าที่ชั้นสูงของกองบัญชาการฝ่ายสัมพันธมิตร ประจำเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ ที่เมืองแคนด ประเทศลังกา

งานบั้นสุดท้าย

งานครั้งสุดท้าย ศาสตราจารย์ ดร. ตีเรกฯ ได้ดำรงตำแหน่งเอก
อัครราชทูตไทยประจำกรุงบอนน์ เยอรมันตะวันตก และเป็นเอกอัครราช
ทูตไทยประจำฟินแลนด์ ในขณะเดียวกัน จนกระทั่งครบเกษียณอายุออก
จากราชการในตำแหน่งทางการทูตเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๐๗ และเดินทาง
กลับประเทศไทยเมื่อปี ๒๕๐๘ ก่อนที่จะล้มเจ็บและถึงอนิจกรรม

สำหรับด้านมหาวิทยาลัยและการบรรยายในสถาบันต่าง ๆ ท่านก็ได้มีส่วนเป็นอย่างมาก ศาสตราจารย์ ดร. ตีเรกฯ ได้เริ่มเข้าไปเป็นผู้บรรยายลักษณะวิชากฎหมายเลือกตั้งในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่อมาก็ได้บรรยายในลักษณะวิชาอื่น ๆ อีก ปี ๒๕๔๒ ได้เป็นคณบดีคณะรัฐศาสตร์ ปี ๒๕๔๗ ได้รับแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์พิเศษในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ปี ๒๕๔๘ ได้รับพระราชทานปริญญาคุณวุฒิปริญญาโทกิตติมศักดิ์ทางการทูต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นอกจากงานทางด้านมหาวิทยาลัยแล้ว ท่านยังได้รับเชิญเป็นประจำทุกปี ให้เป็นผู้บรรยายพิเศษตามสถาบันที่สำคัญ ๆ อาทิ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ อานาจักร วิทยาลัยการทัพบก ศูนย์รักษาความปลอดภัย เป็นต้น

เผยแพร่คำสอน

แมกระทั่งก่อนที่จะถึงอนิจกรรม หลังจากทศวรรษเกษียณและได้กลับประเทศไทยแล้ว ปี ๒๕๐๘ ท่านยังได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการพิจารณาสิ่งพระธรรมทูตไปเผยแพร่พุทธศาสนาในต่างประเทศ และได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติจนวาระสุดท้ายแห่งชีวิต

งานชิ้นสุดท้ายของศาสตราจารย์ ดร. ตีเรก ชัยนาม คือหนังสือสองเล่มที่ท่านเขียนได้จบก่อนที่จะสิ้นอายุขัย หนังสือสองเล่มนั้นนับว่ามีความค่าทางประวัติศาสตร์ของประเทศไทยและทางวิชาการยิ่งนัก คือ “ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง” และ “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ” นอกจากนี้ยังมีหนังสือที่ท่านเขียนไว้อีก ๓๓ เรื่อง.

ดิเรก ชัยนาม เหยยเบื้องหลัง ไทย กับ สงครามโลกครั้งที่ ๒

โดย... ส. สุรินทร์ศักดิ์

จาก... "ประชาธิปไตยไทย"

จันทร์, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๐๕

ไทยกำลังถูกคุกคามจากภายนอกอีก การต่อสู้เพื่อการอยู่รอดของ
ไทยครั้งโน้นทางทางการเมืองและการทูตอาจเสริมปัญญาให้ไทยปัจจุบันเผชิญ
เหตุการณ์ ไต่ถามชน

คนชาติอื่น ๆ คิดเห็นว่า ขณะนี้ แม้ไทยกำลังอยู่ในที่ล่อแหลม
คล้าย ๆ กับเมื่อตอนใกล้จะเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา แต่ไทยยังมีคาม
สงบสุขที่สุดในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

ความสนุกสนานอันอาศัยความสงบเป็นพื้นฐาน และมีปัจจัยอื่น ๆ
แวดล้อม หลายคนกังวลใจว่าจะทำให้ไทยเรารู้สึกอึดอัดกับเหตุใหญ่
และรับทุกชนชาติร้ายแรงพากันแผดโดยเพลินสนุก ตามเหตุการณ์ใหญ่มา
ถึงควรอาจกลับตัวไม่ทันก็จะต้องนำตาเซ็ดหัวเข้า

ก่อนที่ชนชาติไทยจะมาถึงวันสุขสบาย ที่งานพูดเฉพาะยุคใหม่
ไทยก็ได้เผชิญมรสุมร้ายแรงของสงครามโลกครั้งที่ ๒ ดานเอเชีย และรอด
มาอย่างหวุดหวิด เหตุการณ์และการต่อสู้ของไทยครั้งนั้น เท้าคนรุ่นนั้น
รู้เห็นและบอกเล่าให้คนรุ่นใหม่ทราบ ย่อมถือได้ว่าเป็นข้อเตือนใจหรือ
บทเรียนจากเรื่องจริงที่มีค่าในทางจะช่วยให้ ไทยรุ่นหลัง ๆ ไม่ตั้ง อยู่ใน ความ
ประมาทเกินเดยต่อสถานการณ์ยุคปัจจุบัน ไม่มากก็น้อย แต่กาลเวลา
ล่วงเลยมานานนับกว่ายี่สิบปี อะไร ๆ ก็ย่อมจะเดือนเจื่อนจางไปเสียมาก
ในขณะเดียวกัน เหตุการณ์ใหญ่ก็กำลังคืบเข้ามา ซึ่งแน่หระ จะเป็นการ
ทดสอบว่าไทยเผชิญฉนวนลาดแข็งแกร่ง ควรแก่การรอดอยู่ในโลกยุคใหม่
หรือไม่

การรู้ความเป็นมาแล้วหันหลัง โดยถูกถ่วงย่อมช่วยให้คนเราเกิดความ
เฉลียว ซึ่งทำให้สามารถ ใช้ปัญญาความฉลาดได้ถูกต้องกาลเทศะ และเป็น
ผลดีมากจน เรื่องราวที่แฝงอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ทางการเมืองและการ
ทหารระหว่างที่ประเทศไทยเผชิญสงครามโลกครั้งที่ ๒ ดานเอเชีย ทั้งก่อน
หน้าและเมื่อสิ้นสงคราม ซึ่งประชาชนยังไม่ทราบชัด หากเปิดเผยขึ้นให้

ทราบ ก็น่าจะช่วยให้เกิดความเข้าใจเหตุการณ์ใหญ่ครั้งนั้นโดยแจ่มแจ้ง
และช่วยเพิ่มความเฉลียวอันจะประกอบความคิด พิจารณา สถานการณ์ทาง
การเมืองในปัจจุบันที่มโหฬารร้ายจ่อไทยอยู่นี้ ได้เป็นอย่างดีด้วย

ข้อสำคัญ เรื่องราวข้างหลังฉากบนเวทีการเมืองการทหารนั้น ต้อง
เปิดเผยขึ้น โดยบุคคลผู้รู้เห็นแถวของอย่างใกล้ชิด หรืออยู่วงในของเหตุ
การณ์จริงๆ จึงจะบอกเล่าความเป็นมาได้ละเอียดถูกต้อง โดยมีหลักฐาน
เชื่อถือได้

ความหลังทางเบื้องหลังเวทีสงครามโลก ด้านเอเชีย ซึ่งเกี่ยวกับ
ไทยอันเป็นเรื่องราวที่ประ โยชนประดับปัญญาความรู้งดงาม กำลังจะถูก
เปิดเผยแก่สาธารณชนโดยศาสตราจารย์ ดร. ชัยนาม แห่งมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ ผู้ซึ่งทรงขนานนามตำแหน่งสำคัญทางการเมืองและการทูต ทั้ง
ได้รู้เห็นการเคลื่อนไหวทางหลังเวทีสงครามตลอดมาแต่ต้นจนปลาย โดย
ศาสตราจารย์ ดร. ไต่เรียบเรียงเหตุการณ์ที่ ได้พบเห็นและได้ทราบ เป็น
บทประพันธ์ชื่อ “ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒” มอบให้สำนักพิมพ์
แพรวพทยา จัดพิมพ์เป็นหนังสือเล่มออกเผยแพร่ในเร็ว ๆ นี้

เรื่องราวทางวงในของการเมือง และการทูตครั้งนั้นจะมีประ โยชน
ในเชิงช่วยความคิด พิจารณาสถานการณ์ปัจจุบันอย่างไร ก็พอจะแล
เห็นได้

เมื่อกกลางเดือนมิถุนายน ๒๕๐๘ นี้ ขณะที่การดำเนินนโยบายของ
ค่ายตะวันตกในการ สกัดกั้นการแผ่อำนาจของจีนแดง กับพวกคอมมิวนิสต์ทาง

ด้านเอเชียอาคเนย์ กำลังเริ่มเปลี่ยนรูปเป็นฝ่ายค่ายตะวันตกได้เปรียบ ใน
สัมภพมเวียตนาม ก็มีข่าวในหนังสือพิมพ์อังกฤษตลอดจนว่าไทยขอรับรองให้
อังกฤษสั่งทหารภาคพื้นดินเข้ามาช่วยต่อต้านคอมมิวนิสต์ที่อาจจรรุกรานไทย

ทางกรุงเทพฯ ขุนนาง ไม่รู้ว่าข่าวนี้มาจากไหนเพราะรัฐบาลไทยไม่
เคยติดต่อขอรับรองไปยังรัฐบาลอังกฤษเช่นนั้นเลย

ต่อมาจึงมีหนังสือพิมพ์ ใน อังกฤษ ออกฉบับหนึ่ง เส้นอ บทความ ชัดแจ้ง
ฐานะของอังกฤษ ในด้านเอเชียอาคเนย์ ให้เป็นที่เข้าใจว่า เมื่ออินโดจีนเซีย
กับมาเลเซียเล็กประจันหน้ากันอย่างเป็นทางการ อังกฤษจะถอนกำลังทหาร
บกส่วนใหญ่ออกไปจากซาร์บาและซาราอวกในบอร์เนียว สหรัฐจะหวังให้
อังกฤษสั่งทหารหน่วยชำนาญ สู้รบปราบ กองโจร ก่อการร้าย หน่วยนี้ เข้าไป
ช่วยในประเทศไทย หากได้ไม่ แม้จะอังกฤษจะเป็นชาติภาคีสันติสัญญาร่วม
บ้องกันเอเชียอาคเนย์ แต่เท่าที่รัฐบาลอังกฤษสนับสนุนนโยบายอเมริกัน
ในเวียตนามอยู่ขณะนี้ เสียงประชาชนอังกฤษก็ว่า “ไปไกล” มากอยู่แล้ว
(ในพรรครัฐบาลก็มิได้ขังนโยบายนี้ ไม่น้อย เพราะถือว่างอังกฤษเป็น
ประธานร่วมกับไซเวียตในทประชุม ๓๕ ชาติที่เจเนวา ในเรื่องเอกราชและ
ความเป็นกลางของลาว กัมพูชา เวียตนามใต้) ทางอังกฤษคงพร้อมแต่
เพียงจะช่วยโดยส่งหน่วยทำหน้าทหารตรวจ หรือส่งที่ปรึกษาไปสอนแนววิธี
ปราบพวกก่อการร้าย และยานยนต์กับอาวุธสำหรับเป็นเครื่องมือปราบ
คอมมิวนิสต์ ในไทย เท่านั้นเป็นอย่างมากที่จะทำได้ขณะนี้ (คงหมายถึงเมื่อ
ยังไม่มีการ ใช้กำลังรุกรานไทยอย่างเบ็ดเสร็จ) หนังสือพิมพ์อังกฤษฉบับนั้น
คาดว่า เมื่อนายกรัฐมนตรีแฮโรลด์ วิลสัน พบหารือกับประธานาธิบดี

สหรัฐปลายเดือนกรกฎาคม ณ ประธานาธิบดีขอให้อังกฤษช่วยไทย อังกฤษ
ก็ควรช่วยตั้งกล่าวนั้น ไม่ใช่โดยส่งกำลังทหารเข้ามาในเมืองไทย

อังกฤษยังพยายามเชื่อกันว่าศึกเวียดนาม จะยุติลงได้ โดยการเจรจา
ยอมชอมกัน มีข่าวว่านายกรัฐมนตรีอังกฤษจะไปเจรจากับพวกผู้นำไซเวียดนาม
อีกครั้งหนึ่งในเร็ววันนี้ (คงหลังจากหารือกับประธานาธิบดีสหรัฐแล้ว)

ศึกเวียดนามเป็นส่วนหนึ่งในนโยบายสกัดเงินแดง และเงินแดง
กล่าวหาว่าไซเวียดนามเห็นพ้องร่วมกับค่ายตะวันตกตามนโยบายน้อยแล้ว เงิน
แดงจะเออออในการประชุมยึดศึกเวียดนามอย่างไร ยังเป็นที่น่าสงสัยอยู่
เพราะเงินแดงถือว่าเป็นการลอบคบคิดตนเอง

ถ้าศึกเวียดนาม “จบสิ้นได้เลือน” ขยายวงเขตและความรุนแรง
มากยิ่งขึ้น ประเทศไทยก็จะอยู่ในสถานการณ์ที่น่าจะเกิดเหตุ
ใหญ่ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ แม้วางต่างกันอยู่บางทศวรรษสหรัฐยอมหยุดจะ
ช่วยป้องกันไทยเต็มที่

สถานการณ์คับขันสำหรับไทย ก่อนญปนุญชาติราทพเข้าสู่กรุงเทพ ฯ
เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ปรากฏตามเรื่องราวที่คำสดราจวรัช ตแรก ชัยนาม
เล่าไว้ในเรื่อง “ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒” ตอนหนึ่งดำเนินความ
ดังต่อไปนี้

“ในราวกลางเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ (ค.ศ. ๑๙๗๑)
จอมพล ป. พิบูลสงคราม แจงกับข้าพเจาว่าเนื่องจากสับ
ทราบมาว่า ญี่ปุ่น คงจะเข้าสงคราม ในราวสองสัปดาห์ ข้างหน้า

ฉะนั้นขอให้ข้าพเจ้าเชิญทูตอังกฤษมาพบและเล่าให้ฟังว่า ถ้า
จำเป็น บางทีรัฐบาล อาจจะต้อง ประกาศ กรุงเทพฯ ฯ เป็นเมือง
เปิด เพื่อไม่ให้ญี่ปุ่นอ้างได้ มีฉนวนกรุงเทพฯ ฯ ก็จะถูกล่าลาย
ไทย ต้อง การ เครื่องบิน รถยนต์ และ บุคคล บ้างอื่น ๆ ขอให้
อังกฤษช่วยควม ฉะนั้นจะหายไป การที่อังกฤษช่วยต่อเมื่อ
ไทยถูกโจมตีแล้วไม่มีประ โยชน์อันใด ถ้าญี่ปุ่นเข้าประเทศ
ไทย และไทยต้องยอมแพ้โดยเร็วจะถือเป็นความผิดของไทย
ไม่ได้ถ้าสัมพันธมิตรพลอยเสียหาย ขอให้ตอบควม อีกนัย
หนึ่งความประสงค์ของนายกรัฐมนตรีคือ ๑) อังกฤษจะ
ดำเนินการทางทหารอย่างไร เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของ
ตนในกรณีญี่ปุ่นเข้าเมืองไทย และ ๒) อังกฤษจะมีความ
เห็นที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ไทยอย่างไรบ้าง ข้าพเจ้าได้เชิญ
ทูตอังกฤษมาพูดและเล่าให้ฟังตามนัยดังกล่าว ทูตอังกฤษ
รับจะรับรายงานรัฐบาลทันที แต่เรื่องอาวุธยุทธภัณฑ์นั้น ทูต
อังกฤษออกตัวว่า ไม่มีจริงๆ แต่จะช่วยพูดกับทูตอเมริกันให้

“ในวันเดียวกัน ข้าพเจ้าได้เชิญทูตอเมริกันมาพบและ
ขอให้เร่งเรื่องกระทรวงกลาโหมของเรา ต้องการขอเครื่องบินรบ
๒๔ ลำโดยแจ้งให้ทูตทราบว่า รัฐบาลเราทราบมาก่อน
ควรเชื่อได้ว่า ญี่ปุ่นก็อาจจะเข้าเมืองไทยในเร็ว ๆ นี้ เพื่อสนับสนุน
ให้เห็นว่าญี่ปุ่นคุกคามเราเพียงใด ข้าพเจ้าได้แจ้งให้ทูต
ทราบว่า ได้รับรายงานจากพระยาสุรเสนาเอกอัครราชทูตของ

เราท่กรุงโตเกียว่า หนังสือพิมพ์ญี่ปุ่นกำลังลงกันกรียวกราว
ว่าอังกฤษกำลังดำเนินนโยบายแอนตญี่ปุ่นเต็มที่ ในเมืองไทย
และคนไทยกำลังนิยมอังกฤษอเมริกามาก กระทรวงการต่าง
ประเทศไทย (หมายถึงตัวข้าพเจ้า) เป็นเครื่องมือของอังกฤษ
ญี่ปุ่นจะว่าอย่างไรก็ตามที่ ข้าพเจ้าได้รับคำสั่งจากจอมพล ป.
พิบูลสงคราม ให้กล่าวยืนยันและได้ยืนยันกับทูตทุกฝ่ายแล้ว
ว่า เราจะต่อต้านการรุกรานไม่ว่าจะมาจากแหล่งใด เราควรจะ
ปฏิบัติความเป็นกลางโดยเคร่งครัด ในการที่จะปฏิบัติเป็น
กลางได้ก็ต้องมีอาวุธป้องกันตัว ทูตรับจะรายงานไปยังรัฐบาล
ด่วน

“ ในการพบครั้งต่อ ๆ มา ทูตทั้งสองชแจะกับข้าพเจ้า
ว่า รัฐบาลอังกฤษและรัฐบาลอเมริกันกำลังปรึกษากันว่า จะ
ช่วยอย่างไรดี อังกฤษนั้นพร้อมที่จะให้ปืนครก Howitzer จาก
สิงคโปร์และกระสุน ส่วนเครื่องบินนั้นมอยู่บางที่สิงคโปร์
แต่ต้องปรึกษากับรัฐบาลอเมริกันก่อน วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน
ทูตอังกฤษได้ขอพบจอมพล ป. พิบูลสงคราม และให้คำ
ตอบว่า อังกฤษ พร้อม ที่จะ ช่วยในเรื่องบิน สนาม และปืน ครก
และกระสุน โดยจะลำเลียงมาจากมลายู ส่วนในเรื่องการ
ป้องกัน ทวีป นั้น อังกฤษ พร้อม จะคอย คำ แนะนำ ที่ เป็น ประ
โยชน์ ฉะนั้นพร้อมที่จะตั้งรองผู้ช่วยทูตทหารมาอีก ๓ นาย
เรื่องนภายหลังที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม พบทูตอังกฤษ

แล้ว ได้แจ้งให้ข้าพเจ้าทราบว่า ดุซ อังกฤชจะช่วยโดยให้
บนกรก บนสนาม นายก ๆ ได้ตอบทูตไปว่า เนื่องจากเรา
ไม่มีอะไร ฉะนั้นจะต้องหลีกเลี่ยงสงครามกับญี่ปุ่นถ้าสามารถ
ทำได้ จะรบจริง ๆ ก็ต่อเมื่อจำเป็น ในที่สุดนายกปรารภว่า
พวกเราจะให้เราสู้คนเดียว

“ ภายหลังพบนายก ๆ ทูตอังกฤช ได้มาพบข้าพเจ้า
และเล่าให้ฟังถึงการสนทนากับนายกรัฐมนตรีตั้งที่นายก ๆ ได้
เล่าให้ข้าพเจ้าฟังก่อนแล้ว ข้าพเจ้าได้ตอบกับทูตอังกฤชว่า
การที่ประเทศอังกฤชว่าการที่ประเทศเล็ก ๆ ในยุโรปล่องหล่น
ไปที่ละประเทศทั้ง ๆ ที่ใกล้ชิดกับฝ่ายประชาธิปไตยยิ่งกว่าไทย
ทำให้รัฐบาลไทยคลายความเชื่อในกำนันของอังกฤชลงมาก

“ สำหรับทูตอเมริกันนั้น มาพบข้าพเจ้าในวันที่ ๒๓
พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๔ (ก.ศ. ๑๕๔๑) และแจ้งว่า
กระทรวงการต่างประเทศได้แจ้งกับทูตไทย (มรว. เสนีย์
ปราโมช) หลายครั้งแล้วว่า แท้ที่เกี่ยวกับนโยบายของสหรัฐ
อเมริกา ในการให้ความช่วยเหลือ ประเทศที่ต่อต้าน การรุกราน
ในกรณีไทยถ้าถูกรุกรานและป้องกันตัวจริง ๆ รัฐบาลอเมริกัน
จะถือว่าไทยมีฐานะอย่างจน และช่วยเหลืออย่างทช่วยเงิน
เรื่องการช่วยเหลือเรื่องเครื่องบินนั้น ได้ปรึกษากับรัฐบาลอังกฤช
แล้ว เนื่องจากอังกฤชเองต้องการใช้มาก จึงไม่สามารถปลัก

เอามาให้ไทยได้ รัฐบาลอเมริกันจะพยายามหาหนทางให้ แต่ก็ไม่สำเร็จเพราะจำเป็นทางนั้น เรืองนามนั้นพอช่วยได้และกำลังปรึกษากับอังกฤษอยู่ คงจะสำเร็จในเร็ว ๆ นี้

“ข้าพเจ้าได้ตอบขอบใจทูตที่พยายาม แต่ไม่สำเร็จ และแข็งแรงกับทูตว่า ฐานะของประเทศไทยต่างกับจีนมาก จีนมีคนแดนใหญ่กว้างไพศาล ญี่ปุ่นรุกรานอยู่หลายปีก็ยังไม่ชนะไม่ได้ และจีนมีกำลังคนและพลองอื่น ๆ มากกว่าหลายร้อยเท่า ไทยอยู่ในภูมิภาคซึ่งจะถูกรุกรานง่าย กำลังก็แทบไม่มีได้แต่สู้ด้วยกำลังใจ มาณะจากเลือดแห่งความเป็นไทยเท่านั้น

“วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๔ (ค.ศ. ๑๙๔๑) นายฟูตามิ อัครราชทูตญี่ปุ่น ได้มาพบกับผู้เขียนที่กระทรวงการต่างประเทศ ได้มีการสนทนาถึงเหตุการณ์ต่งเกรียดทางตะวันออกไกล นายฟูตามิ ได้ให้คำมั่นสัญญาแก่ข้าพเจ้าว่า ขอให้รัฐบาลไทยเชื่อได้ว่าญี่ปุ่นจะไม่เข้าประเทศไทย แต่ถ้าจำเป็นก็จะใช้เป็นทางผ่านเพื่อจะไปต่ออังกฤษเท่านั้น แต่ทางนั้นทางเราไม่ได้เชื่อเลย เพราะตามข่าวที่ได้รับมาหลายกระแสเป็นอันแน่นอนว่าญี่ปุ่นจะเข้าสงครามในเร็ว ๆ นี้ และจะต้องใช้เมืองไทยเพื่อการโจมตีอังกฤษ (ทางมลายู) ฯลฯ”

ทราบว่าศาสตราจารย์ ดิเรก ชัยนาม ได้เปิดเผยเหตุการณ์ทางการเมืองและการทูตที่เคลื่อนไหวอยู่หลังฉากการสงครามด้านเอเชีย ทำนองที่

ยกมาเป็นอุทาหรณ์ขงตนนั้น ได้มากเรื่องมากตอนในหนังสือ "ไทยกับ
สงครามโลกครั้งที่ ๒" ล้วนยังไม่เคยเปิดเผยแก่ประชาชนทั่วไป ททำได้
เช่นนักเพราะทรงนั้น ศาสตราจารย์ ดิเรก ๑ อยู่ในตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการ
ต่างประเทศ เอกอัครราชทูต และเมื่อสงครามยุติ ก็เป็นรองนายกรัฐมนตรี
แล้วไปเป็นเอกอัครราชทูต เจรจาเรื่องขอเลิกความตกลองทมิฬประเทศไทยไว้
อย่างหนัก เพราะเขาส่งครามขงญี่ปุ่นดูแลตนเองด้วย ตำแหน่งราชการเหล่านี้
ทำให้ศาสตราจารย์ดิเรก ๑ มีโอกาสรวบรวมสำเนาบันทึกช่วยจำ ตลอดจน
สำเนาเอกสารสำคัญ ๆ ไว้ เมื่อพ้นตำแหน่งราชการก็ขอมนำมาใช้ในการ
เขียนเรื่องราวเล่าเหตุการณ์ในสมัยของเขาไว้อย่างเป็นทางการ ดังที่รัฐ
บุรุษ นักการทูตและทหารใหญ่ของประเทศต่าง ๆ ได้เขียนเรื่องออกเผยแพร่
แก่ประชาชน อยู่ทุกยุค

โดยทบทวนเนื้อหาของหนังสือเรื่อง "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒" จะ
ออกเผยแพร่ในสมัยที่ประเทศไทยกำลังเผชิญการคุกคามจากภายนอกคล้าย ๆ
กับเมื่อประมาณ ๒๕ ปีก่อนออกวาระนั้น เรื่องราวแห่งการต่อสู้ของไทยเพื่อ
ความรอดอยู่คงโน้นที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเรื่องนี้ อาจมีส่วนช่วยจรรโลงใจ
ไทยทั้งปวงให้เข้มชนด้วยความคิดและพลัง เพื่อช่วยกันพิทักษ์รักษาอิสระเสรี
ของชาติไทยในยุคปัจจุบัน ก็เป็นได้.

ไทยกับสงครามโลก

ครั้งที่ ๒

โดย... สนั่นทะเล

จาก... "เดลินิวส์"

อังคาร, ๑๗ มกราคม ๒๕๑๐

หนังสือที่สุดเล่มหนึ่งที่เราอยากแนะนำแก่ท่านผู้อ่าน... พูดอย่างนี้
ก็แคบไปหน่อย! ความจริงเป็นหนังสือที่เราอยากแนะนำแก่คนไทยทั้งปวง
ไม่ว่าจะเป็นคนแก่คนหนุ่มคนเด็ก คนมปรียญ & ดิศมาจากต่างประเทศ
หรือคนทพ้ออ่านหนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ ออก

เพราะว่ามันเป็นหนังสือสำหรับคนไทยทุกคน "ไทยกับสงคราม
โลกครั้งที่ ๒" ของ ร.พณ.ร. ดิเรก ชัยนาม รัฐบุรุษของคนไทยคนหนึ่ง
เรามีความภูมิใจในตัวของท่านแทนประเทศของเรา

ความจริง ๆ... ชนดทลงทุนสำบานโหก่อนกยงโห... อย่างมากทสุดม่นก
เป็นความรุ ทพวกเรากนเดินถนนไม่ค้อยจะรุมาก่อน เพราะไม่ว่ายุคโตสมัยใด
ท่านผู้ โหใหญ่เขาทำอะไรกันเรากก็ไม่ค้อยจะไดรูละเอียตนัก ถอภาษคเชอผู้นำ
ชาติพนภยกนเรอยมา

อย่างนอยทสุด จากขอเท็จจริงในหนังสือเล่มนเราก ไดรูแลจลระว่า
เวลาเกิดเรื่องคยชนเขาตางนกันจริง ๆ แลจ ไม่มีใครทรอกจะมาช่วยเรา
ทง ๆ ทคยเอาใจว่าจะช่วย เวลาจำเป็นทสุดของเราก เราชอยมจมุทใครมา
หายใจแทนไม่เคยได้ เราตองช่วยตัวเองทุกท

เขาจะช่วยเรา ก็เพราะหวังว่าจะได้ประโยชน์คอบแทนจากเรากค้มค่า
เท่านั้นเอง!

หนังสือ “ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒” นี้พิมพ์เป็นสองเล่ม
แต่ ๓ ภาคด้วยกัน ภาคแรกว่าด้วยการเริ่มชนจนสงครามในยุโรป และ
ความบั้นบ่อนในวงการเมืองระหว่งประเทศ กับเศรษฐกิจในเมืองไทยและ
สงครามอินโดจีน

ภาค ๒ เป็นเรื่องระหว่งสงครามหลังจกญปุ่นประกาศสงคราม
ประเทศไทยประกาศสงคราม ภาค ๓ เป็นเรื่องหลังสงคราม ซึ่งมีสาระสำคัญ
หลายอย่างอันเป็นประวัติศาสตร์ ของชาติไทย ทเรากจจะเรียนรุใจเป็น บท
เรียนในครงต่อไป ในภาคนี ท่านจะได้พบกับข้อความละเอียดในสัญญา
สัมบูรณแบบทเรยกง่า “ความตกลงสัมบูรณแบบ เพื่อเลิกสถานะ
สงครามจะหว่งประเทศไทยกับบริเตนใหญ่และอินเดีย” ๒๔ ข้อ และ
ในข้อ ๘ เขียนว่า

“รัฐบาลไทยรับว่า จะไม่ตัดคลองข้ามอาณาเขตไทยเชื่อม
มหาสมุทรอินเดียกับอ่าวไทย โดยรัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักรมิได้
เห็นพ้องด้วยก่อน”

และการบังคับซื้อชาวทมิฬจากการบริโภครายในประทศด้วยราคา
ที่ยุติญญาอกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิในการให้ราคาแต่ฝ่ายเดียว!

และสิ่งทควรจะศึกษาให้ละเอียดที่สุด ก็คือ เรื่องการเสียดนแดนของ
เราให้กับฝรั่งแค่สี่เมืองครั้งถูกล่าเมืองชน ความชอนชวยทจะไดคนมาเมื่อ
สถานที่เดิมของอน โดจนกำลังเปลี่ยนแปลง เสร็จแล้วกตของเสียไปอีกครั้ง
กำหนดยอมเสียดังก่าความยุติธรรม และในเรื่องเหล่านี้ก็ไม่เห็นมีใครจะ
ช่วยเหลือไทยเลยสักชาติเดียว

สงครามโลกครั้งที่ ๒ ผ่านไปนานแล้ว ทารกผู้ไม่รู้ความในสมัยนั้น
ก็เติบโตใหญ่กล้าจนเป็นผู้ใหญ่ในสมัยนี้ สันคควรที่จะเรยนรูความเป็นมาของ
ชาติ ในอดีตอันไกลยิ่งเป็นบทเรียนสอนใจเสียก่อน น่าชอบคุณค่อนาย
ดิเรก ชัยนาม ที่ได้อุทิศเวลาและมันสมองของท่านทำบทกรายละเอียดตถูก
ต้องเป็นมรดกแก่ประชาชนรุ่นหลัง...

หนังสือเล่มนี้มคุณค่าสำหรับคนไทยทุกคน มขอเสียอย่างเดยวคือ
ราคาแพงเกินไป แต่เราเชื่อว่าอีกไม่นานนักสำนักพิมพ์ พรพพิทยา ก็คงจัด
พิมพ์ฉบับ “ตลาด” ขนออกชุดหนังสือแนนอน.

ไทย กับ สงครามโลกครั้งที่ ๒

ของศาสตราจารย์ ดิเรก ชัยนาม

สำนักพิมพ์ แพรวพิทยา จัดพิมพ์จำหน่าย

จาก... "พิมพ์ไทย วันอาทิตย์" ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐

เอกสารทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเขียนโดยนักการเมืองและนักการทูต
คนสำคัญท่านหนึ่งของเมืองไทยนี้ นับว่ามีคุณค่าอย่างยิ่ง เพราะได้เปิดเผย
ข้อเท็จจริงทางการเมืองในยุคสมัยที่ประเทศไทยเผชิญกับวิกฤตอันร้ายแรงใหญ่
หลวง เนื่องจากท่านผู้เขียนเขียนขึ้นโดยเคารพต่อความจริง และมีดุลพินิจ
อันเที่ยงธรรม จึงทำให้เราได้ทราบถึงเบื้องหลังของเหตุการณ์ต่างๆ ตลอดจน
บทบาทของผู้นำไทยในสมัยนั้นได้อย่างแจ่มชัด และอย่างมีขีดวิชา

ในยุคนั้น ญี่ปุ่นได้เริ่มแผ่ขยายอิทธิพลเข้าสู่อินโดจีน จุดมุ่งหมาย
ก็เพื่อกระทำสงครามช่วงชิงผลประโยชน์กับมหาอำนาจตะวันตกที่ครองความยิ่งใหญ่
อยู่ในเอเชีย ความอ่อนแอของฝรั่งเศสในการทอดปราชัยพ่ายแพ้
ต่อนาซีเยอรมันกระทำให้อินโดจีนมีโอกาสที่จะรุกรานเข้ามาได้สะดวกยิ่งขึ้น ยุค
นั้นลัทธินาซี—ฟาสซิสต์กำลังเฟื่องฟู ผู้นำไทยเราก็มักมีความโน้ม
เอียงที่จะเป็นผู้นำหรือผู้เผด็จการอันยิ่งใหญ่ เช่นฮิตเลอร์, มุสโสลินีกับเขา
บ้าง จะเป็นด้วยเจตนาที่หวังเห็นชาติบ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง ด้วยวิธีเผด็จการ
หรือจะเป็นด้วยเหตุผลส่วนตัวประการใดก็แล้วแต่ ยังผลให้มหาอำนาจ
ตะวันตกมีความระแวงเคลงใจ และทางญี่ปุ่นก็ทักท้อเอาเป็นพวก ท่าน
ผู้เขียนสามารถลำดับเรื่องมาได้อย่างละเอียดลออและแจ่มชัด เมื่อช่วง
วิกฤตมาถถึงการตัดสินใจสั้น ๆ เองมาจากสภาวะเช่นไร รัฐบาลอังกฤษใน
สมัยนั้น ใช้สัญญาสัมบูรณ์แบบ ๒๓ ขอบบงคับเราอย่างไร ตลอดจนการหา
ทางออกของไทยเรา ผู้อ่านก็ทราบได้ โดยกระจ่างแจ้งเช่นกัน อาจกล่าวได้
ว่ายากที่จะมีผู้ใด เบียดเบียนเรื่องราว เหล่านี้ออกมาได้ อย่างมีคุณค่าต่อประวัติ
ศาสตร์เทียบเท่าท่านผู้นี้ เพราะได้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ของรัฐบาลอยู่ใน
ยุคสมัยดังกล่าวสืบต่อเนื่องกันมา ทั้งในตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศ ทูต
ไทยประจำญี่ปุ่นระหว่างสงคราม, รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่าง
ประเทศในยุคหลังสงคราม จนกระทั่งถึงเอกอัครราชทูตไทยคนแรกประจำราช
สำนักเซนต์เจมส์

นอกจากนัยงมขอเขียนของ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ซึ่งโททงความรู
และคความบนเทงเกยวคกับการปฏิบัตงาน ในหนาทเสรี ไทยของท่าน จนกระทั่ง
ถูกจับกุมคุมขัง และขอเขียนของพระพิศาลส์ชุมวิท เกยวคกับการวงเคน
ตคคอกบนกการเมืองอเมริกัน เพื่อให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเข้าใจได้ถึง
สถานการณ์ที่เป็นจริงของเมืองไทยเรา เรองราวทงหลายเหล่านแมวจะเป็น
อดีต แต่กเป็นอดีตอันมคณค้ำควรแก่ความสนใจของคนไทยเราทั้งรุ่นนและ
รุ่นต่อ ๆ ไป.

ไทยกับสงครามโลก

ครั้งที่ ๒

โดย... สามน

จาก “สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์” อาทิตย์, ๑ มกราคม ๒๕๑๐

สงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นสมัยที่สำคัญที่สุดของโลกและมนุษยชาติ ซึ่งทำให้โลกได้เปลี่ยนแปลงไปมากมาย รวมทั้งประเทศไทยซึ่งถูกเหตุการณ์ บบบบงคบบให้เข้าไปพัวพันอยู่ด้วยจนเกือบไม่รอดชีวิต แต่ก็ผ่านอันตรายครั้ง สำคัญที่สุดนั้นมาได้อย่างอัศจรรย์และยังคงมผลจากสงคราม เหลือติด สืบเนื่อง มาจากทุกวันนี้ แม้จะเหตุการณ์อันนั้นจะได้กลายเป็นประวัติศาสตร์ไป แล้ว และได้ผ่านมาแล้วถึง ๒๗ ปี แต่จนถึงบัดนี้เราก็ไม่เคยทราบเหตุการณ์

อันแท้จริงเกี่ยวกับประเทศไทยในสงครามเข้าไป พัวพัน กับสงครามโลกครั้งที่ ๒
นั้นเลย เราไม่เคยทราบความจริงอันแน่นอนและโดยตลอด ว่าอะไรและ
อย่างไรได้แบบบังคับให้ ไทยเราต้องเข้าไปพัวพันกับโลกสงครามครั้งนั้น ทงท
ไม่เป็นความต้องการของเราเลย และมีเหตุการณ์อย่างไรบ้างกับประเทศไทย
และประเทศไทยได้เผชิญกับเหตุการณ์นั้น ๆ อย่างไร และได้ผ่านอันตรายครั้ง
สำคัญที่สุดมาได้อย่างไร

ในระหว่าง ๒๗ ปีหลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลง ไตมมูท
เกยวของ กับ เหตุการณ์ และ ผู้ทรง ความรู้ ได้พยายาม ค้นหา เรียบเรียง เหตุ
การณ์เกี่ยวกับประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งนั้น แล้วจัดพิมพ์เป็นหนังสือ
ออกเผยแพร่ไปแล้วมากมาย แต่ก็ยังเป็นเพียงเรื่องราวของเหตุการณ์เฉพาะ
บางด้านบางตอนเท่านั้น เป็นความรู้ ที่ให้แก่ประชาชนเพียงกระท่อนกระ
แท่น ไม่อาจจะให้ความเข้าใจและความจริง ในเหตุการณ์นั้นได้ โดยตลอด
เพราะเหตุการณ์ ในสงครามโลกครั้งนั้นประกอบด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ มากมาย
มกทั้งงานสาขาสลับซับซ้อนเป็นอันมาก และบางครั้งเหตุการณ์ที่น่ามาเปิด
เขยนั้น ก็ไม่อาจตัดสินใจได้ว่าถูกต้องหรือคลาดเคลื่อนมากน้อยเพียงใด และ
นับวันเหตุการณ์เหล่านั้น ทงทเป็นความลับอันหมดอายุที่จะเป็นความลับออก
ต่อไป และที่ไม่เป็นความลับอันควรจะรู้และศึกษานั้น ก็กำลังจะหายสาบสูญ
ไป และบางอย่างก็อาจจะไม่ปรากฏในบันทึกประวัติศาสตร์เลยก็ได้ ซึ่งย่อม
จะเป็นสิ่งที่น่าเสียดายใจสำหรับประเทศไทยที่กำลังจะเติบโตกล้าต่อไป

บัดนี้เป็นที่นายหน้าไตมมูท หนังสือชื่อ "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒" ซึ่งศาสตราจารย์
คลาดอกเกอร์หนังสือ "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒" ซึ่งศาสตราจารย์

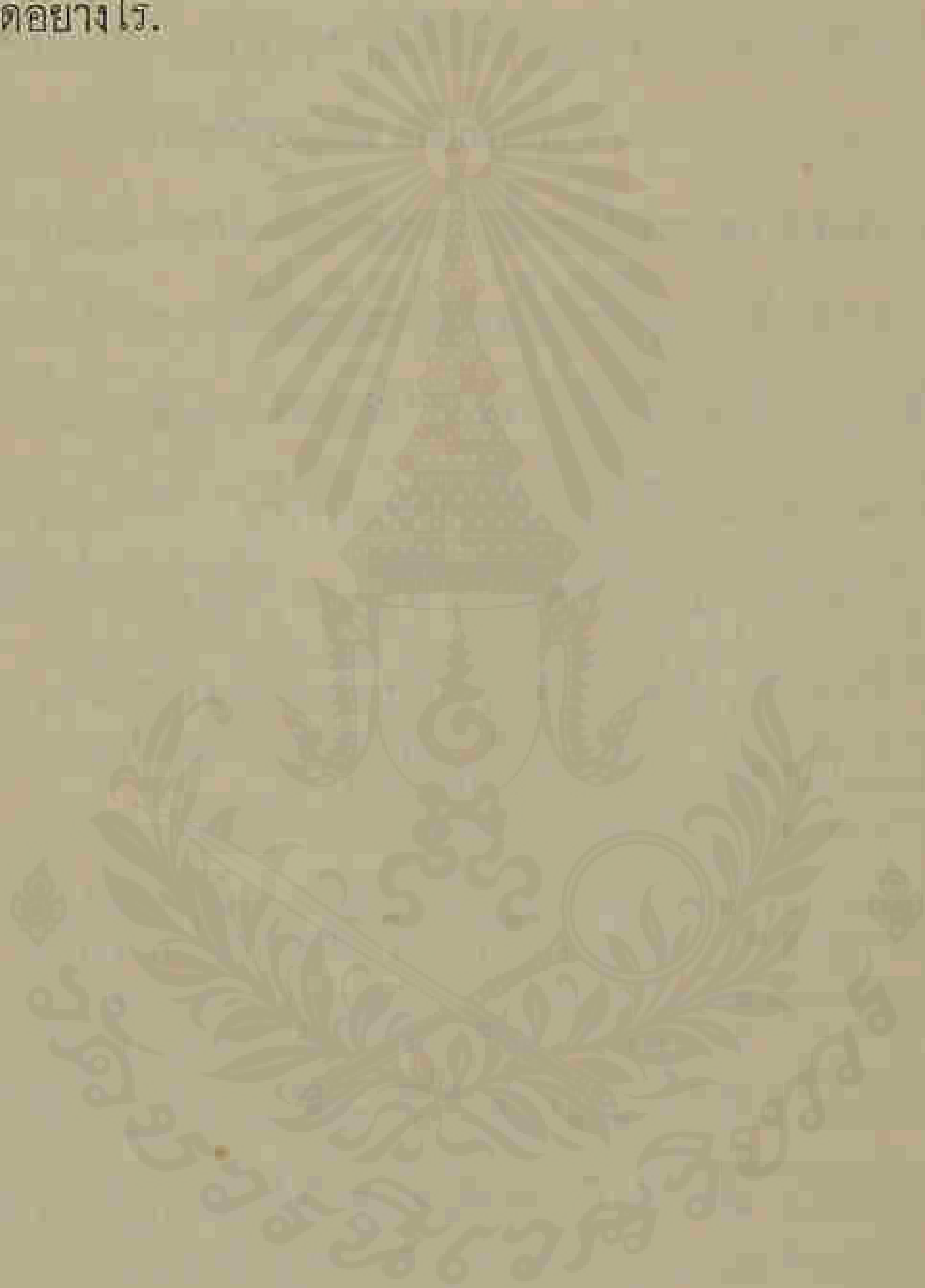
ดิเรก ชัยนาม เป็นผู้เรียบเรียง และสำนักพิมพ์แพรวพทยาเป็นผู้พิมพ์จำหน่าย
มีความหนาถึง ๓๓๕๗ หน้า

ศาสตราจารย์ดิเรก ชัยนาม เป็นบุคคลสำคัญผู้หนึ่งในคณะรัฐบาลที่
อยู่กับเหตุการณ์และมรสุมพายุสำคัญในด้านกิจการของประเทศไทยกับสงคราม
โลกครั้งที่ ๒ ตั้งแต่ต้นจนปลาย ตั้งแต่สงครามก่อรูปขึ้นในยุโรปแล้วขยาย
เป็นสงครามโลกจนกระทั่งสงครามโลกสิ้นสุดลงด้วยสันติภาพ ซึ่งศาสตราจารย์
ดิเรกฯ ได้นำเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้มาเรียบเรียงไว้ในหนังสือเล่มนี้อย่าง
สมบูรณ์ ได้เปิดเผยข้อเท็จจริงไว้มากมาย และจากหนังสือเล่มนี้ทำให้เรา
เห็นภาพว่าญี่ปุ่นและพันธมิตรได้ทำอะไรกับไทยเราบ้าง และเรารอดตัว
มาได้อย่างไร และใครเป็นเจ้าของความคิดให้ไทยประกาศสงครามกับสัมพันธมิตร
อันเป็นผลทำให้เราต้องได้รับกรรมอันนั้นอย่างสาหัสเมื่อแพ้สงคราม
ซึ่งกรรมอันนั้นยังเป็นผลเนื่องตตมาจนถึงทุกวันนี้

ศาสตราจารย์ดิเรกฯ เขียน “ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒” ด้วย
ภูมิปัญญาอาจารย์ จึงได้บรรยายเหตุการณ์ต่าง ๆ ในกรณีที่สำคัญ ๆ ไว้
อย่างกว้างขวาง เพื่อให้เข้าใจและสังเกตเห็นได้ชัดว่าพยายามที่จะเขียนเฉพาะ
เหตุการณ์ที่เป็นจริงเท่านั้น ซึ่งเป็นจุดเด่นของหนังสือนอกประการหนึ่ง.

สำหรับในเนื้อทอนจากต้น ขอกล่าวอย่างรวบรัดว่าหนังสือเล่มนี้
เป็นหนังสือประวัติศาสตร์เกี่ยวกับไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่สมบูรณ์และ

เชื่อถือได้มากที่สุดเท่าที่เคยมีหนังสือประเภทนี้ออกมา และใครขอเรียนได้ออกอย่างหนึ่งว่า ถึงแม้ว่าท่านยังไม่คิดจะอยากอ่านเองก็สมควรที่จะมีไว้สักชุดหนึ่งทั้งใจ ในคู่มือหนังสือ สำหรับบุตรหลานของท่านที่เขาจะได้ทราบในฉันทนึ่ง ว่าเมืองไทยของเขาได้ประสบและรอดอันตรายครั้งสำคัญยิ่งของยุคนี้ขึ้นมาได้อย่างไร.

ผสมผสาน

โดย... เสฐียร พันธงชัย

จาก "ชาวไทย"

อังคาร, ๑๐ มกราคม ๒๕๑๐

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ เพื่อน ๆ ทหาหนังสือพิมพ์ "ชาวไทย" อยู่ในเวลานี้ ทำงานอยู่กับหนังสือพิมพ์ประมวลวันของเสด็จในกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (ท่าน น.ม.ส.) ท่วงประมวล ในระหว่างเยอรมันกับอิตาลี กำลังมชยอยู่ในยุโรป ข้าพเจาต้องแยกออกจากเพื่อน ๆ ไปญี่ปุ่นประมาณ ๘ เดือนก่อนญี่ปุ่นเข้ารวมสงครามโลก (ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๔)

ขณะไปถึงญี่ปุ่น พระยาจักรีเสนา (ฮะ สัมบัติศิริ) เป็นอัครราชทูต (ขณะนั้นดำรงตำแหน่งองคมนตรี) มองดูตามถนนในโตเกียวขาวแดงไปด้วยธงชาติ มองเห็นทหารเดินขบวนกันเกลื่อนกล่นในเวลาเช้า ความชวน

ให้เข้าใจบ้างแล้วว่า เห็นทญปุ่นจะเข้าร่วมสงครามเสียแน่ ใจไม่ค่อยดีนัก
แต่ต้องอดสู้อ้าหอนหนาวเพื่อให้ได้เรียนหนังสือ อยู่มามาหาอาจารย์มหา
วิทยาลัย บอกว่าญปุ่นประกาศสงครามกับอังกฤษอเมริกาแล้ว

ยังจำสนิทจิตใจอยู่จนเดี๋ยวนี้ ระหว่างนั้นคนหนึ่งหลับ
ฝันไปว่าธงชาติบนยอดพระที่นั่งอนันต์ ถูกลมกระโชกหักลงมาไม่มี
ชนิด ก็คิดเอาเองว่าตราขแมร์เมืองไทยจะลำบาก แล้วความฝันก็ทำนาย
ถูกต้องเมืองไทยลำบากจริงๆ ไทยต้องร่วมรบร่วมกับ
ฝ่ายญปุ่น รัฐบาลไทยส่งศาสตราจารย์ดิเรก ชัยนาม ไปเป็นเอก
อัครราชทูตแทนพระยาศรีเสนา ทางโตเกียวเขาประชุมนักเรียน
ไทย บอกนโยบายอะไรกันบ้าง พวกนักเรียนในภาคกันไซ—คือ
โอซากาและเกียวโตเป็นต้น ไม่รู้เรื่องอะไรเลย แต่ก็ยังดีใจ
อยู่หน่อยหนึ่งว่า ถ้าศาสตราจารย์ดิเรก ๆ มาเป็นทูตจริง เรากงไม่
อดตายในขามสงคราม

เมืองไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทุกข์สุขอย่างไรกันบ้างไม่
มีทางรู้ เพื่อนที่ต่างก็ประมวญวันก็ไม่ยอมส่งข่าวไปให้รู้ พนองทาง
อยู่ชยากักงจะก้มหน้าไถนากันไป ไม่หว่านโย “นกกทจากรัง” เสียเลย
พยายามเขียนบอกอะไรมากไม่มี ใครตอบ ที่สุดก็หมดสงสัย เม็ดทุกเม็ด
ถูกตัดขาดไปหมดแล้ว เป็นอันเลิกไม่ต้องหวังอะไรกันอีก เรียบหนังสือไป
อย่างเดียว และเรียนด้วยความมืด ภาวระแห่งความเป็นหนังสือพิมพ์หมดไป
โดยปริยาย อดบ้างกินบ้าง เป็นตายเท่ากัน ไม่ตายเสียได้ก็คงได้พอกันอีก

ต่างอื่น และหลายต่อหลายครั้ง นั่งเรียนหนังสืออยู่ ๆ ก็โทร
เลขมาถึง ท่านทูตครั้งแรก สิ่งให้เข้าไปในโตเกียว รวบรวมคาร์ตได้เท่าที่
จะมี พอเห็นหน้าท่านทูตก็ดีใจ แต่เราดีใจมากกว่าท่าน เพราะประการ
หนึ่ง ท่านบอกว่า มีการประชุมเกี่ยวกับเรื่องศาสนาที่นั่น—ที่นั่น—เมื่อนั้น—
เมื่อนั้น ขอให้เป็นตัวแทนออกไปช่วยประชุมกับเขาที่ ประการที่สอง ท่าน
ให้สตางค์มาใช้ แต่ที่ตองดีใจเป็นของแถมประการที่สามคือเพื่อน ๆ ที่
สถานทูต เข็ม ลदानนท์ จ่านอง พหุรัตน์ คุณหลวงรัตน์ ฯลฯ กรุณาห่อ
ขนมปัง แยม น้ำตาลทราย ฯลฯ ให้ไปกินที่เกยวโตอันแห่งนี้นะด้วย

ท่านทูตครั้งแรกก็คิด เพื่อน ๆ ก็ดี ได้เป็นผู้กรุณามอบงานเป็นการ
ยกเกียรติในเมื่อควรได้รับเกียรติ ให้สตางค์ให้อาหารในเมื่อไม่ม ใช้ไม่มกิน
แต่ก็ใจดำไม่ยอมให้ชาว “ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒” ทศวรรษรูเรอง
ไว้อย่างเสียเลย มาถึงสมัยคุณหลวงวจิตรวาทการเป็นเอกอัครราชทูตนั้นแล้ว
แม้จะได้รับความเมตตากรุณาจากท่าน ถึงกับเอาตัวไปทำงานที่สถานทูตด้วยก็
ไม่ยอมให้รู้ “คนลักหนายาง” ตามเคย จนสิ้นสงคราม

เพื่อนส่วนมาก รวมทั้งข้าพเจ้าด้วย อดทนมีคมนกันมา
กว่า ๒๐ ปี บัดนี้ต่างก็พากันสนใจตามที่ปรารถนา เพราะได้อ่าน
เอกสารมีค่ายิ่งยอดในประวัติศาสตร์พร้อมกับความอดทนนั้น ๆ ศาส
ตราจารย์ ดิเรก ชัยนาม ท่านห่วงใยต่อความมีคมนของอนุชนรุ่น
หลัง ได้สนับสนุนความลับเมื่อ เมืองไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒ อันมี
อยู่ในสมัยโน้นออกมาแล้ว พร้อมกับเรื่อง ความสัมพันธ์ ระหว่างประ
เทศ ขึ้นประกอบกับความลับและความรู้นั้น ๆ แล้ว ข้าพเจ้าได้

อ่านแล้ว หากจะเปรียบเทียบความรู้สึกเหมือนบรูซผู้ต่อสู้หาหนทางต่อ
ความหิวโหย รอไว้นถึงเวลา อาหารที่ได้ดมกินซึ่งมีรสอร่อยอยู่
แล้วจึงมี ไอชะخنอกเป็นทับทิว

ความในเรื่องที่เปิดเผยทำให้เกิดอภินิหารยิ่งกว่าไอชะอื่นนั่น คือ ภาค
ผสม เรื่องความเป็นไปของ “เสรีไทย” ในเมืองไทย ของคุณทวี บุณยเกตุ
เสรีไทยในอังกฤษ ของคุณบ๋วย อึ๊งภากรณ์ และเสรีไทยในอเมริกา ของ
พระพิศาลสุภุมวิท เลยทำให้นักไปว่าทำไมท่านทั้งสามจึงไม่ตีสายบอกให้
นักเรียนไทย ในญี่ปุ่นมาร่วมกระโดดร่มกับท่านบ้าง

ข้าพเจ้าขอเสนอเรื่องมาในวันนี้ เพื่อให้หนังสือทั้งหลายอ่าน
บทประพันธ์ที่ดี เพื่อให้นักประวัติศาสตร์ได้พบเอกสารที่ประเสริฐ และ
เพื่อให้คนไทยทุกคน หวังสมุดทุกห้อง จัดหาหนังสือ ๒ ชุดนี้ไว้เพื่อลูกหลาน
และผู้อ่านของท่านต่อไปในภายหน้า.

จดหมายเหตุ

๑๘ มกราคม

โดย... ส. ศิวรักษ์

จาก "ชาวไทย"

๑๘ มกราคม ๕๐

วันที่ ๑๘ มกราคมเป็นวันเกิดบุคคลสำคัญสองคนของประเทศไทย คน
หนึ่งเป็นครู คนหนึ่งเป็นศิษย์ คนหนึ่งถือคริสต์ คนหนึ่งถือพุทธ คนหนึ่ง
อายุ ๘๖ อีกคนอายุ ๖๒ คนหนึ่งฝรั่ง อีกคนไทย แต่ทั้งสองคนนี้ได้ทำ
คุณประโยชน์ให้แก่ประเทศไทยด้วยกันทั้งคู่

ประการแรก จุดจุดของท่านเป็นแบบอย่างแก่อนุชนได้ คือเป็น
ชีวิตของคนเสียสละ ชีวิตของคนที่ยึดหลักธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ประการ

ทั้งสอง แต่ละท่านได้ทำหน้าที่ของท่านอย่างดีที่สุด เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม
ยิ่งกว่าส่วนตัว ท่านแรกมีภารกิจในทางการศึกษา ก็ได้อบรมบ่มสอนนิสัย
กุลบุตรกุลธิดาตามงานชราภาพ ออกท่านหนึ่งเป็นนักการทูต ถึงจะมีส่วนช่วย
สอนหนังสือในมหาวิทยาลัยอยู่บ้าง แต่งงานชั้นสำคัญในชีวิตของท่านคือ
การเดินเคมคูทางการทูต ช่วยชาติบ้านเมืองมาหลายสมัย ทั้งก่อน ใน
ระหว่าง และหลังสงครามคราวที่แล้ว

ทท่านทั้งสองมีส่วนละม้ายคล้ายกันขงนงก ทั้งต่างชาติต่างศาสนา
ก็คือแต่ละท่านได้เขียนตำรับตำราภาษาไทยไว้คนละหลาย ๆ เล่ม ยิ่งบท
ความเอ๋ย ปาฐกถาเอ๋ย แต่ล้วนมีส่วนช่วยทะนุบำรุงวรรณกรรมและวิชา
การในบ้านเมืองเราแทบทั้งสิ้น

พูดมาถึงเพียงนี้แล้ว ก็ต้องขอบอกได้ว่า ท่านแรกคือ เจ้าภูวามหารัช
ฟ. ชัยแลร์ แห่งโรงเรียนอัสสัมชัญ ซึ่งเกิดที่ประเทศฝรั่งเศสเมื่อ ค.ศ. ๑๘๗๓
และเข้ามาประเทศไทยเมื่อ ค.ศ. ๑๘๙๓ อยู่ในประเทศนี้ทั้งสิ้นเป็นเวลา ๖๖ ปี
ก่อนที่ออกท่านหนึ่งจะถือปฏิสนธิบนพื้นแผ่นดินสยามนี้

ออกท่านนั้นคือ ศาสตราจารย์ ดเรก ชัยนาม เอกอัครราชทูตที่เคย
ประจำ ณ ราชสำนักญี่ปุ่น, เซนต์เยมส์ และประเทศเยอรมัน รัฐมนตรี
ว่าการต่างประเทศหลายสมัย รองนายกรัฐมนตรีสมัยหนึ่ง และถาเห็นแก่
ประโยชน์ตนยิ่งกว่าประโยชน์ชาติแล้ว ก็คงได้เป็นนายกรัฐมนตรีมาแล้ว
ด้วย

การศึกษาขั้นแรกของคุณตึกแรก ๆ คือโรงเรียนอัสสัมชัญ ขณะนั้น
ครูผู้ดูแลแต่ง "ตรุณศึกษา" เป็นคำราชนิพนธ์ภาษาไทยให้แก่เด็กไทยได้แล้ว
ต่อมาท่านครูผู้หนึ่งเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ "อัสสัมชัญอุโฆษสมัย"
ซึ่งตีพิมพ์ทั้งภาษาไทย อังกฤษ และฝรั่งเศส

ใจหาภาษาไทยของท่านผู้หนึ่งนั้น จนถึงกับเสด็จในกรมพระนราธิป
ประพันธ์พงษ์ ทรงยกย่องว่า

หลวงพี่แลร์ลา—

มารกรู้

อ่านราชสดุดีคุณา

เคียรวาท ถวายเอษ

ถลงน้นสท้วงสวสดัก

เกียรตไท้ไทเลนอ

นี้เป็นตอนที่ท่านอ่านคำกราบบังคมทูลถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๗ เมื่องานบรมราชาภิเษก แม่เมื่องานบรมราชาภิเษก รัชกาลนี้
ครูผู้ดูแลก็อ่านราชสดุดี ในนามคณะบาทหลวงอีกเช่นเคย ไครงกลอนท่านก็
แต่งได้คล่องแคล่ว

แต่งงานชั้นสุดท้ายเห็นจะท "สังคมศาสตร์ปริทัศน์" นามาทพิมพ์เมื่อ
เดือนมีนาคม คักก่อน เพราะเวลานั้นสภาพเข้าครอบงำงานเรียกได้ว่าหลง
แล้ว ทั้ง ๆ ที่ท่านเป็นคนเจ้าชอกคนแมนที่สุดในบรรดาครูอาจารย์ โรงเรียน
อัสสัมชัญ ตลอดเวลาที่ท่านเป็นอาจารย์ผู้ปกครองมากกว่า ๕๐ ปีมีเด็กผ่าน
มือท่านเป็นเรือนหมื่น แต่กเคยเจ้าชอกได้เกือบหมด คุณตึกแรก ชัยนามก็
เป็น ๓ ใน ๔ คนที่ครูผู้ดูแลยกย่องเป็นพิเศษ ถึงกับติดรูปไว้ในห้องรับแขก
ของโรงเรียน

เมื่อคุณเคแรก ๆ ออกจากโรงเรียนอัสสัมชัญแล้ว ได้ไปเข้า
โรงเรียนราชวิทยาลัย และไปเรียนกฎหมาย จนได้เป็นลูกศิษย์
หลวงประดิษฐมนูธรรม ไปก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้
เป็นลูกน้องไปกับคณะเจ้าพระยาสุรธรรมาธิเบศร์ เพื่อเข้าเฝ้าพระ
ปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่อังกฤษ เป็นเหตุให้ท่านหัวหน้าคณะเห็นแฉว่า
จะว่า "กรรมทำ" ได้ และดีกว่าได้จริง ๆ หลายสมัยเสียด้วย จนถึง
กับได้มีส่วนสำคัญในขบวนการกู้ชาติเสรีไทย ที่นำเสียดายก็คือ
โรคาพาธก็เบียดเบียนท่านผู้นั้นแล้วเช่นกัน แต่ก็ยังดทนทานอดสาหัส
เขียนงานชิ้นสำคัญไว้ให้หลายเล่ม

เล่มล่าสุดสองเล่มเพิ่งตีพิมพ์เสร็จเมื่อต้นปีเอง เล่มหนึ่งเป็นการ
เล่าถึงชีวิตท่านเผชิญ ใน ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง (แพร่พิทยา)
อีกเล่มหนึ่งเป็นหนังสือทางวิชาการที่ท่านถนัดที่สุด คือ การทูต หรือ ความ
สัมพันธ์ระหว่างประเทศ (สำนักพิมพ์สมาคมสังคมนักข่าวแห่งประเทศไทย)
แต่ละเล่มเต็มไปด้วยสาระ มนุษย์หาไม่ จะเป็นพระลภักดิ์คุณความดีของ
สุภาพบุรุษนักการทูตผู้น้อยตลอดไป

เท่าที่กล่าวมานั้นเป็นเพียงกระแฉหนึ่งของบุคคล สำคัญทั้งสองนี้ซึ่งไม่มี
บทบาทโดยตรงต่อสังคมปัจจุบันอีกแล้ว เวลานี้เรามักพะวงหลงกันก็แต่กับ
คนมีอำนาจ หากเวลามานักถึงคนดกกันในวันเช่นนี้บ้างปะไร และขอให้ท่าน
ทั้งสองอยู่รอดมากับเราต่อไปอีกนานเท่านาน เพราะคนดีอย่างนั้นบนแผ่นดิน
ไทยจะหาได้ยากยิ่งจนทุกที.

บทความพิเศษ

บทวิจารณ์หนังสือ ของ ดิเรก ชัยนาม

โดย ... หอกโมกขศักดิ์

จาก "ประชาธิปไตย" ๒๑ ก.พ. ๒๕๑๐

นายดิเรก ชัยนาม สัมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นบุคคลที่
ถือว่าได้เอาใจใส่ศึกษาวิชาการเกี่ยวกับการเมืองและการปกครอง และเป็น
ผู้ที่ได้อ่านพระราชหัตถเลขาของสมเด็จพระปิยมหาราช ซึ่งทรงนิพนธ์ไว้ว่า
ถ้าประเทศสยามในขณะนั้นมีสภาปาลิเมนต์ (สภาผู้แทนราษฎร) ทำอย่าง
จริงจังจะไปไม่รอด เพราะการศึกษา, ศิลกรรม, ขนบธรรมเนียมของ

สยามนั้นไม่อาจจะเปลี่ยนแปลงประเพณีที่สืบเนื่องต่อกันมาหลายชั่วอายุคนได้ แต่ต่อมา นาย ต.แรก ชัยนาม ได้ร่วมกับคณะราษฎรทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นอย่างใหม่ และได้เข้าร่วมในคณะซึ่งเรียกว่า "ผู้รับใช้ชาติ" หรือที่นาย ต.แรก ๆ ได้เขียนหนังสืออันเป็นบันทึกประวัติศาสตร์ชื่อว่า "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง"

ในการที่นาย ต.แรก ชัยนาม ได้ร่วมกันทำการเปลี่ยนแปลงประเพณีการปกครองนั้น เหตุและผลจะประการใด เราไม่จำเป็นต้องกล่าว จะพูดได้ก็โดยนำเอาคำของนาย คิลเลส์ อดีต รัฐมนตรีต่างประเทศอเมริกา ที่กล่าวไว้เป็นใจความว่า ยังมีผู้เข้าใจผิดอยู่มาก คือเข้าใจไปว่าโลกจะมีสันติภาพได้ต้องให้ทุกอย่างเป็นไปอย่างเดิม ซึ่งตามความจริงแล้วกฎของชีวิตนั้นต้องเปลี่ยนแปลง, อนิจจังไม่เที่ยง ไม่มีสิ่งใดถาวร แต่เมื่อใดเปลี่ยนแปลงแล้วสำคัญอยู่ที่ว่าเลวลงหรือดีขึ้น จะได้ไม่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าหนอนไม่ยอมออกจากสิ่งปฏิญูล

นาย ต.แรก ชัยนาม ได้บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของทุกสาขา ส่วนมากเป็นสาระประโยชน์ และเฉพาอย่างยิ่งคนไทยและคนจีนมีความสงสัยกันนัก นั่นคือ การที่รัฐบาลไทยตั้งสถานทูตในประเทศจีน และยอมให้จีนตั้งทูตในประเทศไทย

ทั้งนี้ควรแบ่งได้เป็น ๒ ระยะ ระยะสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยังไม่สงบ ไทยได้รับรองรัฐบาลจีน ซึ่งมีนายฉงจิงไวเป็นนายก ๆ โดยการแนะนำของญี่ปุ่น ประเทศไทยตั้งให้หลวงวระโยธาทำหน้าที่เป็นทูตไทยประจำประเทศจีน แต่บทบาทเงินเวลานั้นมิได้มีความสนใจในเรื่องนี้ ด้วยเหตุที่เราไม่ได้ตั้งทูตจีนมาประจำประเทศไทยเป็นการสนองตอบ

ครั้นสงครามสงบลง ประเทศไทยกระตือรือร้นที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ แต่ระบอบการเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติจะต้องได้รับการรับรองจาก ๕ ชาติ ซึ่งจีน ฝรั่งเศส รัสเซีย อังกฤษ อเมริกา ขอแรกทงจนไต่เรยกรองกคคขอให้ไทยรับรองสิทธิคนจีนในประเทศไทยเหมือนชาวต่างประเทศที่อยู่ในเมืองไทย และระยะเดยอกนนวนกมเหตุการณผันผวนชน คือชาวจีนในเขาวราชและตลาดบางลำพูใช้อาวุธปืนยิงเจ้าพนักงานตำรวจสายตรวจ เพราะเหตุตั้งใต้กลาฉนไทยจงยนิยอมให้ตั้งทูตจีนในประเทศไทย และเงินทั้งหลายพากันแสดงคความปลมบีคยนคควาได้รับคความเทาเทียมเหมือนอย่างชาวต่างประเทศอื่น ๆ

แต่ใครจะกล้าว่า ความสัมพันธ์ของไทยกับจีนตั้งแต่โบราณนั้นมิได้มีความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อกันมาเลย อาทิ การสมัคร ประเพณีทางศาสนา สิทธิในทางการเมือง การปกครอง การบริหารการ การถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน คนจีนมีสิทธิเท่าเทียมเหมือนอย่างคนไทยทั้งสิ้น แม้สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ยังทรงยืนยันว่าบรรพบุรุษ ของ พระองค์ท่านได้สืบสายโลหิตมาจากจีน จีนกับไทยจึงรักใคร่กันอย่างญาติพี่น้องสนิทสนมกลมกลืนแท้จริงตลอดมา

แต่ภายหลังเมื่อได้มีการรับรองสิทธิชาวจีนตามพิธีการทูต โดยตั้งทูตขึ้นแล้ว จีนกับไทยมีสภาพแตกต่างไปจากอดีตเป็นอันมาก ซึ่งเราขอยกย่องหนังสือ "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒" ตามที่นายดิเรก ชัยนามได้บันทึกไว้ เขาใจว่านักอ่านคงจะได้อ่านกันอย่างแพร่หลายแล้ว.

ขอเขียนหนังสือ

ไทย กับ สงครามโลกครั้งที่ ๒

โดย... นิสารังสิตา

จาก "หลักเมือง"

๒๔ ธันวาคม ๒๕๐๔

งานนี้เราขอแนะนำหนังสือดีเล่มหนึ่งซึ่งมีค่าควรแก่การศึกษาและ
น่าอ่านเป็นที่สุด หนังสือเล่มนั้นคือ "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒"
เขียนโดย ดิเรก ชัยนาม ซึ่งหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้รวบรวมมาจากบันทึก
ความจำของตนเอง และเอกสารทางประวัติศาสตร์อีกมากมาย ซึ่งปัจจุบัน
หาได้ยากยิ่ง

เนื้อหาภายในเล่ม ผู้เขียนได้เล่าถึงเหตุการณ์ของโลกทั่ว ๆ ไป
ขณะเกิดสงคราม นับตั้งแต่เริ่มการขัดแย้งทางด้านยุโรปจนกระทั่งญี่ปุ่น
ประกาศสงครามกับอังกฤษ ฝรั่งเศส อเมริกา และบุกเข้าเมืองไทย ความ
สัมพันธ์ระหว่างไทยกับฝรั่งเศส อังกฤษ และญี่ปุ่น ผู้เขียนได้พยายามเท่า
ความไปถึงความสัมพันธ์แรกเป็นต้นมา อันเป็นการ ทำความ เข้าใจให้พบ
ฐานแก่ผู้อ่านอย่างดี ปัญหาการปรับปรุงเส้นเขตแดนระหว่างไทยกับอินโด
จีนนับว่าเป็นปัญหา ไทยจะต้องแก้ไขเป็นเบื้องแรกในครั้งนั้น ผู้เขียน
ได้บรรยายความสำคัญของเรื่องนี้ไว้ได้อย่างละเอียด ควรแก่การ ใช้เป็น
หลักฐานทางประวัติศาสตร์

การให้ความหมายของการสร้างวงศ์โพนุลย์มหาเอเซียบูรพา และ
คำว่า "สงครามมหาเอเซียบูรพา" เป็นสาระอันมีค่าแก่ผู้อ่าน ใครที่ไม่เคย
ได้อ่านจะได้อ่านจากหนังสือเล่มนี้

เหตุการณ์ระหว่างสงคราม ผู้เขียนลำดับเรื่องราวได้ดีมาก ทั้ง
เป็นผลมาจากบันทึกความจำ กล่าวคือ ผู้เขียน ในฐานะที่ได้อ่านรวมคณะ
รัฐบาลกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อได้พบได้เห็นเหตุการณ์มาอย่างไร
ก็นำมาถ่ายทอดไว้เพื่อเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์แก่นุชนรุ่นหลัง

ครั้งที่ผู้เขียนไปเป็นทูตญี่ปุ่น ผู้เขียนยังได้เล่าถึงระบอบการ
ปกครอง พรรคการเมือง และลักษณะต่างๆ ของญี่ปุ่นไว้ได้แจ่มชัด ทำให้
เราผู้อ่านสามารถสร้างจินตนาการคล้อยตามไปได้ โดยเฉพาะเหตุการณ์การ
รบของสัมพันธมิตรในภาคแปซิฟิก การทำคดีกาสิโนและข้อตกลงระหว่าง

ภาคด้วยกัน คืองานเขียนได้ช่วยดำรงเอกสารอันมีค่าไว้มิให้สูญ
เป็นที่น่าเสียดายสำหรับหนังสือเล่มนี้ ก็คืองานเขียนในฐานะที่ได้ใกล้ชิดกับ
ขบวนการเสรีไทย แตกมได้บรรยายเรื่องของเสรีไทยให้ละเอียดเท่าที่ควร
บทความของ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ของ นายทวี บุณยเกตุ และของ พระพิศาล
สุขุมวิท ที่เล่าไว้ กลุ่มเรื่องต่างๆ ไม่ทั่วถึง อาทิ ไม่ได้พูดถึงเลยว่ขบวนการ
เสรีไทยเหล่านี้ได้มีการประสานงานกันอย่างไรและได้รับผลสำเร็จในการ
ดำเนินงานแค่ไหน ซึ่งเรื่องเหล่านี้ผู้เขียนน่าจะได้เล่าไว้เองบ้าง ทั้งเรื่อง
จอมพล ป. พิบูลสงครามชนค้ำลอาชญากรรมสงครามผู้เขียนก็ไม่ได้พูดถึงเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มนี้นับว่าได้เปิดเผยความลับของประเทศ
สมัยนั้นให้ประชาชนได้ทราบเป็นครั้งแรก จึงน่าจะถือเป็นเกียรติ ควรให้
การยกย่องในความกล้าหาญและความสามารถของผู้เขียนอย่างยิ่ง.

วิจารณ์หนังสือ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ของ ดิเรก ชัยนาม

โดย ... ดร. สมศักดิ์ ชูโต

จาก "สังคมศาสตร์ปริทัศน์" ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓ ธวก.๐๔-กพพ.๕๐

คำว่า 'ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ' หรือ 'การสัมพันธ์ระหว่างประเทศ' มีความหมายได้หลายอย่าง ผู้รู้ในเรื่องนี้บางท่านยังคงยืนยันว่า คำนี้ไม่มีความหมายเพราะกว้างเกินไป น่าจะเรียกว่า 'การเมืองระหว่างประเทศ' หรือชื่อนั้นๆ ในทำนองนี้มากกว่า อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน คำนี้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้ว แต่จะให้ความหมายแน่นอนอย่างไร

ยอมชนอยู่กับผู้ใดที่จะกำหนดขอบเขตให้แน่นอน หนังสือทูลขอส่วน
ใหญ่เป็นเรื่องอธิบายกลไกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการสัมพันธ์ระหว่างรัฐ เช่น
ระบบรัฐ ประชาชาติ นโยบายต่างประเทศ อำนาจ สถาบันระหว่าง
ประเทศ ฯลฯ แต่ก็มีอีกเป็นจำนวนมากไม่ยอมทบทวนหนักไปในทางประวัติศาสตร์
สัมพันธ์ระหว่างประเทศ การทูต และการติดต่อทางด้านอื่น ๆ โดยถือว่า
การนำเอาประวัติศาสตร์ระหว่างประเทศ ร่วมกับวิธีการดำเนินความสัมพันธ์
โดยสันติได้เกิดขึ้นมาพิจารณา จะเป็นการให้บทเรียนในการพิจารณา
ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในปัจจุบันและในอนาคต ทั้งนี้เพราะการศึกษา
เกี่ยวกับ 'ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ' นั้นยังเป็นเรื่องใหม่และมีการ
ถกเถียงกันอยู่มากในขณะนี้

“ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ” ของศาสตราจารย์ยติเรก ชัยนาม
เป็นหนังสือประเภทหลัง คือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และการทูตระหว่าง
ประเทศเป็นส่วน ใหญ่ สำนักพิมพ์สมาคมสังคมนิยมได้จัดพิมพ์แยกออก
เป็น ๒ เล่มด้วยกัน มีขนาดยาวทั้งสิ้นเกือบ ๘๐๐ หน้า จำนวนบท ๓๖ บท
โดยมีสาระสำคัญอยู่ ๓ ประการด้วยกัน คือ ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่าง
ประเทศ ซึ่งเน้นรายละเอียดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสงครามโลกครั้งที่
๑ จนถึงปัจจุบัน หลักและการปฏิบัติทางการทูต และหลักเกี่ยวกับความ
สัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยทั่วไป นอกจากนั้นท่านผู้ประพันธ์ยังได้รวบรวม
รวมรายชื่อหนังสือทูลขอในการประพันธ์ และหนังสือพิมพ์อื่น ๆ อันอาจเป็น
ประโยชน์แก่นักศึกษาที่มีความสนใจเพิ่มเติมไว้อีกด้วย

เนื่องจากศาสตราจารย์แรก ชัยนาม เป็นนักการทูต นักการเมือง และนักวิชาการที่มีประสบการณ์มากมาย หนังสือที่ท่านได้เขียนออกมาจึงมักเป็นประโยชน์ทั้งแก่นักศึกษาและประชาชนที่สนใจทั่วไป “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ” ๒ เล่มนี้จะเป็นประโยชน์โดยตรงแก่นักศึกษาในการใช้อ้างอิง พร้อม ๆ กันนี้นักน่าจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไปที่สนใจด้วย เพราะท่านผู้ประพันธ์มอชการเขียนที่อ่านได้สะดอก โดยเฉพาะพยายามอยู่เสมอที่จะ สรุปประเด็น ในเรื่อง หรือ เหตุการณ์ อัน ยุ่งยาก ให้พอเข้าใจได้ง่ายขึ้น ในเรื่องนั้นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการนั้น โดยตรงอาจไม่เห็นด้วย หรือคิดว่าเป็นการสรุปประเด็นที่ง่ายเกินไป แต่ท่านผู้ประพันธ์ก็ยอมสละภาพใน ‘คำนำ’ ว่าหนังสือยังไม่สมบูรณ์ใจของท่าน เพียงแต่หวังว่าจะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษา ในวิชาบางท่านนั้น ถ้าความประสงค์ของท่านผู้ประพันธ์มอชอยู่เช่นนั้น หนังสือเล่มนี้ย่อมจะมีประโยชน์เกินความคาดหมาย

สิ่งนี้อาจก่อให้เกิดความสับสนอยู่บ้างก็คือ การเรียงลำดับบทต่าง ๆ เนื่องจากสำรสำคัญขงหนังสือชุดนี้มอชอยู่ ๓ ประการด้วยกัน คือ ประวัติศาสตร์ หลักและการปฏิบัติทางการทูต และหลักทั่วไปเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ การแบ่งบททั้ง ๓๖ บทก็น่าจะแบ่งเป็น ๓ ส่วน แต่ที่มอชอยู่เป็นการสับสนเล็กน้อยเช่น บทนำ, บทที่ ๑ และ ๒ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ บทที่ ๓ ถึงบทที่ ๖ เกี่ยวกับหลักและการปฏิบัติทางการทูต บทที่ ๗ ถึงบทที่ ๑๔ เกี่ยวกับหลักทั่วไปในการสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่ในบทที่ ๑๓ ก็กลับมอชเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์มาผสมอยู่ และในบทสุดท้ายกลายเป็นเรื่อง “เอกลักษณ์ความคุ่มกันทางการทูตและการ” ซึ่งน่าจะไป

รวมอยู่ในระหว่างบทที่ ๓ ถึงบทที่ ๖ เป็นต้น นอกจากนั้นการแบ่งสำระ
ทั้ง ๓ ประการที่กล่าวมาก็คงให้แจ่มชัดกว่าที่เป็นอยู่ คือแยกเป็นสามส่วน
ให้ชัดเจนเสียเลย (จะเป็นการดี ถ้าสำนักพิมพ์ ฯ จะแยกพิมพ์ออกเป็น ๓
เล่ม แต่ละเล่มแยกเอาแต่ละส่วนออกจากกันโดยเด็ดขาด) เพราะในรูปที่
ที่เป็นอยู่เกิดความเข้าใจผิดได้ว่าขาดการต่อเนื่องกัน เช่นบทที่ ๒ เป็นการ
พิจารณาเหตุการณ์ทางการเมืองภายหลังจากสงครามโลกจนปัจจุบัน แต่บท
ต่อไปให้ชื่อว่า 'การแต่งตั้งนกกการทูต' ทำให้เกิดความรู้สึกว่าการเปลี่ยนแปลง
โดยทันทีและไม่มีการต่อเนื่องกัน

อย่างไรก็ตาม ข้อบกพร่องเช่นนี้แก้ไขได้ง่าย และหวังจะไม่เกิด
ขึ้นในการตีพิมพ์ครั้งที่ ๒ ความสำคัญของหนังสือชุดนี้ต่อนักศึกษาและ
ประชาชนที่สนใจมีมาก จนทำให้ข้อบกพร่องเล็กน้อยนี้ใช้เป็นเรื่องใหญ่
นัก สำหรับผู้สนใจเกี่ยวกับกาทูตท่านผู้ประพันธ์ได้ให้ข้อคิดจากประสบ
การณ์ส่วนตัวของท่านเองไว้มากมาย ซึ่งเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ผู้วิจารณ์
หวังอย่างมากว่า ศาสตราจารย์ ดิเรก ชัยนาม จะสามารถอุทิศเวลาเขียน
ประวัติชีวิตทางการทูตของท่านเองออกมาเผยแพร่ในโอกาสหน้า.

วิจารณ์หนังสือ

ไทย กับ สงครามโลกครั้งที่ ๒

ของ ดิเรก ชัยนาม

โดย... อมร รักษาสัตย์

จาก "สังคมศาสตร์ปริทัศน์" ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๕ ม.ค. ๕๐

หนังสือเรื่อง "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒" ของศาสตราจารย์
ดิเรก ชัยนาม ซึ่งพิมพ์ออกเผยแพร่เมื่อต้นเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ เป็น
หนังสือที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นข่าวยิ่งใหญ่ของวงการพิมพ์ของเมืองไทยในระยะ
หนึ่ก เพราะได้รับการโฆษณาเผยแพร่อย่างเข้มแข็งจากฝ่ายผู้พิมพ์อย่าง

มานาน ๆ จะได้เห็นการโฆษณาอย่างนั้สักครั้ง นอกจากนั้นผู้วิจารณ์ยังรู้สึก
ว่าเป็นหนังสือที่ได้รับการวิจารณ์อย่างกว้างขวางที่สุดที่เคยเห็นมา กล่าว
คือได้มีผู้วิจารณ์เขียนลงใน หนังสือพิมพ์ หลาย ฉบับ และลงใน วารสารวิชา
การและกิ่งวิชาการจำนวนมาก จนผู้วิจารณ์ รู้สึกว่าจะวิจารณ์เรื่องนั้โดยยาก
หากจะไม่ โหมส่าระช่ากับคำวิจารณ์ของผู้อื่น ถึงกระนั้นผู้วิจารณ์ก็ยังม
ความรู้สึก "อยาก" จะกระโดดลงมาวิจารณ์ด้วย โดยจะพยายามลอง
วิจารณ์ ในแนวที่ผิดแผกออกไปกว่าคำวิจารณ์ของท่านผู้อ่านสักหน่อย

จริงอยู่ ผู้วิจารณ์เห็นพ้องกับคำโฆษณาของสำนักพิมพ์ที่ว่าหนังสือ
นี้ เป็น "เอกสารประวัติศาสตร์อันสำคัญยิ่งของไทยยุคใหม่... เนื้อหาของเรื่องมี
ค่าล้ำและประณีตทรุที่สุดในการจัดพิมพ์" และของผู้วิจารณ์ท่านอื่นที่พูดชม
เป็นเสียงเดียวกันว่า เป็นหนังสือที่เนื้อหาสาระเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทั้งที่
เป็นนั้การเมือง นั้การทูต นั้การศึกษา ฯลฯ แต่ผู้วิจารณ์ก็เห็นว่า
หนังสือนี้ยังมีลักษณะพิเศษอะไรบางอย่างที่น่าจะหยิบยก มาเป็น ประเด็น อภิ
ปรายกันบ้าง กล่าวคือ ผู้วิจารณ์เห็นว่าหนังสือตามทสี่่นอมา นั้เป็น
ลักษณะที่ผสมผสานทางอยู่สักหน่อย คือ แม้ที่ท่านศาสตราจารย์จะตั้งชื่อไว้
ว่า "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒" ก็ตาม หนังสือ นั้กลับได้มีลักษณะ
เป็นตำราทางประวัติศาสตร์โดยตรง เพราะมิได้เส่นอรายละเอียดขอเท็จจริง
จากแง่ต่าง ๆ อย่างหนักประวัติศาสตร์ทอ ๆ ไปเขียนกัน ทงนถาจะนับให้
เป็นเครดิตของท่านผู้เขียนก็ได้ เพราะท่านผู้เขียนเป็นผู้หนังสือที่วาง
ประวัติศาสตร์ของไทยและของโลกยุคนี้ ผิดกับนั้กประวัติศาสตร์ทอไปซึ่ง
มักจะเป็น เพียง ผู้สังเกตการณ์ที่ม ใจเป็นกลาง ขง ก่อ่า จะ เป็น ผู้สร้าง ประวัติ
ศาสตร์

เมื่อมองหนังสือในรูปตำรา ประวัติศาสตร์ไม่ได้ ถนัด ดังก้าว แล้ว
ก็มองในแง่บันทึกความทรงจำ (Memoir) บ้าง เพราะทำท่าจะเป็นหนังสือ
แบบนอย่มาก ทงทานผู้เขียนเองคงจะมเจตนาทำนองนี้ เพราะท่านกล่าว
ไว้ในคำนำว่า

“ในระยะเวลาดังกล่าวนี้ (ตั้งแต่ก่อนจนหลังสงครามโลก
ครั้งที่ ๒) ข้าพเจ้าได้ทำบันทึกไว้มิ เป็นบันทึกอนุทินความจำ
ส่วนตัวก็มิ บันทึกเหล่านี้ ได้ช่วยฟื้นความจำแก่ข้าพเจ้าเป็นอย่างมาก
นอกจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ข้าพเจ้าได้ประสบพบเห็นมา
ด้วยตนเองก็มาก ที่ได้จากบุคคลอื่น ๆ หรือจากข้อเท็จจริงจาก
หนังสือหรือเอกสารทั้งไทยและต่างประเทศก็ไม่น้อย ข้าพเจ้า
จึงรู้สึกที่เราอายุมากขึ้นทุกวัน ในระหว่างที่ยัง พอมมีความจำ กำลัง
แข็งแรง การที่จะนำข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่หาเจอเห็นมาเขียนเผยแพร่
แก่พี่น้องเพื่อนร่วมชาติเท่าที่จะทำได้ คงจะได้ประโยชน์บ้าง”

(หน้า ก.)

และท่านยังกล่าวพาดพิงถึงหนังสือประเภทความทรงจำของ คอรวเตล
ฮัลล์, เซอร์ โจเซฟ ครอสบี นายพลเรือเดอคูซ์, นายซิงเมทส์ และนายแอน
โทนี อีเดน (เอิร์ล แห่งแอดอน) อีกด้วย แต่เมื่อได้ติดตามอ่านดูแล้ว
ปรากฏความขอเขียนของท่านอื่น ๆ คือ บทความของนายทอ มุณยเกตุ, ดร.
ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และพระพิศาลสุขุมวิทเขียนมาถึง ๓๓๕ หน้า เพื่อประกอบ
กับเรื่องในภาคที่สองระหว่างสงครามอีกด้วย ทำให้หนังสือกลายเป็นความ

ทรงจำผสมมาออกส่ามท่าน แทนที่จะเป็นความทรงจำของท่านผู้เขียนคนเดียว
ซึ่งแม่จะทำให้ หนังสือนี้มีข้อความครบถ้วนในข้อเท็จจริงบางประการซึ่งข้าพเจ้า
ไม่สามารถทราบได้” ตั้งที่ท่านผู้เขียนปรารถนาไว้ก็ตาม แต่การนำความทรง
จำของผู้อื่นมาประกอบเช่นนี้ แม่จะมาประกบอย่างตล่าว กยงอุตสาห์ทง
รอยต่อไว้จนได้

ลักษณะแปลกอีกอย่างหนึ่งของหนังสือนี้ คือการมีภาคผนวก ซึ่ง
เป็นเอกสารประกอบรวม ๓๓ ชิ้นด้วยกัน อาทิ สัญญาไม่รุกรานกับฝรั่งเศส
กับกฤษและกับญุ่น อนุสัญญาสันติภาพกับฝรั่งเศส ความตกลงสัมพันธ
แบบกับอังกฤษ เป็นต้น แมว่าผู้วิจารณ์จะรู้สึกว่าเป็น เอกสารตงกล้าวเป็น
เอกสารทมความสำคัญต่อการ ศึกษา ประวัติศาสตร์ ของประเทศไทย ใน ยุคนี้
ตาม แต่ก็อดรู้สึกไม่ไต่จากการนำเอกสารซึ่งมีใจความรวมกันถึง ๓๗๐ หน้า
มารวมไว้ในหนังสือนี้ ต้องทำให้หนังสือกลายเป็นหนังสือตองเล่มตอกัน
แทนที่จะเป็นเล่มเดียวยาว ๗๖๓ หน้า ซึ่งคงจะสะดวกในการอ่านและเก็บ
รักษาขงชน นอกจากนั้นผู้วิจารณ์รู้สึกวาทานผู้เขียนก็ ได้เขียนรายละเอียด
ของเอกสารเหล่านั้นไว้ ในตงเรื่องอย่างเพียงพอทุกตงทมการ อางตง อยู่แล้ว
จึงไม่รู้สึกจำเป็นต้องลงความซาออก เว้นแต่ตงการให้เป็นทรจบรวม “เอก
สารประวัติศาสตร์อันสำคัญขง” อย่างที่สำนักพิมพ์โฆษณาไว้

พอตงเนอเรื่องใน หนังสือ ของท่าน ศาสตราจารย์ ตแรก ๆ ก็ รู้สึกว
ท่านได้เริ่มเรื่องตบพลนทนต์ไมอามภทหรือกราวพากยอย่างททานผู้เขียน
ปูพนฐาน ในตงอื่น ๆ ท่านเริ่มจบความตงแต่เมอท่านได้รบพระบรม

ราชโองการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี ในชุดของจอมพล แปลก พิบูลสงคราม
เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๘๓ โดยท่านเรียกตำแหน่งของท่านว่ารัฐมนตรี
ไม่ว่าการกระทรวง แทนที่จะเรียกว่ารัฐมนตรีลอยอย่างที่เราเรียกกันอยู่
แล้วต่อมาท่านก็ได้รับ มอบหมายให้ เป็น รัฐมนตรี ช่วยว่าการ กระทรวง ต่าง
ประเทศ ตอนนั้นท่านผู้เขียนได้ออกตัวว่าเป็นนักการต่างประเทศ ท่านจึง
เขียนเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องนั้นมากกว่าท่านอื่น ซึ่งก็เป็นความจริงอย่างที่
ท่านพูด คือท่านได้พรรณนาเหตุการณ์ทางด้านการทูตของไทยในระยะก่อน
สงครามโลกโดยละเอียด เหตุการณ์นั้นถือว่าสำคัญมาก ในตอนนั้นก็มีความ
พยายามของวงการเมืองไทยที่จะมัดเป้าภัยแห่งสงครามซึ่งกำลังกรุ่นอยู่ในโลก
ภาคตะวันออก โดยการหาทางทำสัญญาไม่รุกรานกันระหว่างไทยกับฝรั่งเศส
อังกฤษและญี่ปุ่น โดยทางฝ่ายเราอยากจะให้เป็นการลงนามพร้อมกัน แต่
ปรากฏว่าสถานการณ์ไม่อำนวยให้ จึงต้องแยกสัญญากัน ต่อมานโยบาย
ของรัฐบาลท่านจอมพลแปลก ฯ ทมต่อฝรั่งเศสรู้สึกว่าจะดีกว่าอังกฤษ ในขณะที่
นโยบายทมต่อญี่ปุ่นอ่อนลง ซึ่งข้อเท็จจริงในส่วนนั้นผู้เขียนเขียนในเชิง
ปรารภมากกว่า เพราะท่านจอมพลแปลก ฯ นอกจากจะเป็นนายกรัฐมนตรี
แล้ว ยังเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศอีกด้วย ท่านจึงทำการ
ตัดสินใจในด้านการต่างประเทศหลายเรื่อง โดยศาสตราจารย์ตแรก ฯ ไม่มี
โอกาสได้ร่วมตัดสินใจ และท่านผู้เขียนมักได้รับมอบหมายให้เจรจาใน
ด้านที่เกี่ยวข้องกับประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และอเมริกา เสียเป็นส่วนใหญ่
ท่านจึงเสนอข้อเท็จจริงในด้านนั้นได้มาก แต่ในด้านญี่ปุ่นนั้นรู้สึกว่าจะน้อยไป
เพราะไม่ค่อยมาพบนอกจากเรื่องจำเป็น โดยท่านนายกรัฐมนตรีได้ให้
“สมาชิกในคณะรัฐบาลบางนาย” เป็นผู้ติดต่อ (หน้า ๓๗๕)

อย่างไรก็ตาม ผลการดำเนินการต่างประเทศของจอมพลแปลก ฯ
ทำให้กรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสลุกลามจนถึงขั้นการใช้กำลังเกิดขึ้น
ทั้งสองฝ่าย เป็นโอกาสให้ฝ่ายญี่ปุ่นซึ่งขายอำนาจมาทางเงินและญวนเหนือ
แล้วยื่นมือเข้าใกล้เกลี้ย หลังจากนั้นไม่นาน ญี่ปุ่นก็เริ่มบทบาทในวงการ
เมืองระหว่างประเทศรุนแรงขึ้น จนกระทั่งเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา
เมื่อ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๓

เหตุการณ์ที่น่าสนใจอย่างยิ่งในตอนนั้นก็คือ บทบาท ของ ผู้เขียนนม
ต่อการดำเนินการทูต และการทหารที่ญี่ปุ่นมีต่อประเทศไทย โดยเฉพาะ
เหตุการณ์ในตอนค่ำของวันที่ ๘ ธันวาคม ก่อนที่จะถูกญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกไม่
กี่ชั่วโมง เหตุการณ์ในตอนนั้นนอกจากท่านผู้เขียนจะได้เขียนเล่าไว้เอง
แล้ว ยังขอให้คุณทวี บุญยเกตุ เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ในระยะนั้น
เขียนเล่าเหตุการณ์ประกอบด้วย โดยหวังว่าจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเหตุการณ์
ดีขึ้น ซึ่งผู้วิจารณ์เห็นว่าได้รับผลสัมฤทธิ์เจตนารมณ์ของท่านผู้เขียนเพียงบาง
ส่วนเท่านั้น เพราะมีเหตุการณ์อื่นเป็นรายละเอียดบางอย่างเช่น เวลานัด
ประชุม คนที่เข้าร่วมประชุมและประเด็นที่คณะรัฐมนตรีหารือกัน ในคำวันนั้น
ตลอดจนบทบาทของฝ่ายญี่ปุ่นยังมี ข้อแตกต่าง กันอยู่ ระหว่าง ข้อความ ที่ท่าน
ศาสตราจารย์ ดร. ๑ เขียนกับข้อความของนายทวี หากจะตรวจสอบเสียให้
ได้ความตรงกันกับข้อเท็จจริงได้ก็จะเป็นประโยชน์แก่การศึกษามาก เพราะ
ระยะเวลาคับขันเช่นนั้น เวลา บุคคล และประเด็นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

ขอที่ผู้วิจารณ์สงสัยอยู่มัวมายาวมาช้านานแล้วขอหนึ่งก็คือท่านจอมพล
แปลก ฯ นายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุด อยู่ที่ไหน ทำอะไรอยู่

คำตอบของข้อสงสัยนี้ รู้สึกว่าจะช่วยไขเงื่อนงำการเมืองของไทยในส่วนที่ว่า
ทำไมเราจึงประกาศตัวเป็นกลาง ทำไมจึงสั่งการให้ทหารและพลเรือนทุก
หน่วยทำการต่อสู้หากมีใครรุกราน ในขณะที่เดียวกันกับทหารเมืองระดับ
ชาติดูเหมือนกับว่า ท่านจอมพลแปลก ฯ จะระแคะระคายอะไรทางญี่ปุ่นอยู่
บ้าง นอกจากนั้นระยะเวลาที่ทางฝ่ายญี่ปุ่นเริ่มยื่นคำขาดกับระยะเวลาที่ญี่ปุ่น
ทำการบุกจริงนั้นกินเวลาอยู่หลายชั่วโมง และทางฝ่ายสืบราชการลับของ
เราก็น่าจะรู้การเคลื่อนไหวทางทหารของญี่ปุ่นบ้าง โดยเฉพาะการโจมตีอ่าว
เพิร์ล อย่างน้อยก็ควรทราบกำลังข้าศึกพอครู่ ว่าควรจะทำการต่อต้านบ้าง
หรือไม่ อัดคิดไม่ได้ว่าถ้าเราคิดว่าจะสู้ ก็ควรหาทางสู้ให้ได้ผลดีกว่านี้ ถ้าไม่
ต่อสู้ ก็ควรจะมีทางออกที่ดีกว่านี้ เว้นแต่เราจะคิดว่าจำเป็นจะต้องเสียชีวิต
ทหารและพลเรือนบางส่วนเพื่อหวังผลจะเจรจา กับ สัมพันธมิตร ในชน สู้ตาย
ซึ่งผู้วิจารณ์คิดว่า นักการเมืองของไทย ในยุคนั้นบางคนย่อมจะตระหนักดีอยู่
แต่ก็สงสัยจริงๆ ว่าท่านจอมพลแปลก ฯ คิดอย่างไร ทำไมท่านจึงร่วมมือ
กับญี่ปุ่นมากกว่าที่ฝ่ายอื่นเห็นว่าสมควรหรือจำเป็น ทั้งนี้ก็น่าสงสัย
แม้แต่ผู้ใกล้ชิดของท่านเอง อย่างนายพลตำรวจเอก หลวงอดุลยเดชจรัส
เมื่อดำเนินการในขบวนการเสรีไทยก็ยังคงปกปิดจอมพลแปลก ฯ อยู่ เพราะ
ไม่มีใครไว้วางใจ ทั้งที่นักการเมืองไทยเกือบทุกท่านมีส่วนในขบวนการนี้

ข้อสงสัยต่าง ๆ เหล่านี้คงหาคำตอบได้ยากเต็มที่ ผู้วิจารณ์เห็น
อยู่เพียงท่านเดียว คือคุณหลวงอดุลย์ ฯ จึงหวังอย่างยิ่งในความกรุณาของ
ท่านที่จะเปิดเผยเหตุการณ์ ให้ประชาชนไทยได้ทราบบ้าง เพราะผู้วิจารณ์
ได้เคยติดตามบทบาททางการเมืองของท่านผู้นานมาแล้ว รู้สึกว่าหากท่าน

จะกรุณาเขียนความทรงจำหรือหนังสือทำนองนั้นมาบ้างแล้วจะช่วยให้ความ
กระจ่างต่อเรื่องของไทยในยุคประชาธิปไตยได้มากเหลือเกิน จึงขอกราบ
เรียนขออวยพรมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ข้อความในหนังสือของศาสตราจารย์แรก ๆ ในลำดับต่อไป ได้
เล่าถึงภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตลอดเวลาสงคราม อันได้แก่การได้
รับมอบหมายให้ไปดำรงตำแหน่ง เอกอัครราชทูตไทย ประจำ ประเทศ ญี่ปุ่น
(มกราคม ๒๔๘๕—กันยายน ๒๔๘๖) กลับมาพักก่อนอยู่ได้ไม่นานก็ได้รับ
ตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงออกเมื่อตุลาคม ๒๔๘๖ เมื่อรัฐบาลชุด
จอมพลแปลกฯ ต้องลาออกไปเพราะสภายุแทนราษฎรลงมติไม่อนุมัติพระราช
กำหนดเรื่องสร้างพุทธมณฑลที่สระบุรี หลังจากนั้นท่านก็ได้เข้าร่วมมือกับ
ชวนเสวี ไทยจนสิ้นสงครามในเดือนสิงหาคม ๒๔๘๘ แล้วท่านก็ได้รับ
ตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในรัฐบาลชุดของนายทวี บุณย
เกตุ และในชุดของ ม.ร.ว. เส็นย์ ปราโมช จนรัฐบาลลาออกในวันที่ ๓๓
มกราคม ๒๔๘๘ แล้วท่านก็พ้นตำแหน่งไป มิได้ดำรงตำแหน่งในรัฐบาล
ชุดนายควง อภัยวงศ์ (กุมภาพันธ์ ๒๔๘๘—มีนาคม ๒๔๘๘) แต่ก็ได้เข้ารับ
ตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในชุด นายปรีดี พนมยงค์
(มีนาคม ๒๔๘๘—สิงหาคม ๒๔๘๘) และได้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี
และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศในรัฐบาลชุดพลเรือตรีถวัลย์ ชำรง
นาวาสวัสดิ์ เมื่อสิงหาคม ๒๔๘๘ แต่ต่อมาท่านได้กราบถวายบังคมลา
ออกจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๙ แต่ทางรัฐบาลก็ได้
ทาบตามขอให้ท่านไปดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูต ประจำราชสำนักแคนด

แจ่ม สลัก ท่านโตดำรงตำแหน่งนิตยภัต ๓ กรกฎาคม ๒๕๒๐ จนกระทั่ง
มีรัฐประหารในประเทศไทย และนายคอง อภัยวงศ์ ได้รับตำแหน่งเป็น
นายกรัฐมนตรี โต ไม่นาน ท่านก็ขอลาออกจากตำแหน่งเอกอัครราชทูต
เมื่อเดือนมกราคม ๒๕๒๑ แต่ก่อนจะได้รับอนุมัติให้ลาออกและเดินทางกลับ
ถึงกรุงเทพฯ (๑ กรกฎาคม ๒๕๒๑) นั้น รัฐบาลชุดนายคอง สุ่ม สิ้น พ้น
ตำแหน่งไปแล้ว ส่วนที่เป็นเนื้อความในหนังสือของท่านก็จบลงเพียงนี้

จะเห็นได้ว่า ท่านผู้เขียนได้มีโอกาสรับใช้ประเทศชาติ ในยุค
วิกฤตนี้ ในงานต่าง ๆ หลายด้าน ทั้งตำแหน่งในราชการและการปฏิบัติ
งานลับ และในหนังสือของท่านโตเขียนถึงการปฏิบัติภาระหน้าที่เหล่านั้นไว้
โดยละเอียดลออเป็นอย่างดี โดยใช้ประสบการณ์ส่วนตัวเป็นหลักแต่ก็
เสริมด้วยหลักฐานและเอกสารต่าง ๆ เพื่อให้ หนังสือมีลักษณะ เที่ยงธรรม
(objectivity) พอที่จะใช้อ้างอิงในการศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยเหตุที่ท่าน
ผู้เขียนได้เล่าเรื่อง ต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ โดยละเอียด จึงไม่ดูจะเป็นการ สัมควร ทม
วิจารณ์จะพียงนำมากล่าวต่อไปในที่นี้ เพราะถึงจะย่อลงสักเพียงใดก็คงจะยื
ยาวเกินสมควรนั่นเอง

ฉะนั้น ในที่นี้ผู้วิจารณ์จึงใคร่ขอนำจุดที่น่าสนใจของ หนังสือมา
กล่าวไว้บ้าง กล่าวคือ ความรู้สึกประทับใจที่ผู้วิจารณ์มีอยู่ตลอดเวลาที่
อ่านหนังสือโตแก่ภาระหน้าที่ของนักการทูตอย่างท่านผู้เขียน เป็นภาระที่
หนักหนาสาหัสมาก โดยเฉพาะ ในยุคที่มัจฉกฤตการณ์อันกระทบกระเทือนความ
เป็นความตายของชาติเช่นนี้ ผู้วิจารณ์เห็นว่าการดำเนินการทูตของท่าน

ผู้เขียนเป็นแบบฉบับที่ดีของนักการทูต ในแง่ที่วางตัวดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุผล โดยใช้ความแนบเนียน ความอดทน ความอดุสาหะ ความละเอียดลออ ความรู้ความเข้าใจในเหตุการณ์ ในแต่ละตอนอย่างดี และต้องเข้าใจว่าเหตุการณ์หนึ่ง ๆ นั้นจะมผลเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์อื่น ๆ ที่เกิดขึ้นพร้อมกันหรือก่อนหน้าอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งคาดหมายว่าเหตุการณ์ในอนาคตจะเป็นเช่นไร เพื่อที่จะแก้ไขเหตุการณ์อื่นเป็นหน้าที่ของตนในขณะที่นั้นได้ถูกต้อง หรือได้อย่างดีที่สุดที่จะทำได้

นอกจากคุณลักษณะต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจารณ์ รู้สึกว่าสิ่งที่เด่นที่สุดในตัวท่านผู้เขียน ในฐานะนักการทูตนั้น ก็เห็นจะได้แก่ความยุติธรรม และความสามารถในการที่จะสร้างความเชื่อถือในคณะบุคคลที่ท่านร่วมงานและติดต่อด้วย ผู้วิจารณ์ ได้อ่านพบข้อความหลายตอนที่แสดงว่าท่านได้ปฏิบัติหน้าที่ของท่านด้วยความสุจริตใจ เช่นสิ่งที่ท่านต้องแจ้งให้ทูตของประเทศหนึ่งทราบ ท่านก็จะพยายามชี้แจงให้ทูตของประเทศอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของแม่แต่เพียงเล็กน้อยได้ทราบด้วย ประกอบกับท่านถือว่าการปฏิบัติหน้าที่ของท่านนั้นเป็นการปฏิบัติราชการ เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ การประกอบภารกิจของผู้อื่นนั้นเขาก็ยอมปฏิบัติตามหน้าที่ของเขา ฉะนั้นท่านจึงสามารถสร้างความเชื่อถือ ความอบอุ่น ความไว้วางใจแก่บุคคลเหล่านั้นเสมอมา ไม่ว่าเรื่องติดต่อกันอยู่นั้นจะกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของประเทศสักเพียงใด บุคลิกภาพอันนี้ทำให้ท่านผู้เขียนได้รับความเชื่อถือจากผู้ที่เกี่ยวข้องของตลอดมา จะเห็นได้จากการที่จอมพลแปลก ๆ

ต้องขอให้ท่านไปเป็นเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น เมื่อกลับมาก็ถูกตั้งให้เป็น
รัฐมนตรีต่างประเทศ และต่อมาหลังจากได้ปฏิบัติงานด้านเสรี ไทยแล้วก็ได้
ถูกขอรองให้รับตำแหน่งเอกอัครราชทูต ณ ประเทศอังกฤษอีก แสดงว่า
ท่านได้รับความไว้วางใจในความสามารถที่จะปฏิบัติภารกิจยิ่งกว่าจะเป็นความ
ไว้วางใจเป็นส่วนตัว เพราะปรากฏว่า ความสัมพันธ์ระหว่างท่านกับ
จอมพลแปลก ๆ ไม่สู้จะราบรื่นนัก เมื่อท่านเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระ
ทรวงต่างประเทศ ท่านก็ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานในบางส่วน แต่ส่วน
ที่เกี่ยวข้องกับญี่ปุ่นนั้นจอมพลแปลก ๆ มักตัดสินใจไปเองโดยท่านผู้เขียนไม่มี
โอกาสได้ทราบ เช่นตอนญี่ปุ่นทาบตามเขาไกลเกลียดกรณพพาทรระหว่าง
ไทยกับฝรั่งเศส ท่านก็ไม่แจ้งให้ผู้เขียนทราบ (หน้า ๑๑๓) การติดต่อกับ
ญี่ปุ่นของท่านผู้เขียนก็ม่นอยดงทใดกลางใจข้างต้น เพราะท่านนายกรัฐมนตรี
มนตรีมอบให้ผู้อื่นติดต่อแทน

ต่อมาเมื่อไทยยอมให้ญี่ปุ่นผ่านเขาประเทศแล้วจอมพลแปลก ๆ ก็ให้
หลวงอดุลย์ ๆ มาทาบตามให้ผู้เขียนไปเป็นทูตใดเถียว ทงทท่านจอมพล
แปลก ๆ ติดต่อขอความเห็นชอบจากญี่ปุ่นเสียแล้ว ท่านผู้เขียนไม่เห็นรู้ความ
จริงข้อนี้ และเกรงญี่ปุ่นจะระแวงท่าน ทำให้เป็นผลเสียแก่งานจึงไม่ยอมรับ
ก็ปรากฏว่าจอมพลแปลก ๆ โกรธมากถึงกับลุกเซาห้องไป "กล่าวว่ถ้าข้าพเจ้า
ไม่ไปท่านจะไปเอง" (หน้า ๒๓๓) ต่อมาเมื่อผู้เขียนขอกลับจากญี่ปุ่น
เพราะสุขภาพไม่ดี และแสดงเจตนาว่าจะไม่อยู่ในวงการเมืองของท่าน
จอมพลแปลก ๆ ต่อไป ก็โดนประกาศให้เป็นรัฐมนตรี โดยไม่รู้ตัวอีก ครั้น
จะขอลาออกก็ไม่ยอม แต่ให้หลวงอดุลย์ ๆ มาติดต่อ ท่านผู้เขียนยังว่า

ต่อไปว่า "ที่ข้าพเจ้าไม่ยอมรับเพราะว่าเข็ดมาแล้ว ก่อนญี่ปุ่นเข้าเมืองไทย
ข้าพเจ้าไม่ทราบนโยบายอันแท้จริงของนายกรัฐมนตรีเลย ทั้ง ๆ ที่เห็น รัฐมนตรีต่าง
ประเทศ" (หน้า ๒๘๘)

ส่วนความสัมพันธ์กับนายปรีดี พนมยงค์ รู้สึกว่าลักษณะสนิทสนม
อยู่มาก เพราะแจ้งว่าเคยขอคำแนะนำในเรื่องสำคัญ ๆ อันเป็นลักษณะส่วน
ตัวอยู่หลายครั้ง เช่นคราวจะยอมไปเป็นทูตไทยไป และคราวร่วมงานกับ
ชวอนเสรี ไทย ทำให้รู้สึกว่าคุณศาสตราจารย์แรก ๆ มีความสัมพันธ์กับ
ทางนายปรีดี ๆ มาก อาจเป็นไปได้ว่าการที่ท่านเป็นรัฐมนตรีกิตติมศักดิ์ เป็นทูต
กิตติมศักดิ์ ในรัฐบาลสมัยจอมพลแปลก ๆ นั้นคงเป็นเพราะเรื่องสนับสนุนของนาย
ปรีดี ๆ อยู่มาก นอกจากนั้น หากสังเกตจากชีวิตทางด้านการเมืองของท่าน
ในระบอบนี้ รู้สึกว่าจะมีส่วนร่วมงานกับนายปรีดี ๆ เสมอ เช่นเป็นรัฐมนตรี
ในรัฐบาลชุดนายทวี บุณยเกตุ ม.ร.ว. เส็นย ๆ นายปรีดี ๆ และชุดหลวง
ธำรง ๆ แต่ไม่ปรากฏว่าเป็นรัฐมนตรีในชุดของนายควง อภัยวงศ์ กลับ
เคยขอลาออกจากทูตอังกฤษ ในระยะที่นายควง ๆ เป็นนายกรัฐมนตรียุคหลัง
รัฐประหารด้วยซ้ำ

ความสัมพันธ์ของท่านกับรัฐบาลชุดหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์นั้น แม้
ท่านจะได้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีด้วย ก็รู้สึกเป็นตำแหน่งเกียรติยศ
เสียมากกว่าตำแหน่งเพื่อร่วมงานกันอย่างแท้จริง และคงจะมีเหตุผลหลาย
อย่างที่ทำให้ท่านหนักใจจนขอลาออกไปในที่สุด ในเรื่องนั้นผู้วิจารณ์ยังม
ความรู้สึกคลุมเครืออยู่ว่า สาเหตุที่จริงนั้นคืออะไร มีอะไรบ้าง เพราะเมื่อ

ท่านผู้เขียนจะได้สรุปสาเหตุว่า ทางรัฐบาลดำเนินงานไปโดยไม่ปรึกษาหารือ
และถึงบางเรื่องจะคัดค้านไปก็ไม่เป็นผล พร้อมทั้งยกข่าวจากหนังสือพิมพ์
ต่าง ๆ มาสนับสนุนข้อความค่อนข้างละเอียดถึง ๒๕ หน้า (หน้า ๒๗๐-
๒๗๕) ก็ตาม ก็ยังรู้สึกว่ามีกระจ่างพอ หากจะกรุณาเล่าให้ฟังละเอียด
กว่านี้ ก็จะเป็นพระคุณแก่บรรดาชนรุ่นหลังมาก และคงจะดีกว่าการนำ
รายงานในหนังสือพิมพ์มาลงมากมาย

เรื่องที่น่าสนใจออกเรื่องหนังสือความสัมพันธ์ของท่าน กับฝ่ายทหาร
ของญี่ปุ่นในประเทศไทยระหว่างสงคราม เพราะท่านได้พูดถึงความสัมพันธ์
สนิทกับท่านนายพลนากามูราอยู่หลายตอน จนถึงกับท่านนายพลขอ
มอบดาบประจำตัวให้ท่านเมื่อญี่ปุ่นยอมจำนน และท่านได้มอบพระพุทธรูป
บูชาไปเป็นการขอบคุณ (หน้า ๓๕๐) และมีความรักใคร่กันตลอดมา
จนทุกวันนี้ ทั้งยังกล่าวไว้ว่า "เราทั้งสองต่างเข้าใจในหน้าที่ต่อชาติบ้านเมืองของ
แต่ละฝ่ายเป็นอย่างดี" (หน้า ๓๐๗) ซึ่งผู้วิจารณ์ถือว่าเป็นคำชมที่น่าปลื้ม
ปลื้มใจมาก ถึงกระนั้นท่านผู้เขียนก็มิได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของท่านกับ
ฝ่ายทหารของญี่ปุ่นอย่างละเอียดถี่ถ้วนทีเดียว ผู้วิจารณ์คิดว่าความรู้ออก
คนไทยในเรื่องนั้นน่าจะอยู่มาก หากท่านจะกรุณาขยายความเพิ่มเติมออก
ย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนชาติทั้งสองอย่างยิ่ง

การที่ผู้วิจารณ์ได้เกราะห้ในท่านเองขอทราบ รายละเอียดบางตอน
เพิ่มเติม ผู้วิจารณ์เขียนด้วยความเคารพต่อท่านผู้เขียนอย่างยิ่ง เพราะ
ท่านเป็นนักการทูตและนักการศึกษาที่สมบูรณ์เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมนานา

ประการ และท่านเกือบจะเป็นผู้เดียวที่พยายามจะจารึกผลงานของท่าน
และเพื่อนร่วมงานไว้ในประวัติศาสตร์ไทย ให้คนรุ่นหลังได้ทราบและเป็น
แนวทางศึกษาด้วย ผู้วิจารณ์จึงกล้าที่จะรบกวนขอเรื่อง ทึ่งที่ตระหนักรู้ใจ
อยู่ว่าท่านรัฐบุรุษผู้ได้ทำงานมาให้แก่ชาติอย่างตราตรึงตลอดมา จน
ครบเกษียณอายุ ทำให้สุขภาพเสื่อมโทรมลงเป็นอันมาก ซึ่งในข้อนี้ผู้
วิจารณ์ก็ได้แต่ขอภาวนาให้ท่านกลับมาพบพานามัยสัมบูรณ์โดยเร็ว เพราะยัง
กระหายที่จะได้ทราบเรื่องราวต่างๆ เหล่านี้ รวมทั้งในสิ่งหนึ่งที่เกี่ยวกับตัวท่าน
โดยใจจริง ผู้วิจารณ์อยากจะอ่านหนังสือของท่านในรูปความจำแท้ๆ หรือ
ในรูปอักษรถาวร (ซึ่งจะได้คลุมชีวิตตั้งแต่ในเยาว์วัยจนถึงปัจจุบัน ชีวิต
ระหว่างงานทางการเมือง ตลอดจนปรัชญาชีวิตของท่าน) ยิ่งกว่าในหนังสือ
อื่นท่านต้องเขียนจากตัวอยู่ในขอบเขตของตัวเรื่องอย่างในเรื่องนี้.

M I L E S T O N E

Died. Direck Jayanama, 62, Thai patriot, Deputy Premier in 1946—47 and seven-time Cabinet minister, who during his service as Foreign Minister in World War II managed with great sangfroid to butter up Thailand's Japanese masters while at the same time holding a top post in the resistance movement against Japan, early in 1945 led a secret mission to Ceylon to confer with the Allied command about organizing a Free Thai uprising, and was later awarded the U.S. Medal of Freedom; of stomach cancer; in Bangkok.

from : TIME Newsmagazine

May 12, 1967.

วิจารณ์หนังสือ

รวมปาฐกถาชุดใหม่ ของ ดิเรก ชัยนาม

จาก “สังคมศาสตร์ปริทัศน์” ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๐๗

คงจะไม่มีใครในเมืองไทยที่ไม่เคยได้ยินชื่อ ดิเรก ชัยนาม เพราะ
ท่านเป็นผู้นิยมขอเสียงในหลายบทบาทด้วยกัน ทั้งคำกึ่งคือในบทบาท
อาจารย์ นักการทูต นักการเมือง และนักเขียน ท่านได้พิมพ์หนังสือออกมา
เป็นจำนวนมาก อันเป็นการแสดงอุตสาหกรรมซึ่งอยู่ ในฐานะเดียวกับ
ท่านควรจะเอาอย่าง เพราะสำหรับประเทศไทยแล้วการที่จะเผยแพร่ความรู้
ความคิดแก่ประชาชนเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง

รวมปาฐกถาชุดใหม่ประกอบด้วยเรื่องต่างๆ ที่ปาฐกได้แสดงทั้งใน
ประเทศและต่างประเทศในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐, - ๒๕๐๕ เป็นจำนวนทั้งหมด
ในชุดนี้ ๓๓ เรื่องด้วยกัน หัวเรื่องใน รวมปาฐกถาชุดใหม่ มีตั้งแต่
“เยอรมันเจริญมั่งคั่งเพราะเหตุใด?” จนถึง “พระพุทธศาสนากับอิสลาม”
และ “ปัญหาพัฒนาการ” ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าขอบเขตความรู้และ
ความสนใจของปาฐกมีมากมายเพียงใด

เนื่องจากหนังสือเล่มนี้เป็นกรรวมปาฐกถา โดยมีได้มีการแก้ไข
อย่างใด การปาฐกถาก็คงขึ้นอยู่กับกลุ่มชนที่ปาฐกไปแสดง จึงจะหวัง
ให้เรื่องต่างๆ ที่ได้ออกพิมพ์คุณภาพโดยสมบูรณ์ทางวิชาการไม่ได้ อย่างไรก็ตาม
ก็ตาม สำหรับผู้อ่านทั่วไปแล้วหนังสือเล่มนี้ยอมให้ประโยชน์และให้ความรู้
อย่างไม่มีปัญหา เพราะปาฐกได้พยายามอย่างมากที่จะรวบรวมหลักฐาน
ข้อเท็จจริงสนับสนุนเรื่องต่างๆ ใ้มากมาย ถ้าพิจารณาในฐานะเป็นเรื่อง
ปาฐกถาแล้วอาจกล่าวได้ว่ามีคุณค่าในทางวิชาการ มากกว่าเรื่องปาฐกถาที่
เรามักจะได้ยินได้ฟังกันในเมืองไทย

เรื่องที่ปรากฏในหนังสือนี้ หลายเรื่อง ปาฐกได้แสดง ต่อกลุ่มผู้ฟัง ใน
เยอรมัน ในฐานะที่ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูต ผู้วิจารณ์เองยังมิได้รับ
เกียรติรู้จักท่านปาฐกเป็นส่วนใด แต่ก็มีความคิดอยู่เสมอว่าบทบาทที่เด่น
ที่สุดของนายตเวท ชัยนาม คือบทบาทนักการทูต ผู้วิจารณ์มีความเห็น
อันได้สังเกตจากการปฏิบัติหน้าที่ของนักการทูตไทยในต่างประเทศ ว่าหน้าที่
สำคัญนักการทูตไทยมักจะไม่ค่อยปฏิบัติกันนักคือการเผยแพร่ ความรู้ความคิด

เกี่ยวกับประเทศไทยในประเทศที่ตนปฏิบัติหน้าที่อยู่ ผู้วิจารณ์คิดว่าข้อ
บกพร่องเป็นสิ่งสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไขโดยด่วน เพราะเป็นข้อบกพร่อง
ที่อาจจะเป็นผลเสียหายแก่ประเทศในระยะยาว

จากการอ่าน รวมปาฐกถาชุดใหม่ นี้ ผู้วิจารณ์มีความแน่ใจว่า
ท่านเอกอัครราชทูตประจำสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันได้สร้างตัวอย่างอันดี
สำหรับนักการทูตไทยในต่างประเทศ และก็จะเป็นการดีไม่น้อยที่ “รวม
ปาฐกถา” ชุดนี้ (และชุดก่อน ๆ นี้ที่เคยพิมพ์มาแล้ว) ควรจะถือเป็น
“หนังสือต้องอ่าน” ในหมู่นักการทูตไทย

ผู้วิจารณ์ขอสมมุติว่านักพิมพ์ภาวหน้าที่ได้ทำหนังสือเล่มนี้ออกมา
สู่ตลาด หวังว่าชุดใหม่คงจะตามมาอีกไม่นานนัก สำหรับการพิมพ์ตรา
หน้าตาจะมี “สารบัญ” และ “ดัชนี” อยู่ด้วยก็จะทำให้เกิดความสะดวก
ในการอ่านมากขึ้น.

ดิเรก ชัยนาม กับหนังสือ

โดย... อินทนิล

จาก "สทริสาร"

ฉบับพิเศษ, ๒๘ พ.ค. ๑๐

เมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๓๖ ๒๕๐๖
เนื่องจากการเมืองและการทูตของไทยได้สูญเสีย
เสียนักการเมืองและนักการทูตที่สำคัญไปอีกหนึ่งท่าน เนื่องจากศาสตราจารย์
ดิเรก ชัยนามได้ถึงแก่อนิจกรรมลง นอกจากสองวงการที่กล่าวมาแล้ว
วงการหนังสือก็พลอยเสียนักเขียนผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวิชาการไปด้วยเหมือนกัน
เพราะศาสตราจารย์ ดิเรก ชัยนามเป็นนักเขียนด้านวิชาการที่ผลิตผลงานออก
มาสู่ตลาดได้เป็นจำนวนมาก และเนื่องในโอกาสนี้ จึงขอพูดถึงผลงาน
และประวัติของท่านไว้พอสังเขป เป็นการไว้อาลัยแด่ผู้ทมุคุณต่อวงการ
หนังสือซึ่งได้จากไปแล้ว

ผลงานด้านหนังสือของท่านปรากฏในครั้งแรก ๆ เป็นหนังสือตำรา
เกี่ยวกับระเบียบวชิรปฏิบัติราชการและกฎหมายเป็นส่วนใหญ่ “ระเบียบวิธี
ปฏิบัติราชการของทบวงการเมือง” เขียนร่วมกับ ชูวิสุทธิจรรยา พิมพ์
โดยโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฯ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๒ เป็นตำราให้
นักเรียนกฎหมายเรียน

ต่อมาได้รวมเขียนหนังสือข้อเต็ยงกันอกเล่มหนึ่ง กับนาย เชอ
พิทักษากร พิมพ์โดยโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๐ หนังสือชื่อ “การทูต” ของท่านได้รับการพิมพ์
โดยโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฯ และหนังสือการทูตนั้นต่อมาใน
พ.ศ. ๒๕๐๒ บรรณาธิการได้รับไปพิมพ์ซ้ำอีก เดิมท่านตั้งใจจะเขียนเรื่อง
“การทูต” ยาวประมาณสองเล่มจบ แต่ทว่าจริงแล้วคงพิมพ์ออกมาได้เพียง
เล่มเดียว

ถึง พ.ศ. ๒๔๗๒ ท่านได้เขียน “กฎหมายเลือกตั้ง” ขึ้นมาเป็น
คำสอนมอบให้โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฯ พิมพ์ขึ้นมา

และในปีเดียวกันนี้เอง โรงพิมพ์พานิชย์คุณผลก็ได้พิมพ์ “ชุมนุม
ปาฐกถาเรื่องพระพุทธศาสนา” ของท่านออกสู่ตลาดหนังสือ

ปีต่อมา พ.ศ. ๒๔๗๓ “กฎหมายรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้ง
พิสดาร” ก็ได้รับการพิมพ์ออกมาโดยโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฯ

“ประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล” ได้รับการพิมพ์ โดยโรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔

ส่งคำสอน "ประวัติการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์" พิมพ์โดย
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕

สำหรับ "ปาฐกถาเรื่องพระพุทธศาสนากับการปกครอง" นั้น
ทางโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ฯ ได้พิมพ์ขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๔๘๘

ต่อมา พ.ศ. ๒๕๐๓ บรรณาธิการ ได้จัดพิมพ์ "ชุมนุมปาฐกถา" ของ
ท่านออกมาสู่ตลาดออก

เว้นระยะไปจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ก้าวหน้า จึงได้พิมพ์ "รวมปาฐ
กถาชุดใหม่" ออกมา เล่มนอบวาพพิมพ์ได้ประณตต

และเมื่อปีที่แล้ว (๒๕๐๘) งานคู่สุดท้ายในวงหนังสือของท่านคือ
เรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ" จำนวน ๒ เล่ม ซึ่งพิมพ์โดย
สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์ กับเรื่อง "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒"
จำนวน ๒ เล่ม พิมพ์โดย แพร่พิทยา

จากรายชื่อหนังสือข้างบนนี้ ผู้อ่านคงจะได้เห็นว่าศาสตราจารย์
ดิเรก ชัยนาม เป็นนักเขียนด้านวิชาการ โดยแท้จนเป็นพื้นฐานทางด้านวิชา
การที่ท่านได้รับคือได้เป็นเนตบัณฑิตในปี พ.ศ. ๒๔๗๑ และในชุดทางการ
เมืองของท่านก็ได้เคยเป็นรัฐมนตรีมาหลายกระทรวง เช่น รัฐมนตรีช่วย
ว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม และรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ตำแหน่งสูงสุดในวงการเมืองนั้นท่านได้เคย

เป็นรองนายกรัฐมนตรีอยู่สมัยหนึ่ง ในชีวิตด้านการทูตเคยเป็นเอกอัคร
ราชทูตประจำราชสำนักญี่ปุ่น ประจำราชสำนักอังกฤษ และตำแหน่งสุดท้าย
ก่อนจะครบเกษียณอายุ คือตำแหน่ง เอกอัครราชทูตไทยประจำสาธารณ
รัฐเยอรมันตะวันตกและฟินแลนด์ ซึ่งจากคุณปรีชาสามารถทางวิชาการ
และในการปฏิบัติราชการของท่าน จึงได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยา
ภรณ์เป็นเกียรติชั้นสูงเป็นอันมาก และก่อนหน้าที่จะถึงอนิจกรรมเพียง
เล็กน้อยก็ได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา

ขณะนั้นหนังสือของท่านพอจะหาซื้อได้ง่าย ๆ ก็เห็น จะมีเพียง ๓ เล่ม
เท่านั้น คือ “รวมปาฐกถา” ซึ่งก้าวหน้าจัดพิมพ์ กับ “ความสัมพันธ์
ระหว่างประเทศ” ๒ เล่ม และ “ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒” อีก
๒ เล่ม ร้านใหญ่ ๆ แทบทุกร้านแถววังบูรพาภิรมย์วางขาย ส่วนหนังสือเล่ม
อนหนัก ๆ นนตราดองการจริง ๆ เห็นจะต้องลองไปดูใต้ตามร้านขายหนังสือเก่า
ที่สนามหลวง อาจจะโชคดีได้พบบ้าง

นายตแรก ชัยนาม เป็นนักการเมืองของยุคใหม่มีประวัติงดงาม แม้
ว่าท่านจะล่วงลับไป ผลงานหนังสือของท่านจะช่วยดำรงเกียรติให้ปรากฏแก่
อนุชนไทย ซึ่งจะได้ศึกษาเล่าเรียนโดยอาศัยเรื่องเขียนของท่านประกอบการ
ค้นคว้าอ้างอิง เราเชื่อกว่าภพหน้าของท่านย่อมเป็นสุขดี.

การเมือง นอกเวที

โดย... อนันท์

จาก "ประชาธิปไตย"

๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐

หนังสือ "ไทยกับมหาสงครามโลกครั้งที่ ๒" ซึ่งเขียนโดย

ศาสตราจารย์ ดร. ชัยนาม อุดตริฐมนตรจากากรกระทรวงต่างประเทศและ
อดีตเอกอัครราชทูตไทยประจำญี่ปุ่นคอนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งจัดพิมพ์ขึ้น
เมื่อเร็ว ๆ นี้โดยกองวิชาการพิมพ์และจัดเป็นเล่มสมัยใหม่ที่สุดเท่าที่เคยมีมา นับ
ได้ว่าเป็นหนังสือทางประวัติศาสตร์เล่มแรกที่เขียนโดยผู้ใต้ทำงานนั้นๆ มากับ
มือตนเอง ในต่างประเทศอุดตริฐมนตรหรืออดีตนายกรัฐมนตรีตลอดจน

อดีตประธานาธิบดีเขาทำกันมาหลายยุคหลายสมัยแพร่หลายไปทั่วโลก แต่
ของเมืองไทยนายตเวท ชัยนาม เป็นคนแรกที่ทำเป็นเล่มชน และเป็นหนังสือ
ทมคุณค่าทางประวัติศาสตร์การเมืองไทยในภูมิภาคเอเชีย อากเนย์มากเหลือ
เกิน เพราะลำดับเหตุการณ์ทางการเมืองเศรษฐกิจก่อนสงครามมหาเอเชย
บูรพาจรเบตชนไว้ทุกแง่ทุกมุม รวมทั้งมูลเหตุให้มีการเรียกร้องดินแดน
ทางอินโดจีนกลับคืนให้แก่ประเทศไทยในระยะนั้นด้วย เพียงบางตอนท
ชาพเจ้าได้อ่านทำให้รู้จักการเมืองในยุคคนของไทยแจ่มชัดยิ่งขึ้น เพราะ
ก่อนจะตัดสินใจเข้าร่วมกับญี่ปุ่นในสงครามคราวที่แลงนั้น บรรดาผู้เป็น
รัฐมนตรีในขณะนั้น ก็ได้แสดงบทบาทให้มองเห็นความคดลกหนาบางอย่าง
สิ้นเชิง ซึ่งบางคนก็ยังมีชีวิตอยู่ บางคนก็ตายไปแล้ว น่าเสียดายที่หนังสือ
เล่มนี้บันทึกขอเท็จจริงเฉพาะงานที่ผ่านมือ หรือผ่านไปจากการกระทำของผู้
เขียน งานที่ผู้เขียนไม่ได้ผ่านไม่ได้บันทึกเอาไว้ ในหนังสือเล่มนี้ เพราะ
ผู้เขียนต้องการรักษาขอเท็จจริงอย่างถูกต้องเอาไว้สักสถานเดียว ถ้าจะมีบันทึก
คนทรูแต่ไม่ได้ผ่านมือผู้เขียนลงประกอบไว้บ้าง เป็นบางกรณีคงจะทำให้หนังสือ
เล่มนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นอีกเป็นอันมาก

ความจริง ถ้าจะบรรยายถึงคุณค่าของหนังสือเล่มนี้ขยาดในสาระ
สำคัญก็ออกมาจนยาก แต่ทั้งนี้ผู้อ่านควรจะได้อ่านจากหนังสือเล่มนี้
โดยตรง ทথাพเจ้าเอาเรื่องหนังสือเล่มนี้มาลงในวันนี้ไม่ใช่เพราะเหตุอื่น
แต่ได้ทราบมาจากเพื่อนฝูงผู้ใกล้ชิดว่า ทางญี่ปุ่นและไต้หวันได้ติดต่อเจรจา
เพื่อขอซื้อลิขสิทธิ์เอาไปแปลเป็นภาษาของเขา คือแปลเป็นภาษาญี่ปุ่น
และภาษาจีน แต่จะเป็นจรรยาหออะไรนั้นไม่ทราบ ขณะกำลังมีการ

เงรจากน้อย โดยเฉพาะภาษาญี่ปุ่นนั้นทางฝ่ายสำนักพิมพ์และท่าน
ผู้เขียนเองประทับใจความลำบากใจเล็กน้อย แต่ตนก็คงจะผ่านไปแล้ว
เพราะหากคนชำนาญภาษาญี่ปุ่นตรวจตนฉบับโตใจแล้ว ส่วนภาษาจีนนั้น
สบายไปแล้ว การขอแปลหนังสือเล่มนี้เป็นภาษาของเขาเองเป็นการแสดง
ให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความสำคัญ ของ หนังสือเล่มนี้ ทมตอ วงการ ต่าง ๆ ใน
ภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ เมื่อแปลเป็นภาษาญี่ปุ่นแล้วชาวญี่ปุ่นเองก็คงจะ
อดประหลาดใจไม่ได้ ใน ความคิด เปลี่ยนแปลง อย่าง ฉับพลัน ทันท ของ อดีต
นายกรัฐมนตรี โคิจิของญี่ปุ่นต่อประเทศพันธมิตรที่ ได้เข้าร่วมในการสงคราม
ครั้งนั้น ทงทเต็มใจและไม่เต็มใจ และจากความเปลี่ยนแปลงอย่างเงยบ ๆ
และฉับพลันนั้นเองทำให้นักการเมือง ของญี่ปุ่นเอง ก็เกิด ชัดแย้ง กัน อย่างรุนแรง
แรง ซึ่งนเองที่แสดง ให้เห็นว่า ในวงการเมืองของญี่ปุ่นก็ ไม่แตกต่างอะไร
กับนักการเมืองของไทย ในระยะก่อนเกิดสงคราม และเมื่อเกิดสงครามแล้ว
จนเกิดมีเสรี ไทยชน ความจริงจะ โทษว่าคนไทยไม่สนใจ ในเรื่องกิจการบ้าน
เมืองนักก็ ไม่ถูก และจะถูกตองอย่างยิงถ้าบรรดานักปราชญ์ราชบัณฑิตตลอด
จนนักการเมืองผู้มประสบการณ์มากมายจะช่วยกันเขียนหนังสือแสดงเหตุการณ์
ต่าง ๆ ที่สำคัญ ๆ ในขณะที่เรารบตำแหน่งอยู่ ออกเผยแพร่ จะเป็นการดึงดูด
ให้ประชาชนสนใจ ในเรื่องกิจการบ้านเมืองชนอกเป็นอันมาก ทั้งนี้ โดย
อาศัยข้อเท็จจริงอันน่าตมเด่นเป็นแม่เหล็กดึงดูดคนที่ไม่เคยสนใจให้หันมาสนใจ
คนบางคนอาจไม่สนใจต่อพฤติกรรมของหลวงประดิษฐมนูธรรม หรือนาย
ปรีดี พนมยงค์ ในบางกรณีเพราะกรณีสวรรคตเป็นเหตุก็ตาม แต่ในความ
เป็นนักการเมืองผู้เจนจบถึงขนาดได้รบการยกย่อง อย่างมาก หลัง สงครามครั้ง

ที่ ๒ ใหม่ ๆ ถ้าจะมีใครเขียนหนังสือเล่าให้ประชาชนฟังว่าเมื่อประเทศไทย
ไม่ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศใดหลังสงครามคราวนั้น นายปรีดีฯ ได้ขอ
เงินท่านผู้หญิงพูนศุข ๑ ๒๐ บาท โดยอ้างว่าจะไปฉลองชัยชนะของเสรีไทย
ท่านทั้งหลายประชาชนคงจะสนใจอยากทราบว่าอะไรจะฉลองชัยที่ประเทศไม่ได้
ตกเป็นข้าใครเพียง ๒๐ บาท เอาไปทำอะไรกัน หนังสือก็คงขายเป็นเท่า
ความสนใจของประชาชนในทางการเมืองก็ย่อมจะมากขึ้นได้ง่าย ๆ มีแต่ความ
คิดแะซะ แต่ไม่มีคนทำ จะว้ายังไง.

ชีวิตและงานของ ดร. ดิเรก ชัยนาม นักการทูต

โดย ... สมบูรณ์ วรพงษ์

จาก “ไทยรัฐ” พุทธ. ๑๕ กภพ. ๑๐

ในบรรดานักการทูตของไทยเราทั้งในอดีตและปัจจุบันที่วงการทูตให้
ความยกย่อง และเป็นที่รู้จักกันทั่วโลก ในจำนวนนี้มี ดร. ดิเรก ชัยนาม
รวมอยู่ด้วยท่านหนึ่ง ดร. ดิเรก ชัยนาม เคยเป็นทั้งนักกฎหมาย รอง
นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ส.ส. นักการเมือง
คนสำคัญมาหลายรัฐบาล แม้ไม่ขณะไทยอยู่หน้าลี้วหน้าชวานท่านผู้นัก

ได้ใช้การทูตของท่านนำประเทศไทยผ่านพ้นวิกฤตการณ์นั้นมาอย่างตลอดรอดฝั่งที่เราลืมไม่ได้คือ "สัญญาสัมพันธไมตรี" ซึ่งเป็นความมั่นคงความตายของประเทศไทย ท่านก็เป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนร่วมแก้ไขให้ไทยมีเอกราชอย่างสมบูรณ์

ข้าพเจ้าไม่เคยรู้จัก ดร. ดิเรก ชัยนาม เป็นการส่วนตัว เคยพบท่านผู้ใน ๒-๓ ครั้งที่กระทรวงการต่างประเทศ ในขณะที่ท่านมาราชการ ซึ่งในระยะหลังท่านได้ไปเป็นทูตที่กรุงบอนนและหลายปี และเพิ่งกลับมาเมื่อไม่นานมานี้เมื่อครบเกษียณอายุ แต่เนื่องจากท่านมีสุขภาพไม่สมบูรณ์ในระยะที่ท่านกลับมาใช้ชีวิตบนปลายในเมืองไทยท่านจึงไม่ค่อยได้ออกสังคมบ่อยนัก ครั้งหนึ่งท่านได้ไปพูดที่สโมสรโรตารี ถึงประเทศเยอรมันตะวันตกหลังสงคราม ท่านก็ยังเป็นนักพูดที่คมคายและนุ่มนวลสัมพันธ์กับบุคลิกลักษณะของนักการทูต "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ" "ประวัติศาสตร์การปกครอง" และ "การทูต" เป็นหนังสือที่มคุณค่าแก่นุชนรุ่นหลังเป็นอย่างมาก ทั้งเป็นหนังสือเรียนในมหาวิทยาลัย ท่านเคยพูดกับผู้ใกล้ชิดว่าความปรารถนาของท่านคือ "ต้องการเขียนหนังสือเพื่อเป็นอนุสรณ์ของชีวิตและเป็นประโยชน์แก่นุชนของไทย" นั้นแหละคือ ดร. ดิเรก ชัยนาม

งานเขียนหนังสือเป็นเกียรติประวัติที่ควรจดจำ หลายต่อหลายท่านที่เคยผ่านชีวิตการเมืองมักจะมีบันทึกความทรงจำในเหตุการณ์บ้านเมืองที่มีส่วนรับผิดชอบ เมื่อหมดภาระหน้าที่แล้วก็เขียนบันทึกความทรงจำนั้นออกมาเพื่อให้คนอื่นได้รู้ ในสมัยที่ ดร. ดิเรก ๑ รับราชการในกระทรวงการต่าง

ประเทศ ท่านมีหลายสิ่งหลายอย่างทศวรรษที่ผ่านมา ทงหมดนี้ที่เราจะรู้ ได้ก็คือ
หนังสือเล่มหนึ่งซึ่งดูเหมือนจะเป็นหนังสือเล่มหนึ่งในจำนวนหลายเล่มที่ท่าน
มีความภูมิใจที่เขียนขึ้นสำเร็จ นั่นคือ “ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒”
อันเป็นบันทึกเรื่องราวของเหตุการณ์ทั้งก่อนสงครามและหลังสงคราม นอก
จากเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์ของไทยเรายุคหนึ่งแล้ว หนังสือเล่มนี้แหละ
ที่ข้าพเจ้าคิดว่านักการเมือง นักการศึกษา นักการทูต ควรจะอ่านเป็น
อย่างยิ่ง และจะเป็นเอกสารสำคัญชิ้นหนึ่งของวงการศึกษาคือไป

ในการเขียนหนังสือเล่มนี้ ดร. ดิเรก ชัยนาม กล่าวไว้ในคำนำว่า
“โดยที่ข้าพเจ้ามีส่วนเกี่ยวข้องในเหตุการณ์ จึงหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะกล่าวถึง
ตัวเองในเหตุการณ์นั้นๆ หวังว่าท่านผู้อ่านคงให้อภัย ข้าพเจ้ายกหลักใน
การเขียนคร่าวๆ โดยอาศัยข้อเท็จจริงซึ่งตนรู้อย่างแน่นอน มีหลักฐาน
สิ่งใดหรือเหตุการณ์ใดที่ข้าพเจ้าไม่ทราบ หรือไม่เคยได้ยิน หรือไม่แน่
เพราะข้าพเจ้าไม่ได้มีส่วนปฏิบัติด้วย ก็จะไม่กล่าวถึง”

ความจริงแล้ว ดร. ดิเรก ชัยนาม ดำเนินชีวิตในฐานะนักกฎหมาย
มาก่อน โดยเริ่มทำงานที่กระทรวงยุติธรรมหลังจบเนติบัณฑิต เข้ามา
ร่วมองค์การทางการเมืองเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ โดยรับตำแหน่ง
ผู้ช่วยเลขาธิการคณะรัฐมนตรี นับเป็นก้าวแรกของนักการทูตผู้หนึ่งที่หันเห
ชีวิตมาสู่วงการเมือง ต่อมาเป็นรัฐมนตรีลอยแล้วไปช่วยราชการกระทรวง
ต่างประเทศ ซึ่งมีเจ้าพระยาศรัทธาธรรมมาชเบ็ญการ

เมื่อดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ ฯ สมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่
สองเล็กน้อย ซึ่งเป็นสมัยที่ไทยกำลังมกรณพพาทกับฝรั่งเศส และภาวะที่
ประเทศมหาอำนาจตะวันตกกำลังเตรียมสงคราม มีการแย่งวัตถุดิบของไทย
การดำเนินการทางการทูตระยะนี้เป็นระยะที่มหาอำนาจตะวันตกเองก็ใช้กลวิธี
ต่าง ๆ ดำเนินการทูตกับฝ่ายญี่ปุ่น ซึ่งต้องพึ่งพาวัตถุดิบเช่นกัน ในฐานะที่
ไทยเราอยู่ในภาวะเศรษฐกิจต้องพึ่งพาฝ่ายตะวันตก ดังนั้นการยื่นเงื่อนไข
ต่าง ๆ จึงเป็นฝ่ายที่ไทยจะต้องดำเนินวิถีทางการทูต เพื่อไม่ให้ตกเป็นเบี้ยล่าง
ขณะนั้นพลตรีหลวงพิบูลสงครามเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ แต่ไม่ค่อยจะได้
มานั่งกระทรวง ภาระจึงเป็นของ ดร. ตีเรก ฯ รัฐมนตรีช่วยว่าการ ฯ ซึ่งท่าน
ได้เล่าไว้ว่า "อังกฤษนั้นมีความเห็นว่าควรจะช่วยไทยทั้งทางด้านการเมืองและ
ยุทธปัจจัย รวมทั้งเศรษฐกิจ เท่าที่จะทำได้ มิฉะนั้นไทยจะตกไปเป็นเครื่องมือ
ของญี่ปุ่น จะทำให้สัมพันธมิตรเสียเปรียบ" นี้ทำให้เรารู้ความสำคัญของ
มิตรประเทศในยุคนั้น และคงเป็นบทเรียนได้อย่างดีในการดำเนินนโยบาย
ของประเทศ ถ้าไม่ถูกเบียดเบียนออกมากองไม่มีใครทราบถึงความตึงเครียด
บางของการทูตก่อนหน้าสงครามโลกครั้งที่สองจะระเบิดชน

ดร. ตีเรก ฯ เล่าถึงเหตุการณ์หน้าสีหน้าชวาน ตอนทญี่ปุ่นจะบุกไทย
เพียงไม่กี่ชั่วโมง ในตอนดึกของคืนวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๔๘๔ ตอนนั้น
จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศไม่อยู่ ไป
ราชการทอริญประเทศ (ความจริงทราบกันว่าจอมพล ป. รู้ว่าญี่ปุ่นจะบุก
ไทย แต่เพื่อประวิงเวลาจึงถือโอกาสไปต่างจังหวัดเสีย) ตอนดึกประมาณ ๕

ทুম เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นโดยนิตินาชาตต่อรัฐบาล ซึ่งในฐานะผู้รักษาการ
แทนรัฐมนตรีว่าการ ตร. ตีเรก ๑ ต้องเป็นฝ่ายรับหน้า ในคำขาดตั้งกล่าวม
สาระสำคัญว่า

๑. ให้รวมกับญี่ปุ่นทำสงครามกับอเมริกา

๒. ขอให้ไทยเปิดทางแก่ทหารญี่ปุ่น

และในคินนินเองญี่ปุ่นก็เบียดมาก มุกเข้าไทย ทังภาคใต้ และ อ่าวไทย
ก่อนหนานฝ่ายสหรัฐมีการเคลื่อนไหวอยู่บ้าง โดยนายवलด์ส์ เบ็ก เอกอัคร
ราชทูตอเมริกาขณะนั้นได้รายงานไปยังวอชิงตัน ถึงการที่ฝ่ายญี่ปุ่นจะเข้าไทย
อย่างแน่นอน และไทยจะต่อสู้กับญี่ปุ่น ซึ่งเอกสารฉบับนั้นนับว่าเป็น
คุณประโยชน์ แก่ไทยในการ อ้างถึง สถานะ ของคนไทย หลัง สงคราม กับฝ่าย
พันธมิตร

เหตุการณ์หลายอย่างทางด้าน กระทรวงการต่าง ประเทศ อันเป็นเหตุ
การณ์ที่น่าศึกษาถึงความ เป็นไป ของเหตุการณ์ ก่อนที่จะเกิด สงครามเล็ก
น้อยและ ในตอนสงครามเมื่อออกไปเป็นทูต ในต่างประเทศแล้ว การอพยพหนี
ภัยสงครามกต การดำเนินการทูตเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ ซึ่งเหล่านี้
ทำให้ไทยเราได้รับความยำเกรงจากมหาอำนาจอยู่ และ ตร. ตีเรก ๑ ก็มี
ส่วนช่วยอย่างมาก โดยเฉพาะส่วนสำคัญคือการดำเนินงานของเสวี ไทย
ทั้งนอกและในประเทศ มีส่วนช่วยให้ไทยอยู่รอด และในที่สุดการเข้าเป็น
สมาชิกของสหประชาชาติ ซึ่งภายหลังสงครามแล้ว มหาอำนาจตะวันตกก็ขอ

ว่าไทยเป็นคู่สงคราม และจะดำเนินการกับไทยในฐานะผู้แพ้สงคราม ซึ่ง
เหล่านมประชาชนอีกจำนวนไม่น้อยไม่มีใครทราบนักว่าหากการดำเนินการ
ทางการทูตผิดพลาดป้านั้นเราอาจถูกมหาอำนาจยึดครองไปแล้ว และใน
ที่สุดฝรั่งเศษเองซึ่งยังฝังใจกับกรณีพิพาท กับไทยก็พยายาม ชัดขวางไม่ให้ไทย
เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ การพยายามหาทางให้ต่างประเทศเข้าใจ มี
เอกสารอ้างอิงหลายอย่างที่จะเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ นี้อาจกล่าวได้ว่า
เป็นผลงานที่ควรยกย่อง ดร. ตีเรก ชัยนาม ที่มีส่วนทำให้เราได้ทราบถึงเรื่อง
ราวที่ผ่านมาอันเป็นความสำคัญของคนไทยทั้งชาติ!

เมื่อภารกิจทางด้านกระทรวงการ ต่างประเทศ สิ้นสุดลง หลังสงคราม
และไทยได้เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติแล้ว ดร. ตีเรกฯ ได้ ยื่นใบลาออกจาก
รัฐมนตรีว่าการเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐ ในสมัยรัฐบาลหลวงธำรงฯ
ซึ่งเป็นชาวเยอรมันลาว ของ หนังสือพิมพ์ สัมพันธ์ อันนับว่ามี รัฐมนตรี ในรัฐ
บาลหลวงธำรงฯ ไม่กี่คนที่ไม่ถูกกวาดล้างจากรัฐบาลประชาชน ในขณะที่
ถูกลักลอบขบวนการของกบฏ—กบฏเสียม “ส่วนนภูมิ” หนังสือพิมพ์ ในยุค
นั้นกล่าวถึง ดร. ตีเรกฯ ไว้ว่า “งานชิ้นสุดท้ายที่นายตีเรกฯ กระทำก่อนออก
จากวังสราญรมย์คือการเจรจาขอยกเลิกหัวข้อความตกลงซึ่งทางรัฐบาลอังกฤษได้
ตอบตกลงมาแล้ว กับการเจรจาเรื่องสัญญาสมบูรณ์แบบ และไทยได้เข้าเป็น
สมาชิกยูโน”

และใครจะเป็นคน ต่อไปที่ ออก จากวังสราญรมย์ และ ถูก กล่าวขู่ขู่
ยกย่อง ในทางที่ดีงาม...?

หลังจากลาออกจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไม่นาน
หลวงธำรงฯ ก็ขอร้องให้ไปเป็นเอกอัครราชทูตอังกฤษ เพื่อเจรจาปัญหา
สัญญาสัมบูรณ์แบบที่ยังค้างอยู่ให้เสร็จสิ้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
ดร. ตีเรก ชัยนาม ไปเป็นเอกอัครราชทูตคนแรกประจำสำนักเซนต์เจมส์เมื่อ
วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๔๘๐ ซึ่งขณะนั้น ดร. ตีเรกฯ เป็น ส.ส. พระนครอยู่
นับตั้งแต่นั้นมาดูเหมือนว่า ดร. ตีเรก ชัยนาม ก็โดยดลการทูตเป็นอาชีพแต่
ล่วงมอจากการเมืองอย่างเด็ดขาด ก็ออกจากการเมืองไปโดยไม่มีความต่าง
พรอຍ

ชีวิตและงาน ของนัก การทูต ผู้นับว่าเป็นแบบอย่างที่ดี ท่านหนึ่ง
และเรื่องราวทั้งหมดตลอดเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในอดีต ถูก บันทึก ใน หนังสือ
๓,๐๐๐ กว่าหน้าท ไซเวลาเขียนนานขึ้นก็จะเป็น เอกสารชิ้นหนึ่ง ที่มีคุณค่า
ศึกษา ถาท่านผู้นั้นไม่ได้เขียนขึ้น เรื่องราวทั้งหลายก็ยังคงเป็นความลับตาม
ผลงานชิ้นนี้แหละที่จะอยู่ในความทรงจำของเรา.

ขอเขียนหน่อยเถอะ

ของขวัญปีใหม่

โดย... นิสารังสิตา

จาก "หลักเมือง"

๒๗ ธันวาคม ๒๕๐๙

ปีใหม่ท่านมีของขวัญปีใหม่ ไหว้ถามตรหรือยัง ถ้ายัง เราขอ
แนะนำหนังสือเล่มหนึ่ง ซึ่งเหมาะสมที่สุดที่จะให้เป็นของขวัญแก่ญาติ
ผู้ใหญ่ หนังสือเล่มนั้นคือ "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ" มีศาสตราจารย์
ดิเรก ชัยนาม เป็นผู้เขียน

เราขอกล่าวอย่างเต็มปากว่าหนังสือ "ความสัมพันธ์ระหว่างประ
เทศ" ของศาสตราจารย์ดิเรก ชัยนามนั้นเป็นหนังสือที่มคุณค่าจริง ๆ รวม

สำริดตะไวทุกอย่างในทางการทูต ทั้งนี้จะเป็นเพราะผู้เขียนมีความซำซง
ในทางการทูตเป็นเวลานานก็ได้ จึงทำให้มีประสบการณ์หลาย ๆ อย่างที่น่า
สนใจ และนำมาถ่ายทอดเป็นคังหนังสือ

ความเป็นมาของ “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ” คือ

เมื่อ ๓๐ ปีที่แล้ว ศาสตราจารย์ ดร. ชัยนาม ได้เขียนหนังสือไว้
เล่ม ๓ ชื่อ “การทูต” แต่มาในระยะหลังผู้เขียนเห็นว่าเรื่องการทูตแท้จริงก็
เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั่นเอง ผู้เขียนจึงได้แก้ไขหนังสือ
เล่มนั้นเสียใหม่ด้วยการ ต่อเติม เรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศออกมา
มาย โดยชื่อเรื่องว่า “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ”

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือเล่มแรกของเมืองไทยซึ่งบรรยายเรื่องตั้งแต่
องค์การเมืองสมัยโบราณและความสัมพันธ์ ในสมัยนั้นว่า เกิดมา อย่างไรกับ
อิทธิพลของชนชาติ นยม ตลอดจนเหตุการณ์ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒
โดยผู้เขียนได้อธิบายถึงวิธีการแต่งตั้งนักการทูต หน้าที่ของนักการทูต
เพราะถือว่าคำพูดและกระทำของทูตย่อมมีผล ผู้ที่พินมาถึง ประเทศชาติ ใน สาย
ตาของชาวต่างประเทศ

ทูตเป็นบุคคลแรกที่เขาจะต้องแต่งตั้ง ด้วยหน้าที่ของทูตเป็นทางคว
แทนของประเทศและเป็นทางจารุบุรุษ ทูตจึงเป็นบุคคลที่จะต้องได้รับการ
เลือกขึ้นมาแล้วอย่างดี

คำพูดของนักการทูตมีผลต่อการสร้างสันติภาพ หรือไม่ก่อสงคราม
กติกาสัญญา หรือกฎบัตรอันว่าด้วยการเจรจาทางการทูต เป็นประเด็นสำคัญ

ทศุเขยนมุงอธบายใหเราเขาใจ ธรรมเนียมทางการทุดเป็นสิงทงตองได
รับเคารพ เพราะบัจจัยในการกำหนดนโยบายตางประเทศ กลวิชและ
เครื่องมอดำเนนการเมืองระหวางประเทศ ความสัมพันธ์กับทางทหาร ทาง
เศรษฐกิจ และปัญหาการใช้อาวุขนิวเคลียร์ เหล่าน อางทำให้มการ
ละเมิดธรรมเนียมประเพณัระหวางประเทศได้

“ความสัมพันธ์ระหวางประเทศ” เล่มใหม่นี้ เก็บไว้ ๒๐ ปีก็ได้
เพราะกระตาศพมพเนอดเหลือเกิน เก่าก็ไมกรอบ ใครอยากไดหนังสือตรบ
ไปชอเอง กาลงขายด ที่สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์ หน้าโรงเรียน
ก่อสร้างอุเทนถวาย ใครมัวช้อย่าต่อว่ามาละ บ้างข่าวมาให้แล้ว ชุด
เดยวเพียงชงเดยว ชอแจกเป็นของชวัญปีใหม่จะไดน้ำใจสูงส่ง.

ปกิ ๗ ก ๖

ความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศ

จาก... "ประชาธิปไตย" ๒๓ ธันวาคม ๒๕๐๕

ศาสตราจารย์ ดิเรก ชัยนาม นักวิชาการ นักการทูต และนัก
บริหาร ผู้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไป ได้ใช้เวลาเป็นแรมปีเพื่อเขียน
หนังสือเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ" เล่มนี้ขึ้นมา ท่านผู้เขียน
ได้กล่าวไว้ในคำนำว่า

"ข้าพเจ้าเขียนเป็นการต่อเติมหนังสือ การทูต ที่ได้เขียนไว้
เมื่อ ๑๐ ปีที่แล้ว แต่ข้าพเจ้าให้ชื่อหนังสือเล่มนี้ว่า ความสัมพันธ์

ระหว่างประเทศ เพราะมาพิจารณาเห็นว่าเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้
ส่วนมากเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มากกว่า
การทูต ถึงแม้กิจกรรมทางการทูตแท้ ๆ เองเจ้าตำราทุกท่านก็ถือว่า
เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ”

เนื้อเรื่องประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตั้งแต่สมัยดึก
ดำบรรพ์จนถึงปัจจุบัน รวมทั้งเหตุการณ์ระหว่างประเทศที่น่าสนใจระหว่าง
สงครามโลกครั้งที่ ๒ เรื่อยมาจนถึงสมัยนี้

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๘ อีหฺร่า นรอนต์อัสหฺร่าชาติว่าสหภาพโซเวียต
บีบบังคับและแทรกแซงกิจการภายในของตน ไม่ว่าคณะมนตรีจะมีความเห็น
ประการใด โซเวียตก็ยังคงออยออง หวังจะเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ต่อไป
ในที่สุดอีหฺร่า นรอนต์อัสหฺร่าก็สัญญากับโซเวียตว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทน
บางประการ แต่ในที่สุดผลก็ปรากฏว่า

“ใคร ๆ ก็ทราบว่า อีหฺร่า นรอนต์อัสหฺร่าถูกโซเวียตบีบบังคับให้ทำ
สัญญาในครั้งนั้น อีหฺร่า นรอนต์อัสหฺร่าถอนทหารไปหมดแล้วจึงนำ
สัญญาเฉพาะ ในเรื่องตั้งบริษัทน้ำมันผสมระหว่างสองชาติ เสนอ
ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ รัฐบาลลงมติไม่เห็นชอบด้วย
โซเวียตคัดค้านอย่างแรงต่ออีหฺร่า นรอนต์อัสหฺร่า อีหฺร่า นรอนต์อัสหฺร่าตอบว่า ตามรัฐธรรมนูญ
บัญญัติเป็นเช่นนั้น และขณะทำสัญญา โซเวียตก็ทราบที่อยู่แล้วว่า
ต้องให้รัฐสภาเห็นชอบก่อน ผลก็คืออีหฺร่า นรอนต์อัสหฺร่าหลุดโซเวียตสำเร็จ
โดยโซเวียตถอนทหาร ออกไป เพราะหวังจะได้ตั้ง บริษัทน้ำมันร่วม
กับอีหฺร่า นรอนต์อัสหฺร่าเป็นค่าตอบแทน แต่ในที่สุดก็ไม่ได้อะไร”

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว หนังสืออนึ่งให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือที่เรียกว่าการทูต อย่างละเอียดน่า
สนใจ

ด้านการทำสงครามทางการเมืองนั้น แต่ละประเทศล้วนใช้เล่ห์
เหลี่ยมพลิกแพลงอยู่ตลอดเวลา เช่นปรากฏว่า “ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง
ญี่ปุ่นได้วางแผนจารกรรมในสหรัฐอเมริกาไว้ทั่วไป”

ในภาคผนวกท้ายเล่ม มีกฎบัตรสหประชาชาติและสนธิสัญญาที่
สำคัญ ๆ ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ กับมติรชนคนเรื่องเพื่อความสละศึก
ในการค้นคว้า

โดยสรุป “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ” ชุดนี้เหมาะสำหรับ
นักศึกษาที่จะใช้เป็นตำราและคู่มือการศึกษาได้อย่างดีเยี่ยม สำหรับผู้ที่สนใจ
ทั่วไปหนังสือนี้จะทำให้ได้รู้จักและเข้าใจวิชาเนนการ ตลอดจนเหตุ
การณ์ระหว่างซึ่งประเทศจะหาอ่านได้ยากจากท่อน.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์เจริญธรรม ๑๖๐ เสาชิงช้า พระนคร นายรวล รุ่งเรืองธรรม
ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๐ โทร. ๒๘๒๔๒